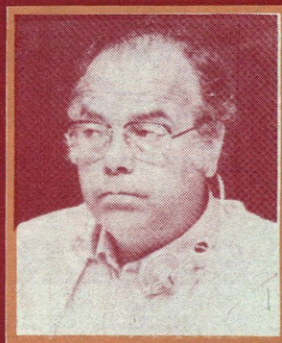

ARGIA

**EMAKUMEEN
EGUNEROKO ARAZOAK
URTEAN BEHINEAN
EZIN KONPONDU**

Willy
Kuijpers

“Terro-
rismoa
amai
tzeko
eman
herri
bakoi-
tzari
zor
zaiona

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Vivodist

Gure elektragailuak

JATA

JATA

EIBAR ELEKTROGAILUAK L.E.A.
Telex: 38533 — Telef.: (943) 71 82 43 (3 linea)
195 Postakutxa. EIBAR (GIPUZKOA)

1.189. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 12.— Bahiketa Madrilgo bihoztean, negoziaketarako bidean. **I. Zubiondo.**
 14.— ANVko Antton Gomez-ekin solasean. **I. Z.**
 16.— GAlen hatzaparrek Zabala eta Lasa harrapatu. **I.Z.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Burkina-Faso, «urrealismoaren bidean», **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 20.— Emakumeen eguneroko arazoak urtean behinean ezin konpondu.
 35.— Willy Kuijpers: «Terrorismoa amaitzeko eman herri bakoitzari zor zaiona». **X. Arondo.**
 40.— Insignus pinu oparoa izurriteek jota. **A. Pelaio eta L. Aristi.**
 42.— Ipar eskia egiteko aukera ezin hobea Nafarroan. **M. Diez.**
 44.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
 46.— Manuel Lasarterekin elkar hizketa. **J. Landa eta J. Arano.**
 50.— Bertsolariak ARGIAren alde Lekiton. **P. Untzueta.**
 51.— Argiñarena nagusi Etxarri Aranazen. **Zaldubi.**
 52.— Euskaltegi nafarrak kezkaturta Foru Dekretu berriarekin. **I. Goitortza.**
 53.— Kulturaren aste borrostea.
 54.— Mundu zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

ETA BESTE

- 55.— Kirolak. **G. Arrese.**
 56.— Denborapasak.
 58.— Azkena: **Koro Garmendia.**

MARTXOAREN 8an urtero ospatu ohi den EMAKUMEEN EGUENA gertu dela-eta, premiazko arreta eskeini nahi izan diogu gaiari eskuartean daukazu zenbaki honetan, sakon samarretik heltzeko asmoz sei orrialdetako dossierra moldatu dugula **20. orrialdetik** aurrera. Bertan sei emakumeren testigantzekin batera, kale inkesta bitxi bat aurkezten dizugu, maskulinitatea eta feminitateari buruzko eztabaidarako artikulu batez lagundurik. Horrez gain, aste honetako elkar hizketa nagusiak ere badakar mami berezirik **35. orrialdetik** abiatuz, Strasbourgeko Parlamentuan euskaldunon alde altxatu zen eurodiputatu flamendarra den Willy Kuijpers-ekin solastatu bait gara. Ezin ahaztu bestalde, kultur orrialdeetara ekarritako Manuel Lasarte bertsolariarekin Orion lotutako interbiuba ere.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Gorka Izeta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uriá, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzalleak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Agus, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonariz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elozegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagurre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Txeroki, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murmendi', Joseba Sarrionandia, Allande Sokarros, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgobeaskoa.

Diseinu eta montajea: Jon, Eneko.

Azala: Joxemi.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ek. Bilbo. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

Lekeitioko saioan botatako bertso batzu

SARRERAKOAK

Ireneo Ajuria:

Ea giroa berotzen dogun
bertsoen usaian
ahalegina egingo dogu
egon patxada lasaian
borondatsuetan azaldu gara
gaurko eguna bete nahian
eta guzti hau izan dadila
aldizkaria indartu nahian

Elgetzu

Lekeitikoei besarkada bat
eta kanpokoei berdin
hasi gaitezen beraz kantuan
saioa gozatu bedi
gure errota martxan jarri da
sortzeko arto ta irin
danok nahi dogu gure herriko
kultura ongi eragin
gure ARGIA sekula santan
inork itzalduta ez dadin

Haritz Lopategi

Lehenengo ta behin agur bero bat
lekeitiar guztiori
hemendik goitik egongo gara
bertsotan eta kantari
ezin dautzagu ezin ukatu
merezitzen duenari
geure laguntza eman daiogun
ARGIA astekariari.

Jon Enbeita

Kartelak dio gaur Jaurларitzak
ARGIA itzali nahi du
eta dirurik laguntzarako
eman zaugun gaur bidaldu
horregatik guk abotsa eta
bertsoak goguz zabaldu
euskarak duen argizpi hori
inoiz ez daiten itzalduta

Jon Lopategi

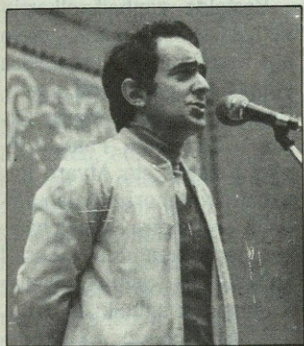
Ez dadila ez inoiz amaitu
martxan jarri zen haria
eten bat egin nahi ziela
zelan dagon nabaria
horrexegatik gaur bistan dago
guk dogun asmo garbia
Euskal Herrian falta ez dadin
beharrezko den ARGIA.

Ireneo, gaurko jaialdi hau ARGIAren omenez eta sentsibilizazio kanpainan beste al-daba jotze bat denez hauxe izango da zureztat gaurko gaia: ARGIA.

Euskaldun denek jakin behar dute ARGIAren historia buru belarri hor saiatu da zabaltzen gure egia bere indarrez ikusi leike etorkizunaren bidea Francoren denboran eta orain berdin ematen aurpegia. Mila zorion gauza hauengatik, maite zaitugu ARGIA. (bis)

Jon Enbeitari, aspaldion ARGIAk berak hainbat jenderi egindako galdera bera: *Instituzioek bi urtetan subentzioa erdira jaitsi diote ARGIAri, 13 milioitik 6.700.000ra. Zer inpresio sortzen dizu horrek?*

Inpresio lehenengo hau da arima daula galdu argizari bat euskararena heurak nahi dabe itzaldur lehen sobran ziran erdarazkoak bere lekuan zabaldur bide hontatik itxaropena egiten jadaz itzaldur hori egiten duenak jaunak, euskaltasunik bai al du? (bis)

Betiko legez gaurkoan ere euskara anai pobrea kanpoaldetik datorrena da antza gu baino hobea begira luze gabiltza beti ondokoen kolorea bainan herriak oraindik badau galdu gabe ohorea harek erdia emoten badau geuk emon daigun doblea. (bis)

Segidan Jon Azpillagak Imanol Haranburu, ARGIAko Iruñeako erredakzioko partaidearen atxiloketaren gaia jorratu zuen, tartean bertso hau botaz:

Poztu zaite Haranburu ta alaitu aurpegia gezurrari egurra da indartu dogun egia herri bakoitzak bere hizkuntza dauka, guk badugu gurea beti ilunpean izango gara galtzen badugu ARGIA.

AGURREKO BERTSOAK

Jon Azpillaga

Elkartutzekin beti egon bada ezer izaten dugu guk hainbat txalo bete ARGIAri laguntzea ez da izan alfer eta bere izenean denoi mila esker. (bis)

Haritz Lopategi

Geure gaurko lana beharko guk laga oso ederra izan da entzuleen patxada arrazoi batengatik hemen batu gara ea gure ARGIA itzaltzen ez bada.

DISKRIMINAZIOAREN AURREAN HERRIAREN LAGUNTZA

Harpidedun bakoitzak beste bat lortu

Diru-laguntzen murrizketak direla eta, kinka nahiko larrian jarri dute ARGIA. Ixteko arriskurik ez badago ere, aurreko urteetan eragindako hobekuntzak (gehiagarriak, orrialde-gehiakuntzak, papera...) bertan behera geldi daitezke. Hori dela eta, harpidedun andana berri bat egitea ezinbestekoa zaigu, larritasun berri honetatik ARGIA indartsu atera ahal izan dadin. Horregatik harpidedun bakoitzari, bere ingurukoren bat harpidetu dadin esfortzua egitea eskatzen diogu. Behoko txartela bidali eta ARGIAra bidali: Ametzagaña, 19 behea. 20012 DONOSTIA. Edo are errazago: telefonoz deitu (943) 28.33.99 edo 28.36.78 telefonoetara.

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA.....
TLFOA.....HERRIALDEA.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

Bankua/Aurrezki Kutxa.....
Sukurtsala.....
Kontuaren zenbakia.....

ARGIA

Ametzagaña, 19 behea
20012 DONOSTIA
Tfnoa: (943) 28.33.99

MARTXOA 6 MARTXOA 12

martxoaren 11an ilbe-
hera

eguzkia: (martxoaren 6an)
irten: 07.42
sartu: 19.12

mareak: (martxoaren 6an)
gora: 05.49 eta 18.04
behera: 11.57 eta 00.08

LIBURUAK

DABID ZUAZALDE

Michel
Elissamburu

Frantziako hirur
Errepubliken
ixtorioa laburzki

Titulua: Frantziako hirur
Errepubliken ixtorioa la-
burzki

Egilea: Michel Elissamburu
Argitaratzailea: Euskal Edi-
toreen Elkarte

Prestatzailea: Gabriel Fraile
Michel Elissamburu hau
Jean Baptiste ezagunaren le-
hengusua zen, baina ez zuen
inoiz *Piarres Adameren* egi-
learen mailarik iritsi. Lehen-
gusua errepublikazale zelarik
gainera, gure Michel hau frai-
le salletarra eta inon izan den
antiprogresista amorratuene-
tarik bat zen.

Salletarren buruaren gai-
neko zenbait liburuxkaz

gain, bere lan ezagunena *Zer
izan diren eta zer diren orai-
no framazonak munduan*
izeneko artikulu saila dugu,
non hargin beltzak egiten di-
tuen gertatutako belzkeria
guztien errudun (zenbaiten-
gan orain dela gutxira arte
iraun duen obsesioa bestal-
de).

Liburu horrek arrakasta
polita lortu bide zuen, zeren
handik urtebetera, 1890ean,
haren birrargitalpena egin
baitzen, eta honekin batera
*Frantziako hirur Errepubli-
ken ixtorioa laburzki*, klasi-
koen bilduma berri honetan
18. zenbakiarekin kaleratu
dena. Jakina, gaia historiaz-
koa izan arren liburu hau
ezin har daiteke historiogra-
fiako zat eta hobe litzateke
ideologia jakin baten defen-
tsa sutsu eta beste baten sala-
keta sutsuago dela esatea.
Hala eta guztiz, hemen azal-
tzen diren ideia eta iritziak
horren *démodé* daudenez,
gaur egun irria besterik ezin
dezakete sortu.

Txukuna Gabriel Frailearen
lana. Grazia egin digu ikus-
teak nola —paratzaile gehie-
nak azkenerako aztertzen
duten liburu eta gaia estima-
tu arren— Frailek ez duen
Elissambururekiko amorra-
zioa izkutatatu nahi izan.

Titulua: Altxor bat patrikan
Gidoia: Enkarni Genua
Marrazkiak: Jesús Lucas
Argitaletxea: Erein

Ereinek Ipurbeltz Saileko
22. alé berezia kaleratu berri
du. Oso zaila bada ere, badi-
rudi komikigintza susper dai-
tekeela Euskal Herrian. Baio-
nan Antxeta argitaletxea sor-
tu berri dute, Lur argitaletxe-

koak zeozertan ari omen di-
ra, eta haurrentzako komi-
kiak ateratzeari ez dio utzi
Ereinek. Ea bada aurrera egi-
ten duten proiektuok.

Altxor bat patrikan hau
kaleratzearekin batera, En-
karni Genua eta bere taldea
oraintxe ari da ematen Txo-
txongilo ikuskizun gisa. Guk
halere, liburu komentatuko
dizuegu. Aupi eta Puat izen-
neko bi sitsen ixtorioa konta-
tzen digu; bata baikor eta
abenturazalea da; bestea ber-
riz geldo eta motel samarra.
Biak don Joseren berokian
bizi dira, eta patrika batean
aurkitutako linternari esker
abentura zoragarri batzuk
ezagutuko dituzte: irlan ba-
tean, trenetan...

Ideiak imajinario eta bizi-
tasuna erakusten baditu, zer
esani ez Jesus Lucasek mar-
razkiek. Lehen ere ondo
erakutsia zuen honek bere
maisutasuna, eta oraingoan
berriro frogatu digu, kolorea
ederki erabilia, eta orrien
konposizio osoa bikainki bu-
rututa.

Titulua: Euskadi 1977-1987
10 Urtetako errepresioa

Egilea: Amnistia Aldeko
Batzordeak

Argitaratzailea: Amnistia-
ren Aldeko Batzordeak
Liburu hau joan den aben-
dun kaleratu zen, izenburu
bereko kanpainaren bar-
nean, Amnistia Aldeko
Batzordeen 10. urteurrena.
Gaia ez da haatik modaz pa-
satu, tamalez. Eta ez zaigu
ahaztea komeni, hortxe bai-
tago, hurrengoan nori toka-
tuko zaion ez dakigula.

la 300 orri dira eta zaila da
eduki osoa lerro gutxitan la-

burtzen. Batetik sei gai nugu-
si tratatzen dira, honako ize-
nok dituztenak: «*Atxilotu
normahi, nonnahi, nolanahi*»,
«*Torturatu amorruz eta bel-
durrik gabe*», «*Burdin sare
itogarrietan kateatuta*», «*Ipar
Euskadi, babes lurraldea?*»,
«*Euskadi, lurralde okupatua*»
eta «*Adierazpen askatasun
osoa kontrarik ez den bi-
tarte*». Izenek aski ongi
azaltzen dute Zapalketaren
mamuak Euskal Herrian era-
biltzen dituen moztorroak
zein diren eta ez dute beste
iruzkinik behar.

Bestalde zenbait elkarri-
keta luze ere badugu, preso
eta atxilotuen abokatuekin
eginak batipat: Kepa Landa,
Eva Forest, Jose Maria Elo-
sua, Christianne Fando, Mi-
guel Castells eta Alvaro Rei-
zabal. Kolaborazio laburra-
goak ere badira, kontu haue-
taz zer esana duten Euskal
Herriko eta kanpoko hamai-
ka lagunek eginak: M. Orbe,
J.F. Azurmendi, J.S. Eraus-
kin, J. Sadaba, M. Antza, M.J.
Basurco, J.L. Davant, E. Mon-
ge, A. McCaig, T. Toda, J.
Cardonnel, Peixoto, B. Lala-
na, D. Langlois. A. Sastre. F.
Salas. J.L. De la Mata, G. Pe-
rrault, I. Muñagorri.

Horrez gainera, beste do-
zenatik gora testigantza, ba-
sapiztien hatzaparretan
egondakoek kontatuak, siste-
ma hau zertarako gauza den
erakusten dituenak. Hala ere,
behin baino gehiagotan go-
gorazten zaigunez, kasu
partikular lazarriak ahaztu
gabe horiek posible egiten di-
tuzten mekanismoak (legalak
eta ideologikoak) borrokatu
behar ditugu, aurrerantzean
holakorik izan ez dadin.

Liburuak paper ofizialetan
erabili ohi den bezalako ele-
bitasuna du: erdaraz esaten
den guztia euskaraz ere ba-
dator, eta alderantziz, nahiz
guretzat eredu hau zalantza-
garri izan daitekeen.

IRIBARREA GALTZEN DANEAN

Titulua: Iribarrea galtzen danean

Egilea: Eusebio Erkiaga

Argitaratzailea: Bizkaiko Foru Aldundia

Elaberri honek Bizkaiko Aldundiaren 86eko Sari eskuratu zuen, eta antolatzaileek iazkoan argitaratu zuten, Jaurerriak kanpo banatzen berandutxo ibili badira ere. Izan ere, Eusebio Erkiagak Euskal Herri osorako zer esana baduelakoan gaude. Entzun dugunez —hau kaleraterako gauza jakina izango da— Erkiagari eman diote aurtengoan Jauraritzaren Euskal Letretako Merezimenduzko Saria, bizitza osoko euskal kulturaren aldeko ahaleginagatik. Zorionak geure aldetik ere.

Nobela honetan dibortzio bezalako gaiak jorratu ditu Erkiagak, bizitzaren aldeko mezu baikor batez. Bestalde, Erkiagaren etorri oparoa aipatu behar, euskara aberatsa. Hemen ere bizkaiera batutzat edo finkatu den eredu erabiltzen da. Honetaz agian balegoke zer komentaturik: bere hizkeratik batura hurbiltze aldera bultzatu zuten bizkaitarrek, eta dudarik ez dago batipat ortografian hurbiltzen hori gauzatu dela; baina hortik aurrerako beste pausorik emateko asmorik ba ote dagoen galde genezake; guk behintzat ez dugu horrelakorik ikusten.

Dena den, denok ere geure ahalegintxoan egin behar dugunez, beste euskalkietakook bizkaierara gehixeago jartze-ko aprobetxa genazake.

Titulua: Testamento vasco
Egilea: Gregorio Morán
Argitaletxea: Espasa-Calpe
Ezdugarriak: 168 orri, 900 pta

Gregorio Morán PNVren fitxajea izan zen orain dozena erdi bat urte *Los españoles que dejaron de serlo* idatzi eta publikatu zuenean. Geroritik Deiaiko kolaboratzaile izan zen, eta La Gaceta del Norteko zuzendaria egunkari horren azken aurreko ekinaldian, pikutara zihoala ikusirik alde egin zuen arte.

Liburu honetan badirudi Moranek azken agurra egin nahi izan digula euskaldunoi, errepaso ederra eman eta gero. Ikus dezagun ordea zein diren Moranek ikututako gaiak edo bere lumaren zigorra jasotako arloak: sarrera moduko baten ondoren, PNVren zatiketaz arituko da, ETA-m eta bere inguruaz, Ardantzaren gobernualdiaz (Garaikoetxea ordezkatu zuenetik oraingo koalizio gobernu-raino), La Gaceta del Norte egunkariaren azken historiak eta Euskal Herriaren krisi hirukoitzaz: politikoa, ekonomikoa eta ideologiko-kulturala.

Idazteko duen trebetasunaz gain, Moranengan zerbaitek aipamen berezia merezi badu, gaizki esaka aritze-ko abilezia da hori. Zenbaitean bere parrafo bakoitza gezi pozoindu bat da. Kritikarik

gogorrenak ziurrenik ETA, HB eta horkoek jasoko dituzte (egileak defendatutako sistemaren etsai batira, azken batean), baina maiseaketa zorrotz eta luzenak EAJkoentzat izango dira, Arzalluz jekidearentzat batipat. Norberak ikusi beharko du gero zenbateraino sinistu hemen botatzen diren guztiak. Azpimarratzekoa iruditzen zait halaber lerro gutxitan inoren erretratu psikologikoa egiteko dohaia.

Dena ere ez da urregoria, jakina. Bere pentsaera autonomista-liberalak errealtatea aztertzeako orduan nahitaez ezartzen duen ikuspegi mugatua alde batera utzirik ere, sarri askotan Bilbon bizi eta bertakoa baino ikusten ez duen irudipena sortu digu. Adibide bat aipatzearren, espazio berri bat bete nahian azken urteotan sortu diren egunkariak izendatzean Tribuna Vasca eta La Gaceta del Norte aipatzen ditu, beraz La Voz de Euskadi izeneko bat izan zela ez zekien. Beste kasu batzuk askoz larriago, lotsagarriago eta barkagaitzagoak dira. Esate baterako, kulturaren krisia aztertu behar duela eta, Antonio Menchacaren azken nobela besterik ez du aipatzen ia ia.

Liburu erraz irakurtzen eta hortxe dauka nahi duenak, kazetari iaio baten bertute eta mixeriak, informazio ona duenaren azterketak eta harrokeriak dastatu ahal izateko. Hala ere, halako kutsu etsitu bat dario liburu osoari. Moran mindurik doakigun seinale, eta irakurleari ere ahogozo mikatza geratzen zaio sarritan.

MARTXOA
6
MARTXOA
12

Titulua: Síntesis histórico-monumental de la Villa de Zarautz

Egilea: K.M. Aurizenea

Argitaratzailea: Zarauzko Udala-Gipuzkoako Foru Aldundia

Zarauzko Udalak, sortu zenetik 750. urteurrena betetzen duela eta «Zarautzi buruzko ikerketak» izenpean ateratako liburu sail bati eman dio argia, besteak beste. Hauxe duzue Saileko bigarrena; aurretik atera zenak *Zarautz a través de la historia* zuen izena, eta hirugarrena —oraindik ikusi ez badugu ere— *Zarauzko gorabeherak historian zehar* izango da, bi hauek egile askoren artean burutuak.

Liburu honen mamia izenburuak berak aski ongi adierazten du. Bertan aipatzen eta aztertzen diren etxe guztien zerrenda luzeegia litzateke, baina esan ditzagun ze atal nagusitan banatzen den: Erdi Aroa (dorreak), Parrokia, Ermitak, Errenazimenduak, XVIII. mendea, XIX.a eta Cortazar arkitekturen garaia.

Itxura ederra du liburuak eta barnean hainbat eta hainbat marrazki, grabatu, plano eta argazki aurki dezake irakurleak. Publikoren aldetik sail osoa bere historia ezagutu nahi duten zarauztarrei zuzentzen ematen du, baina honako hau arkitekturazaleentzat ere iteresgarri izan daiteke.

ARGIA LAGUN!

OIARTZUN

Martxoak 5, larunbata
eta gaueko 10,30etan
Madalensoro
pilotalekuan

KORTATU

M-ak

OK KORRAL

TOLOSA

Martxoak 19, larunbata
gaueko 8etan,
Beotibar pilotalekuan
trikiti-saio bikaina

TAPIA eta LETURIA

IMUNTZO eta EPELARRE

LAJA eta LANDAKANDA

MARTIN eta IMANOL

Tartean IÑIGO EGURENen
txisteak

Duela kasik bost
urte ETBn «Gaur
egun» en lanean
hasi zen Nerea
Abasolo
«Teleberri» saileko
arduradun gisa ari
da egun.

Nerea Abasolo: «Albistegiei itxura falta zaie»

Nerea Abasolo duela kasik 5 urte hasi zen lanean ETBn «Gaur egun» egiten. Ihazko uda partetik aurrerantzean «Teleberri» saioko arduraduna delarik. Egungo bere lanari buruz dioenez, «nere lanpostu honek eztabaidarako aukera haundia ematen du, eta askotan sentitzen zara epaituta ez egiten duzun lanarengaitik baidarik eta nolabaiteko joku politikoengaitik».

ETBk luzatzen digun informazioaren kalitatea nahiko ona dela uste du Nereak, «itxura falta zaio. Jende gaztea dugu albistegietan eta horrek amateur zera bat ematen die...». Oraindik denbora baten beharra ikusten duelarik guzti honen

konpontzeko. «Gurea telebista bat da baina bestetik eskola. Izango bagenitu 800 kazetari aditu aukeratzeko, primerako ahotsekin eta testu zoragarriak egiten... Baina ez daude. Gu ari gara eraikitzen hori».

Berriak emateko orduan inongo manipulaziorik ez dutela jasaten aitatu digu, «guk ditugun kazetari gehienak oso jende zintzoa dira. Hori bai, oso praktikoa da telebista biktima modura jartzeko erabiltzea. Eta hori alderdi guztiek ikasi dute».

Are gehiago dio, «nik edozein konbidatzen dut erredazioan inkesta bat egin dezan jakiteko ea konsignarik dagoen ala ez».

Begiraturua asteko filmeei

Lgandez, «Jesse James». Zuzendaria: Henry King. Antzesleak: Tyrone Power, Henry Fonda, Nancy Kelly.

Asteazkenez, «Lagunarteko oporraldia». Zuzendaria: James Frawley. Antzesleak: Stephen Geoffreys, Sheree J Wilson, Cameron Die.

Larunbatean, «Zoro zoragarria». Zuzendaria: Irvin Kershner. Antzesleak: Michael York, Anthony Corlan, Heidelin de Weis.

zinema

Fas zine kluba

martxo

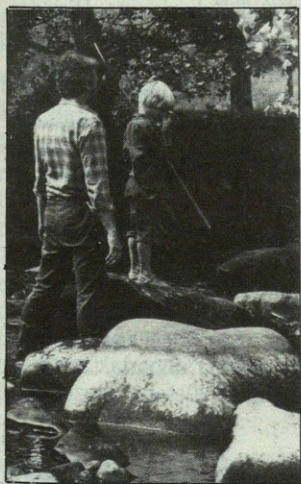
7 Astelehen honetan, Fas zine klubekoek ziklo berri bati hasiera eman- go diote, alegia, "Apoyando al zine español" izenburu- pean eginikoa. Ziklo honen lehenengo filmea Bigas Lu- na zuzendariak burututako "Reborn" izango da, aktore- tza artean Dennis Hopper eta Francisco Rabal aipatze- koak direlarik. Pantailara- tzea San Vicente kaleko aretoan arratsaldeko 7,30etan.

Zarauzkoak emakumearen alde

martxo

10 Martxoaren 8an Emakume Langilearen eguna izango dela eta, Zarauzko zine klubak emakume taldeek anto- latuko dituzten ekintzeekin bat egingo dute. Alegia, alde ba- tetik ostegun honetan Donna Deitch zuzendari iparrameri- karren "Media hora más contigo" filmea aurkeztuko zaigu eta bestetik hilaren 24ean beste emakume zuzendariaren pelikula pantailaratuko da. Aste honetako filmeari eutsiz, mamia bi emakumeen arteko amodioan datzala esan deza- kegu. Modelo zineman eta gaueko 10,15etan izango dugu fil- me honen aurkezpena.

Euskal zinema

Pasaian

Pasai Antxoko A.E.K.k eratutako 'Euskal zine zikloa'ri bukaera emateko, ostiral honetan, hilak 11, Xabier Elorriagak Arantxa Urretabizkaiaren "Zergatik Panpox?" nobela gidoizat hartu zuelarik eta izenburu berarekin eginiko filmea eskainiko da. Filme hau Txirrita euskaltegian arratsaldeko 8,00etan ikusteko aukera izango dugu.

Tolosako zine kluba

apirila

5 Ostiral honetan, martxoak 11, Andrea eta Nikola Ta- viani zuzendaritzapean eginiko "Buenos días Babilo- nia" filmea ikusgai izango dugu. Pelikula honen bidez Tavi- ani anaiek mende honetako 'babilonia berria'ri, Hollywoodi, zinemagintza sorrerari agurra ematen diote. Filmearen adie- razpen moduari lotzen badiogu aipatzekoa da erritmo gel- doa, planu oso luzearen erabilpena eta irudimen emankor agerpena. Pantailaratzea gaueko 10,00etan Iparragirre zine- man izango da.

Truffaut Bilbon.— Bilboko Arte Ederretako Mu- seoa eta 'Cinemateca' sailean Francois Truffaut zu- zendari frantziarraren zenbait filme pantailaratuko di- ra hilabete honen zehar. Besteak beste, aste honen programaketaren barne hilaren 8 eta 9an 1970. urtean eginiko "Domicilio conyugal" eta hilaren 10 eta 11ean urte bat geroago egindako "Dos inglesas y el amor" fil- meak gaztelerazko bertsioetan arratsaldeko 5,00etan eskainiko dira.

dantza

Oreretan 143 dantza-jantzi

Iraultza dantza taldearen es- kutik oreretan erakusketa bat antolatu da hilaren 6ra bitartean zabalik izango de- larik. Erakusketa honen bis- tagaiak Euskal Herriaren- bazter guztietatik jasotako dantza jantziak dira, 143 jantziak hain zuzen ere. Or- dategia: lanegunetan arra- tsaldeko 6,00etatik 8,00eta- ra eta jaiegunetan goizean 11,00etatik eguerdiko 2,00etara eta arratsaldean 5,00etatik 8,00etara. Besta- de, hilaren 6an eta eguer- dian Iraultza taldekoek jan- tzi bilduma horrekin desfile bat eratuko dute.

antzerkia

Eibarko XI. Antzerki ihardunaldiak

Baita aste honetan ere Eibar dugu antzerkizaleen adigunea. Alde batetik I.B.I.ko antzokian martxoaren 7an arratsaldeko 8,30etan **Karraka** taldeak "Zinemaskomik" antzeslana taularatuko du; ordu berean baino hilaren 9an **La quimera de plastico** taldekoek "Cangrejos de pared" lana eskainiko digute; **Caroca** taldea, hilak 10, ordu berean ere bai eskenatokira igoko dira "Un día cualquiera" antzestuz. Bestaldetik, Hilbeheran gaueko 11,00etan bi kafe-teatro motako antzesprenak ikusgai izango ditugu hilaren 8an **Mimo 'plot'** taldea "Sketches" lanarekin eta martxoaren 10ean **Teatro acción** taldea "el año del lehendakari" obrarekin. Azkenik I.B.I.ko Kiroltokian **Teatro estable de Navarra** taldeak "El loco y la monja" antzeslana taularatuko dute birritan bai hilaren 11ean arratsaldeko 8,30etan bai 12an gaueko 10,00etan.

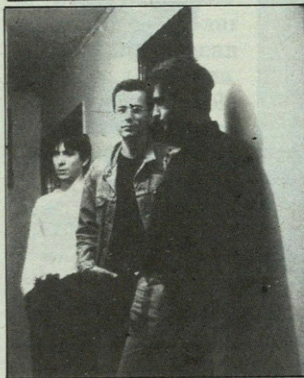
musika

■ Donostiako Martutene espetxean Martxoaren 10ean eta arratsaldeko 6,00etan Hertzainak taldeak kartzelako giro geldoa zeratzeko ahaleginak egingo ditu. Egunotan atxilotuz gero badakizu.

■ Baionako 'Euskal Herriko kultur etxea'ren urteko entzun-ikuskizun programaketaren barne hilaren 12an gaueko 9,00etan jazz musikaren emankizun bat entzungai izango dugu.

martxo

12 Aretxabaletako kiroletxean martxoaren 12an eta gaueko 11,00etan Oskorri taldeak bere azken diskoa, "15 urte... eta gero hau", aurkestuko du. Azken bolada honetan ohi denez, Kepa Junkera trikitilaria, Burdinezko gizona, Kukubiltxokoak eta Iruñeko gaiteroak batera arituko direlarik. Emanaldi honen antolakuntza 'Alkar' eta 'Beinke' kultur elarteen eskutik datorkigu.

'M-ak'en

azken diska

Bilbon eta hilaren 10ean M-ak taldeak bere azken diskaren aurkezpena birritan egingo du arratsaldeko 8,00etan eta gauerdian. Bestalde, hilaren 11ean Donostiako 'Konplot' tabernan gaueko 9,00etan arituko dira.

bertsoak

Nafarroako Bertsolari Txapelketa

martxo

6 Dagoeneko Nafarroako Bertsolari Txapelketa hirugarren kanporaketan dago, Orzaizen hasi eta Etxarri Aranazetik igaro eta gero kanporaketa berriro Iparraldean izango dugu da-

torren igandean Eiheralarren hain zuzen ere. Hirugarren saio honetan arituko direnak hauexek dira: Ernest Alkat, Xalbador II.a, Euxebio Fagoaga, Antonio Olano, Lorentxo Aburuza, Patxi Zeberio eta Hirieder gai-jartzaile izango delarik. Saioaren hasiera arratsaldeko 4,00etan izango dugu.

Gazte eta 'zaharren' arteko lehia

martxo

12 Aretxabaletako Apotzaga auzoan hilaren 12an desafio bitxia ikusteko aukera ezin hobea izango dugu, alegia, bertsolari gazte eta zaharren arteko lehia. Gazte taldean arituko direnak: Jon eta Aitor Sarasua, Daniel Goikolea eta Izarzelaia. 'Helduen taldea', berriz, San Migel anaiak, Iñaki Plazaola eta J. R. Beitiak osatuko dute. Txinpartak sortarazi ditzazke elkar-lehia honek gaueko 10,00etan 'Apotzaga El-karte' n izango da.

arte

Bilboko Arte Ederretako Museoa

Alde batetik hilaren 6 bitartean Xabier Morrás margolari Iruñatarraren erakusketa ikusgai izango dugu. Bestetik, 'Fondos de escultura contemporánea' izeneko bilduma aste osoan zehar bistaratu da. Eta azkenik, hilaren 12an hasiera emango zaio Andreas Schulze autore germaniarraren erakusketari.

Komiki erakusketa Baionan

Baionako udal liburutegian Pierre Christin komiki gidialariaren buruz 'komikiaren azpian, orria' lemapean egindako erakusketa martxoaren 11 bitartean ikusgai izango dugu.

Zazpi arte galeria

Zarauzko Zazpi arte galeriak Mari Jose eta Joseba Lacadenaren margo eta eskultura laneekin erakusketa bat aurkestuko du martxoaren 20ra arte. Orduetgia: Lanegunetan arratsaldeko 7,30etatik gaueko 9,30etara eta jai egunetan goizez eguerditik ordubietara eta arratsaldez

7,30etatik gaueko 9,30etara.

Donostiako erakustokietan

Garibai kaleko GKren erakustaretoan Karmelo Ortiz de Elgeak zintzilikatuko ditu bere artelanak martxoaren 6 arte. Bestalde, San Telmo museoan Sabando anaiek bistaratu dute elkarrekin egindako beraien azken erakusketa martxoaren 13 bitartean.

Argazkiak Iruñean

Iruñeko A.E.K.k Korrikako 5. edizioaren buruz otsailaren 20ean egindako argazki erakusketa, hilaren 12an eta

eguerdiko 12,00etan errepikatuko du Gazteluko enparantzan txirrinda martxa batekin gozatuz.

Bilboko zenbait erakusketak

Martxoaren 8ra arte Caledonia erakustokian Pedro Sánchezen akuarela ikusgai. Hilaren 10era bitartean Begoña Usaola eta Andoni Anguloren lanak Vanguardia arte gelan. Martxoaren 12ra arte, berriz, bi erakusketa ditugu Bizkaiko Diputazioaren erakusgelan arkitektura lanez egindako eta Echeva arte gelan Sánchez Graciaren oleoekin osaturik dagona.

Makoki komiki Durango

Durango Ezkurdi kultur etxean komiki erakusketa bat ikusgai izango dugu martxoaren 6ra bitartean. Erakusketa honen adigunea Gallardo eta Medivillak sortutako pertsonaia datza, alegia, 'Makoki' zorionekoa, kalearteko 'heroiak'.

lehiaketak

□ **Sari literarioetarako deialdia.**— Iruñako aurrezki kutxa munizipalak plaza-ratu ditu aurten ere urtero ergitaratzen dituen sari literarioak. Eleberri motzaren barruan Nafarroako 11. saria aurkeztu dute bertan saria 600.000 pezetako delarik. Arlo honetan lanen luzera 100-150 orritakoa izango da eta hiru kopia aurkeztu behar dira. Euskarazko kreaio literarioaren alorrean, Xalbador saria aurkeztu dute, bertan banatuko den saria 300.000 pezetako izango delarik, lanak 70 orrialdetik 150 orrialde-tarainoko luzera izango dute. Hiru kopia bidli beharko dira. Azkenik, sari literario hauen barruan, poesiako Arga saria aurkeztu dute Iruñako aurrezki kutxa munizipalekoak, bertan 300.000 pezeta banatuko direlarik. Lanak aurkezteko epea Martxoaren 15a da.

□ **Udako ikastaroetako kartel lehiaketa.**— Euskal Herriko unibertsitateak udako ikastaroak iragartzeko kartel lehiaketa txapelketa iragarri du. Kartelak 40x60eko neurria izan behar du eta nahi den teknika erabili dezake parete hartzaile bakoitzak, argazkia, diapositiba, marrazkia... Karteletan beharrezkoa da honako izenburu hau azaltzea: Donostiako VII. Udako ikastaroak 1988, Uztaila—Iraila. Sari bakar bat banatuko da honako lehiaketa honetan, 100.000 pezeta. Lanak autoreen izenik gabe aurkeztu beharko dira, sobrea azalduko den lemapean. Lanak Gipuzkoako azpi errektoradutzan aurkeztu beharko dira martxoaren 11a baino lehen, Urbietako kalea 30.

mendi ibilaldiak

□ **Kresala:** Kresalako mendigoizale elkarteak martxoaren 6ean fondozko eski eguna ospatuko du Iratin.

□ **Pagoeta:** Zarauzko Mendi elkarteak martxoaren 6ean Autza mendira egingo dute ibilaldia eta 13an ibilaldi neurtu bat egingo dute gaztetxoentzat.

□ **Arrola:** Antzuolako Arrola mendizale elkarteak martxoaren 13an egunerdiko ibilaldi bat antolatu dute Udana-Artzanburu mendietara.

□ **Tabira:** Durangoko mendizaleak, martxoaren 5 eta 6ean Gorbeko aterpera aterako dira asteburu pasatzera.

□ **Nafarroako mendi elkarteak:** Nafarroako mendi elkarteak mendigoizaleak gure mugatik aterako dira eta martxoaren 6ean Moncayora joango dira.

□ **Lagun Onak:** Azpeitiako mendigoizaleak goiz ibilaldi bat antolatu dute martxoaren 6erako Sañu Lasao mendira.

57. orrialdeko gurutzegramaren soluzioa

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	E	S	K	A	T	U	●	P	O	R	T	U
2	G	A	U	Z	A	●	B	A	R	E	A	K
3	I	K	●	A	L	K	A	T	E	●	R	O
4	N	O	A	●	O	I	N	A	●	A	T	A
5	A	N	T	Z	●	T	U	R	U	T	A	K
6	K	●	A	U	Z	O	●	I	L	U	N	●
7	●	A	R	E	A	●	G	A	U	R	●	G
8	E	K	I	N	T	Z	A	●	A	R	K	U
9	K	E	A	●	I	A	I	O	●	I	A	Z
10	A	T	●	A	K	R	A	T	A	●	L	I
11	I	Z	A	R	I	A	●	O	R	D	E	A
12	N	A	G	I	A	●	Z	I	T	U	A	K

Bahiketa Madrilgo bihotzean, negoziaketarako bide bihurrian

ETAk iragarria zuen berrikitan: tregoa oraindik ez dela hasia. Madrilen, hiriburua erdi-erdian, Emiliano Revilla bahitu du, eta erakunde armatua akabatua zegoela uste zutenek bezala negoziaketa azkar baten ilusioa zutenek prozesoren benetako neurriarekin egin dute topo. Denbora beharko duen bidea, eta gorabehera askokoa.

1983ko giroaz oroitzen zen mundu guztia Madrilen, Diego Prado y Colón de Carvajal-en bahiketa egunez: industrigizon dirudun baten bahiketa hiriburuan poliziek ongi kontrolatutako erdigunean, hiriak sekula ezagutu duen trafiko-nahasmenik gogorrena poliziaren kontrolak direla medio, bahitzaileetako baten izen bera irratia eta telebistaz etengabe, Jose Luis Urrusolo. Baina ez al geunden tregoa? Baina ETak Madrilen zeukan azpiegitura ez al zegoen hondoratua?

«España» komandoaren garaiak berri

ETak Madrilen burututako ekintza honek sortu duen lehen irakurketa, bere operatibitateari buruzkoa da. Erakunde armatua erabat hondoa jota zegoela, eta izatekotan komando bakarren bat Gipuzkoan gelditzen zitzaiola ziotenak bahiketa honen konplikazioa esplikatzen beharrean aurkitu dira. Komentarista politiko batek baino gehiagok adierazi duenez, «bahiketa hau egiteko gai den taldeak abisatzen digu zein errazki ipini ahal izango lituzketen kotxe-bonbak».

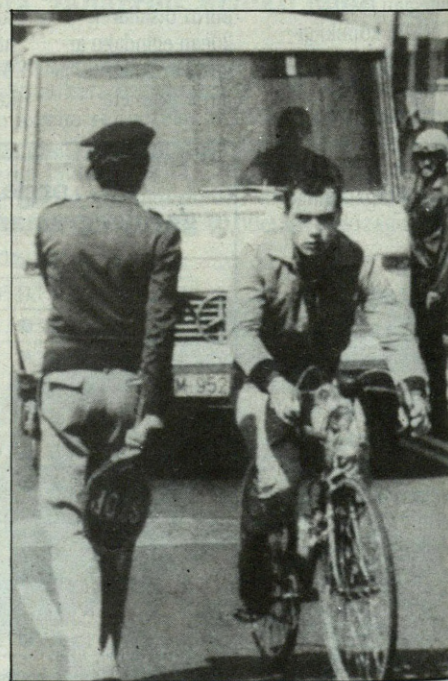
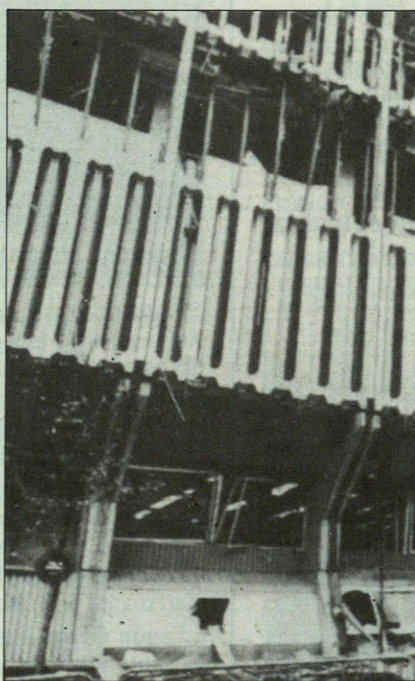
Kotxe-bonben oihartzuna bera nahiko aiantzia zeukaten madrildarrek. Dozena bat guardia civil gazte hiltzeko erabili zen lehergailuaren ezteandaren burrunba, Bartzelona eta Zaragozakoek estali zuten. Baina batez ere, Madrilgo komandoa edo «España» izeneko erabat harrapatutzat jotzen zen. Orain poliziak Jose Luis Urrusolo Sistia-garen izena erabiltzen du etengabe, lehen Iñaki Arakama eta Belen Gonzalez

aipatzen ziren bezala. Baina «terrorista historikoen» izenek hainako astindua egiten dute madrildarren oroimenean Ríos Rosas-en Telefónica-k zuen zentralaren leherketak —hainbat hilabetez madrildar askok beren telefonotan nabaritu zutenak—, Diego Pradorek bahiketak eta Banco Centraleko Tejero Margoren hilketak.

Berriro ere «España» komandoa esistitzen da, beraz. Poliziak ipini dituen kontrolak lekuko. Basaurin, berriz, igandean bomba bat ipini zioten polizia bati. Interes frantsesen kontrako kanpaina berpizten hasten zen egun horietan. Ia aiantzirik genuen giroa.

Alfonso Guerra lehendakariordea izan da Gobernuak ETarekiko kontaktoak horrela eteten dituela adierazteko lana hartu duena, erabakiaren inolako zalantzarik gera ez dadin. Martxo alde-rako Aljerren negoziaketa mahaia martxan ipini zitekeela argitaratua zen prentsa espainiarrean, HBko zenbait buruzagik ere antzeko gauzak esan zituen. Baina ETak berak abisatua zuen: tregoarik ez dago oraindik, eta egiten denean ere mahaia antolatzearen ordainetan eta bilaterala beharko du izan.

Bahiketak dirua lortzeko egin izan ditu ETak gehienetan eta oraingoa errebindikatzean helburu hori adierazten zuen: «oligarkiak euskal populuari hurruputzen dion plusbalioaren zati bat Nazio Askapenerako Euskal Mugimenduari berreskuratzea». Bigarrenik, Gobernu espainiarrak ETaren eskaintzari behar bezala ez diola erantzun ere jakinerazten zuen. Tregoarik oraindik ez zegoela abisatua zegoen, eta horra frogatzen. Deklarazio eta komunikatuetatik

«España» komandoaren garai eta giroak madrildarren gogotan berriro.

ulertu beharko da posizioak oraindik hurrunez daudela.

Gauzak horrela, eta prentsan behin eta berriro joan den astebururako aipatzen zen kontaktoa ezin izan da burutu. Aurreko elkarrizketa, duela hamabost egun Julen Elgorriagak Aljerrera egin-dako bidaia alegia, oso emankorra izan ez zen seinale. Martxorako behintzat zaila ikusten da negoziazio mahairik prantatzea, lehen aipatu ziren baldintza eta pertsona haiekin bederen. Fruitua berde dago oraindik, agian lorea bera irekitzeke.

Espainol aberats bat preso

Zer eskatuko du ETak Emiliano Revilla libre uztearen truke? Madrilgo inbularien munduan gizonik inportanteenetako bat eta Estatuko aberatsenen artean dagoen honen bahiketarekin diruaz gain orain politikoak ere planteiatuko dira, akaso. Negozia-keta mahaia osatu aurreko garantiaren bat? Negoziatzeko inportantetzat jotzen den militanteren bat Aljerrera eramatea? Ala, besterik gabe, Gobernuari eta indar ekonomikoek jakinaraztea ETA ez dagoela akabatuta eta benetako eskaintza bat erakutsi behar dutela?

Alternatiba faltarena J. Iratzar delakoak atera du «Egin», egunkariko bere asteroko kronikan, PSOEri aurpegiatuz presoan reintertzitazioaz aparte deus gutti proposatzen duela gobernuak, eta bide hori aspaldi dagoela agortuta. Zerbait egongo da, bahiketa ezagutu ondoren Txiki Benegasek berehala bota bait zuen «ETari ez zaizkio bere presoak axola» esaldia. Eta ETak Gobernuari beste moeta bateko eskaintza bat dio eskatzen.

Interesgarria Jon Idigoras-ek asteburuan deklaraturakoa ere: PSOE indar faktikoa dela, bera dela kapitalismo multinazionalak eduki dezakeen jesterik zintzoena eta Armada ere ondo daukala amarratuta. Beraz, negoziaketarako PSOE onartzen da interlokutore bezala. Areago, HBk egin dezaka PSOE eta ETaren artekari lana. Bidea errazteko ahaleginak hor daude, baina Revillaren bahiketak adierazten duenez, negoziaketa zehazteko bidea luzea eta bihurria izanen da.

Ondoko asteetan segimendu bat mezezik duen beste berria Nafarroako detentzioena da. ARGIaren kolaboratzaile eta «Euskalerrria» irratia- ren bulzagile den Imanol Aranburu inplikatu du Guardia Civilak hango komandoburu bezala, eta susmoak badira dena guardiacivilen montaje bat izan ote den. Zertarako une honetan eta zergatik gazte hauek?

I.Z.

Iruñea-Gasteiz-Madril eta Bruselas

Hego Euskal Herria, Espainia Estatuaren bidez, Europako Ekonomi Elkartean (EEE) sartu aurretik eta geroago ere entzun behar izan dugu geure autonomia handituko zela integrazio honekin. Europako erabaki politikoak, etengabe, eskualdetzen ari direla, estatua desagertzen ari diren eren. Hau ere irents erazi nahi izan digute.

Honelako gauzak esaten dizkigutenei aitortu behar genieke EEE hamabi estatuk osatzen duela eta edozein erabaki politiko hartzerakoan, honek garantzia gutxiengo bat baldin badu behintzat, aho batez onartu behar dutela hamabi horiek, bestela ezin bait da erabakirik indarrean ezarri. Beraz, pentsatu behar dugu EEEn organo politiko zentralak eskualdeengan bote politikoak uzteko estatu guztiek onartu behar dutela eta badakigu, jakin ere, ongi aski gainera, zer-nolako borondatea duten estatu hauek deszentralizatzeko, nahiz, soilki, administratiboki izan. Lekuko eder bat: Frantziar Estatua. Bestalde, EEKo eskualdeetako hiritarrek ere ez dute euskaldunok herri berezitua izateko dugun borondaterik, orain arte behintzat oso herri gutxi agertu dute honelako nahirik.

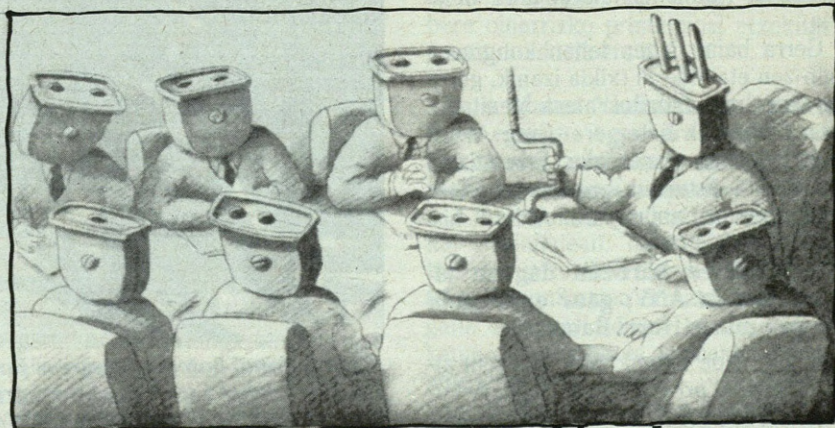
Halaber, Hego Euskal herria EEKo ehuneko eta erdiaren arteko eskualde bi besterik ez da. Gainera, eskualde hauek ezin daitezke zuzenean Bruselara zuzendu bere arazoak tratatzeko, baizik berauek gobernu zentralak bi-

deratu behar dituzte eskakizun guztiak. Hau dela eta, EKAre edo Nafarroaren eskakizunak Gasteiz edo Iruñeak Madril bideratzen ditu, gero honek Bruselaren defendituz, ongi badagokio. Hortik aparte, EEKo Parlamentua dago, baino honek ez du bote politikorik, sinbolikoa da; beraz, organo erabakitzaile guztiak estatuen eskuetan daude.

Adibidez, Gasteizko gobernuak —Madrildik orain bezain dependientea ez zenean— Europako Eskualdeen Garapen Ekonomikorako Fondotik (EEGF-FEDER) diru-languntzak eskuratu nahi izan zituen, baina horretarako Madrilgo gobernuak onartu behar zuen ta ez zen honela gertatu. Berdin ematen da nekazal edo arrantz erabakiak direnean: Bruselaren Madrilgo ordezkariak «defenditzen» ditu euskaldunon interesak.

EEGFri buruz aitortu beharra dago badirela EEEn eskualde mordo bat EKAre edo Nafarroak duen ekonomi maila baino garaia goa eta halaz ere erakunde horretatik diru-laguntzak jasotzen dituzte. Eta aldiz, Hego Euskal Herriak jai. Gero esango digute herri kolonizatu bat ez garela, baina zer gara, bada, erabakiak hartzen baldin baditugu eta beste batzuk bertan beherrar uzten baldin badizkigute? Puntu hau interesgarria da baina beste egun baterako gaia izan daiteke.

B. BAKAIKOA

EAE-ANVk martxoaren 5-6an kongresu berri bati ekingo

Antton Gómez: «Alderdiak oinarrizko printzipioei atxekitzen jarraituko du»

Egoera politikoak eskatzen duen egokitasunari atxekiz, Eusko Abertzale Ekintza-ANV martxoaren 5-6an kongresu berri bati lotuko zaio. Alderdi historikoa izan arren, komite nazionalekoa den Antton Gómez 23 urtetako gasteiztar gaztearekin egin dugu topo. Kongresuari eta egungo egoera politikoari errepasotxo bat eman nahi izan diogu.

ARGIA.— Nola kokatuko zenuke gaur Eusko Abertzale Ekintza-ANV, partidua zahar hori?

Antton Gómez.— Laburbilduz, 1930ean sortu zen alderdia. Askotan esan izan da ANV PNVren eszisio bat dela baina hori ez da egia. Orain PNV dena lehen bi zatitan zegoen, alde batek komunioistak eta bestetik tradizionalistak, guztiak bat egiteko kongresu bat egin zuten. Militante talde batek ponentzia aurrerakoi batzu azaldu zituen eta onartu ez zuten, alde egin zuen, biharamonean Barakaldon bildu eta «San Andres-eko Manifestua» kaleratu zutelarik. Hauxe da alderdiaren oinarria.

Gerra baino lehen lehen kongresua egin zen eta alderdi txikia izanik, gerra garaian bost batailo atera genituen, Ibar Ezkerretik batez ere. Gure Alderdiak ez zuen Santoniako Errendizioa onartu eta Asturiasa pasa ziren, gero, ahal zutenak Catalunya. Alderdi historikoa bat da gurea.

A.— HBren barnean dagoen alderdi bat da ANV; gaur egun nola ikusten duzue Herri Batasuna?

A.G.— Alde batetik, guk, edozein alderdi bezala, programa bat dugu. Askotan PNV edo EETik esaten denean, KAS

alternatiba polimiliek asmatu zutela, guk esaten dugu KAS alternatiba horren gauza asko gure programan zaudela 1930. urtean. Gure lerroan dagoelako biltzen gara HBn, gainera azken finen, gu HBren fundatzaileak gara.

Guk Mahai Nazionalean 4 partaide ditugu eta gure militanteak HBren herriko komiteetan, herrialdeko komiteetan, piska bat sakabanaturik daude. Alderdiaren helmuga bat ezker abertzaleen batasuna izan da eta horrela uler daiteke alderdiak pisua galtzea HBren alde. Oso zaila bait da HBko militante kutsua eramatea eta, era berean, gure alderdiarena.

A.— Zein pisu espezifiko du egun ANVk, zein da bere presentzia?

A.G.— Odon de Apraizek esaten zenez, Gasteizen militante gutxi baina onak zeuden. Horrek esan nahi du ge-

«Neurri handi batetan kongresu hau karguak berritzeko eginga dago». 1937an Euskal Gobernuako ministroa izandako Gonzalo Nardiz eta Antton Gómez, biak ANVkoak; bi aro desberdinen adierazgarri.

rra baino lehen ez zuela indar handirik hartu, alderdiaren hazkundera moztuta gelditu zela alegia. Gasteizen 36a baino lehen 200 militante soilik zeuden baina pisu moral handikoak. Hala ere, alderdiaren indar nagusia betidanik Bizkaian egon izan da, Ibar ezkerrean bereziki. Gipuzkoan Irungo junta da zabalena eta Nafarroan, bai lehen eta bai orain, jende gutxi dugu. Araban berriz, Gasteizen esistitzen gara batez ere.

A.— HBren barnean egonik, ba al dituzue diferentziak, adibidez EA-PNVren arteko banakaketa eman zenean, HBk horiekiko azaldu zuen eritzi publikoekin?

A.G.— Alde horretatik, guretzat EAK eta PNVk alpagata beretsuak erabiltzen dituzte. Hau da, bi alderdi horien arteko diferentziak pertsonalak dira, ez politikoak. Gauza hauetan gu ez gara aldentzen HBk daraman politikarekin, baina askotan gu HBk ez duen ikuspegi historiko batez baliatzen gara, urte asko bait badaramagu borrokan PNVko jendearekin. PNV alderdi historiko bat denez, alderdi abertzale historiko bezala errespetzen dugu.

A.— Behar bada, batasun horretan azterketa desberdinak egiten dituzue.

A.G.— Lehen esan bezala, ANVri, jende hori aspalditik ezagutzeak, ikuspegi historiko bat ematen dio. PNV arrazista eta atzerakoia zelako sortu zen ANV, ateo fama izan dugu baina ez da hori; guk elizaren kontra jotzen dugu honek herriaren kontra jotzen badu. Guk eliza alde batetik eta politika bestetik joatea planteatzen dugu eta hau, orain 60 urte abertzaleen artean, oso fuertea zen.

A.— Egungo gaiei helduz, zein da negoziazioari buruz egiten duzuen azterketa, edota zein da zuen eritzia?

A.G.— Negoziazioa ezker abertzaleak aspalditik eskatu duen gauza bat da. 'Euskal Arazoa' deitzen dutenak konponbide politiko bat eduki behar duela uste dugu. Guk erakunde armatu eta gobernuaren arteko negoziazioa begi onez ikusi behar dugu; ezker abertzalearen taktikak azken finean bere fruituak eman dituela esan daiteke.

Garbi dagoena da, oraingo negoziatioa oso luze eta gorabeheretsua izango dela eta edozein gauza gerta daitekeela.

Gure alderdiak independentzia eta sozialismoa ditu helburu eta hori lortu arte ez gara geldituko. Negoziatio horretatik, logikoki, independentzia lortzeko ahalmena emango duen marko bat atera beharko da.

A.— Bestalde, martxoaren 5-ean egingo duzue zuen kongreso berria.

A.G.— Bai. Alde batetik, alderdiaren karguak berritzeko egin dago, Idazka-

Antton Gómez gaztearen ustez, kongresu honetan epe laburreko estrategia egokituko da.

ri Nagusia, lehendakaria, Komite Nazionalako 33 kideak... eta delegatu politikoa botoz aukeratzekoa, zeren lehen Idazkari Nagusiak aukeratzen bait zuen. Eta bestetik, bere presidentea ere duen Komite Historikoa dago, bereziki gudari zaharrez osatua. Hauexek dira berritu behar diren karguak.

Gero ere, estatutoen egokitzea egingo da. Ez dut uste oinarritzeko printzipioak ikutuko direnik, halere, hori kongresuak ikusi beharko du, baina alderdiaren funtzionamendurako estatutuak, hala nola junten antolamenduari buruzkoak, epe laburreko estrategia eta, dira aldatuko direnak.

A.— Gaur egun HB ez da koalizio bat, alderdi politiko bat baizik. Hala ere, HASI, ANV, independenteak... guztiak HBren barnean daude. Nola interpretatzen da hau ANVren ikuspegitik?

A.G.— HBk Euskal Herriko sektore zabal batetan aliantza historiko baten papera jokatzeko du. Nazio Askapenerako Euskal Mugimendua hain zabala denez gero, normala da bizkar hezurra ere zabala izatea; ez bait litzateke zuzena izango bizkar hezur hori alderdi bezala definituko bagenu. Alderdi batek

programa eta joera zehatz bat azaldu behar du, eta hau askoz zabalagoa da, gainera sektore gehiago hurbiltzen ari da. Eta honek ez du esan nahi nebulosa bat denik, erreibindikazio zehatz batzu daude.

A.— Kongresu honetatik zein bide, zein estrategia irtengo da. Aldaketa handiak espero al dira?

A.G.— Zaila da esatea: «hau gertatuko da eta hau ez»; bestalde, nolabaiteko manipulazioaren susmoa ikus lezake norbaitek. Garbi dagoena HBren barnean jarraituko dugula da; alderdiak bere oinarritzko printzipioei atxekitzen jarraituko duela ere bai.

A.— Mahai Nazionalaren egitura-keta egungo egoerara egokitzeko-tan daude. Zein izango da ANVk eramango duen proposamena?

A.G.— Guk lau ordezkari ditugu Mahai Nazionalan, hauen funtzioa Mahai eta gure alderdiaren basearen arteko komunikazioa erraztea da, horregatik ordezkari kopuru honi eustea eskatuko dugu, edota gehienez batean murriztea.

INAKI ZUBIONDO

Lau kazetariak juezaren aurrean deklaratu berri dute

GALen hatzaparrek

Zabala eta Lasa harrapatu

83ko urrian desagertu ziren Baionatik Joxi Zabala eta Joxan Lasa. Frantziako justiziak ez zuen aurrerapen handirik egin, Espainikoan ezin sartu ere egin. 1987ko azaroan orde, 'Diario 16' egunkarian eta 'Interviú' astekarian kasu horri buruzko berriak agertu ziren. Orain, erreportaia horiek egin zituzten kazetariak izan dira deklaratzeko. Iturri ezberdinetatik abiatuta Pedro Sanchez 'Legionarioa' (Frantzia, gartzelan hildakoa), Mohamed Talbi (gartzelan, Frantzia), Carlos (ezezaguna) eta Jose Amedo Fouce polizia espainiarra agertzen dira inplikaturik Joxi eta Joxan-en bahiketa, interrogatorio-tortura eta erahilketetan.

GALen sorreran gaude. 1983ko urria aldean. Larretxea bahitu nahian lau GEO detenitu zituen polizia frantsesak, handik aste batera Joxi eta Joxan desagertzen dira... eta ez zen erreibindikaziorik izan. Handik piskatera, Abenduaren 4ean Segundo Marey bahitu eta erreibindikatu zuen GALEk. Orain, agertu diren berrien arauera, jende berberak egin zuen Marey-ren bahiketa eta Joxi eta Joxan-ena.

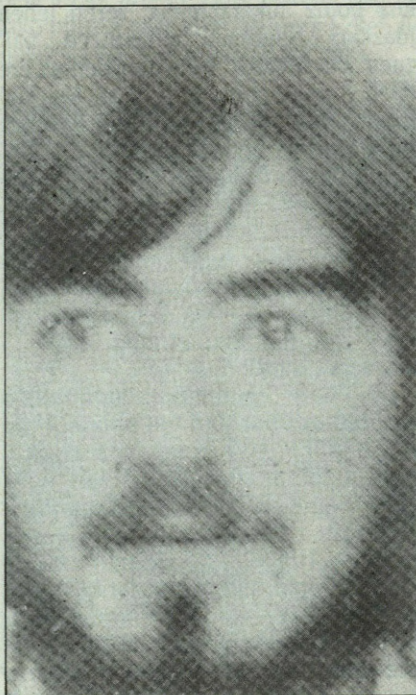
Kazetariak hautsa harrotu

'Interviú' astekariko Antonio Rubio eta Manuel Cerdán kazetariak testifikatu dutenez, Frantses Estatuko Barne Ministeritzan dagoen dokumentu batean agertzen da Pedro Sanchez 'Legionarioa'k 'Gerardo' (Amedo)ren instruzioak jarraituz talde bat antolatu zuela Mohamed Talbi-rekin. Agindua erraz zeuden errefuxiatuak bahitzea zen, «hasiera baita. Horrela, 83ko urrian Baionan bahitu zituzten Lasa eta Zabala. Pedoren lagun den Carlosen itsasontzian sartu, 'Gerardo'k (Amedok) jarri zuen honi ordaindutako diru mordoa, eta Hondarri-

bian lehorreratu zituzten. Argeliako teknikak erabili zituen Pedrok beste errefuxiatuei buruzko interrogatorioak egiteko. 'Gerardo'ri (Amedori) gorpuzak non dauden esango dio, arazorik balego».

Iturri ezberdinak erabiliz informazio berbera egiztatu zuten 'Diario 16'eko Merchor Miralles eta Ricardo Arqués kazetariak. Hori bai, iturriak ez dituzte agertu kazetariok.

Batetik bestera ibili dira Joxi eta Joxanen familiak beren semeen berri izan nahian. Lau urte t'erdia pasa ondoren ez

Joxi Zabala eta Joxan Lasa tolosarrak GALen historia beltzaren lehen biktimak

dakite zer gertatu den. Iparraldean beren abokatua saiatu arren, gauza gutxi ateratu eta kasu hau aspaldi artxibatua dago. Lege aldetik guztia Iparraldean gertatuenez, ezin zuten hemen denuntziarik sartu baina orain sei hilabete prentsan agertu den informazioaren arabera, Hondarribian gertatu zen eta denuntzia sartu eta inbestigazioa, behintzat, hasi da.

«Ez dakizu zer gertatu den, baina 'badakizu'. Orain arte ez da ezer egin ezin gurelako baina orain pertsona bat badago, izen eta abizenekin, eta horren kontra jo behar da, nahiz pertsona horren atzetik jende asko egongo den jakin».

Leiba hil zuen GALEko Dani Fernández-ek, Hendaian Joxi Zabalaren lankidea izan zen eta abenduko prentsan guzti honen tartean zegoela ateratu zen.

«Gu bezalako pertsonak egitea daukaguna egin dugu, baina egiterik zeukan beste jende inportanteagoak, eta beste gauza asko denuntziatzen duenak, ez du ezertxo ere egin. Guk gure mailan dagoena, astero pankarta ateratu 'Joxi eta Joxan non daude?' lemaz, Donostiara joan... egin dugu».

Estatu Espainolean denuntzia sartu

Azaroan agertu erreportaiak kalera aurretik ezinezkoa izan da Espainian justizian diligentziarik martxan jarzea. Iñigo Iruin abokatuaren ustez, bahiketa 83ko urrian eman zen eta handik hona ez da ezer egin alde honetan. Iparraldean gutxi egin da eta diligentzia segituan artxibatu ziren.

«Hemen ez dugu ezer egin arrazoi ximple batengatik, arazo juridiko batenatik: orain arte genekiena, Iparraldean sekuestratu, desagertu egin zirela eta kitto. Baina 87ko azaroan «Interviú» eta «Diario 16» aldizkarietako kazetariak eginiko bi erreportaiak argitaratzen direnean, bietan Hondarribiko datu bera azaltzen da. Baionan sekuestratu eta gero, txalupa batetan sartu, Hondarribira ekarri eta Hegoalde inguruko muga ondoko toki ezezagun batetan lurperatu zituztela diote kazetariak».

Orduan, datu horiekin lortzen da hemengo tribunalek eta juzgatuek konpetentziak izatea. Horrek ematen die aukera juzgatu denuntzia sartzeko eta juzzak ezin du konpetentziarik ukatu. Honela, ikerketak egin beharrekoak dira. «Bi amen izenean akusazio partikularra egin dugu eta nik eskatu nituen diligentzia batzu: lehenengoa, kazetari hauek juezaren aurrean erreportaietan idatzitakoa baieztatzea; «comisión rogatoria» delako batzu eskatu ditut ere, bata Baionako juezari, desagertu zirenean ireki eta tramitatu ziren diligentzien berri eman diezagun eskatuz eta

Implikatu gehienen deklarapenetan José Amedo Fouce poliziaren izena azaltzen da.

Pedro Sánchez «El legionario»-k eginiko deklarapenak igorri diezazkigun».

Dokumental batzu ere eskatu ditu. Garai hartan Diario 16-ko Fermin Bocos-ek eginiko erreportaiak batetan Guardia Civil-a erlazionatzen zuen afera hartan, «ETA militarren atxekitutako bi errefuxiatuok (Joxi Zabala eta Joxan Lasa), Guardia Civil-go G.S.E. indarrek harrapatu eta interogatu ondoren, terriorio nazionala bueltatu zirela ziurtatzen dute kapitaleko iturri fidagarriek». Erreportaiak berau 84eko urtarrilaren 13 azaldu zen 'Egin' egunkarian eta datu

hau hortxe dago gero erabili ahal izateko. Bi errefuxiatu hauek desagertu zirenean Tolosako udalak egin zituen ikerketak gordetzen dituen dossiera ere eskatu du Iñigo Iruin abokatuak.

Guzti honetatik lau pertsona azaltzen dira inplikaturik: Pedro Sánchez, honen lagun omen zen Carlos bat, Mohamed Talbi eta José Amedo Fouce.

Benetako hariaren atzetik?

Bestalde, «Diario 16» eta «Interviú» aldizkariak erabilitako iturriak desberdinak dira eta kazetariak juezaren aurrean esandakoaren arabera, lau iturri desberdin horiek inplikazio eta datu beretara iristen dira, «aldizkari bakoitzak iturri desberdinak arakatzeko aritu ondoren ondorio beretara ailegatzen badira fidarritasuna adieraz dezake horiek». Eta Frantses Estatuko Barne Ministeritzak eginiko ikerketa batetan ondorio berdinetara iristen zen ere bai. Kazetariok, «Interviú»ko Antonio Rubio eta Manuel Cerdán-ek eta «Diario 16»ko Melchor Miralles eta Ricardo Argués-ek Frantses Estatuko Barne Ministeritzaren kopia bat lortu eta hantxe azaltzen dena literalki idatzi dute. «Juezaren aurrean gauza bakarra aldatu dutela onartu dute kazetariok: beraiek 'Gerardo' idazten zuten lekuan, dokumentu frantsesean José Amedo Fouce azaltzen zela baieztatu dute».

Deklarapenei ekingo die akusazio partikularrak, frantses Estatuan preso dagoen Talbi-ri, eta behar den beste edozeini deklarapena eskatzeko prest dago Iruin abokatuak. Sarriegitan José Amedo Fouce polizia espiniarraren itzala ageri den historia beltz honen argi printzak, aidanez, jaiotzen hasi dira.

INAKI ZUBIONDO

BIDEO ETA FILMEEI AHOTS, HOTS ETA MUSIKA EZARTZEKO PREST

IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA - SAN ROKE AUZOA Tf 46 29 64 - 45 96 29

Houphouët «aita»ren babesa ere badu Compaorék

Burkina-Faso, «errealismo»aren bidea

Kolpea eman zenetik lau hilabete pasa eta gero, Burkinako presidente berri —Sankararen lagun-ohi— den Blaise Compaorék otsailaren 15ean Bolin Kostara egin du bidaia. Bolin Kosta Félix Houphouët-Boigny mendebaldezale ezagunarekin solastatu da. Garrantzi handiko Estatua, Bolin Kosta, burkinatarrentzat, hauetarik bi bat milioik lan egiten bait du bertan, esan nahi baita, Bolin Kostako populazioaren bosteko bat.

Bolin Kostako presidentek (argazkian) Thomas baino nahiago du Blaise.

Burkinako buruzagi berriak Houphouët-ekin harremanetan hasiko zirela urriko kolpea eman zen momentutik bertatik antzematen ahal zen; Afrikako eszena politikoan hori barrena sartuko zirela, alegia. Dударik egon zitekeen ordea, Ghanarekin ere (bertako Rawlings buruzagiaz ingeles-mintzoko Sankararen parekoa zela, esan ohi bait zen) onetan

moldatuko zenetz. Zalantzak aienatu dira: Uedraogo-ko buruzagiak Rawlings-ekin ez ezik, Gadafirekin ere adiskidetu dira, uste baino lehenago. *Realpolitik* nagusi dela ageri da.

Sekulako aldaketak eman omen dira Sankara-ondoko Burkinan. Blaise Compaorék: «Hainbat urtetan zehar, limoi gisa zurrupatu gaitu Sankarak. Iraultza

hil da baina, orain gerrikoa laxa dezakegu, hala materialki, nola moraliki. «Bide zuzenketa» da. «Eguneroko iraultza» amaitu egin da. Burkina-Fasoko karraketan hala-moduko «normalitate sentazioa» arnasten dela, erreportatzen du kazetari batek. Prostituzioa eta mendizadearen aurkako kanpainiak bertan behera utzi dira. Masa-kirola ere bai.

Oroitzapena ere lurperatu lehenbailehen

Botere berriak ez dio gain-esfortzurik eskatuko burkinatar gizarteari. Ordainez, herria ez da politika gorabeheretan nahastuko gehiago. Engoitik, helburua ez da jendea xarmatzea izango, «politika errealista» bat aurrera ateratzea baizik. Oposizioarentzat, Sankararen bideari atxikitzen direnentzat partikularzki, errepresio gogorra dago. Dakigularik, zenbait ministrari-ohik eta militar-buruk preso segitzen dute. Ez dirudi baina oposizioak batere indarrik daukanik.

Beraz, Uedraogok inorekin hautsi gabe hainbat erregimen mendebaldeleekin finkatu ditu bere hartu-emanak. Europar komunitatearekin bereziki, Frantziarekin batipat. Alemania Federa-leko enbaxadore zenaren abotsa entzun da bakarrik protestan. Bera despeditzeko egin zen akto batean, *Front populaire*-k eman nahi zion dekorazioari uko egin zion, «*txakur bat bezala lurperatu zuten hari buruz oroitzapen bat*» galdegin zuelarik.

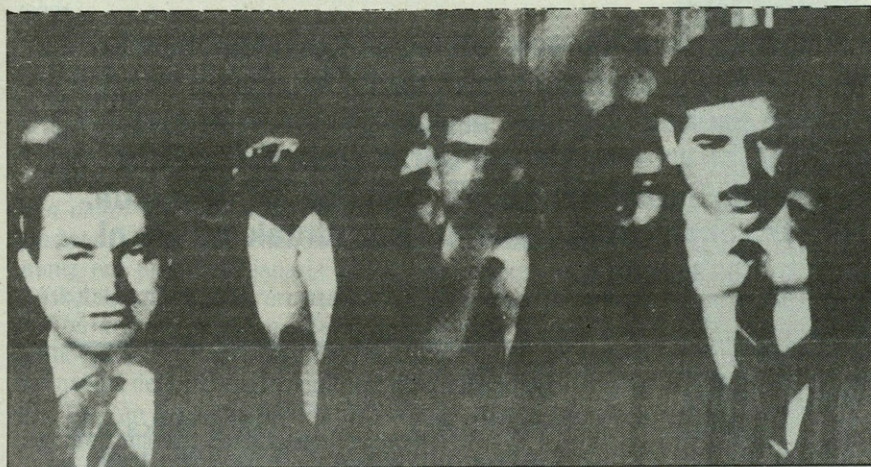
Oroitzapena ere ezabatu nahi ordea. Urriaren 15 hartan hil zituzten hogeitamar gizonei buruz, hiruren heriotza ezagutu da soilik ofizialki. Sankararena tartean, jakina. Parte medikuak honela dio: «*Nik, Diébré Alidou Indar Armatu Herritarren osasun zerbitzuen buru eta kamarada medikua naizen honek, Sankara kamarada, Thomas Isidore Noël, 1949ko abenduaren 21an Yako-n jaioa, 1987ko urriaren 15ean 16.30tan heriotz naturalez hil zela izenpetzen dut*».

PABLO SASTRE

Israel eta EEBBen aurka
atentatuak burutzeagatik akusatuta

Jaled Nasser-ek zeinen laguntzaz aldegin?

Muhamad al-Guindi, Egyptoko prokuradore orokorrak, heriotz zigorra eskatu du hamaika pertsonarentzat, horien artean Jaled Nasser, Gamal Abdel Nasser presidente-ohiaren seme zaharrena, eta Jaleden lehengusu bat, Chawki izenekoa.

Mubarak eta Jaled Nasser (eskuinean) elkarren ondoan, Nasser presidentearen heriotzaren hamabigarren urteurrena zela eta (1981)

Hamaika lagun horien, aurrakako salapena zenbait atentatutan parte hartutakoak izatearena da. Konkretuki: 1985 eta 1986an Israelgo bi diplomazia gizon hilko zituzten, eta 1987an Estatu Batuetako beste hiru diplomazia gizon zaurituko zituzten.

Hamaika akusatuek, akusazio horren arabera, ez zuketen «erregimena sunsitzeko» asmorik, baizik eta «*Egypto eta diplomata horien Estatuen arteko harremanak trabatzea, erakutsiz ezen estatu horretako sekuritatea ez dagoela ziurtaturik*».

«*Egypto ar iraultza*» erakundearen partaide lirateke hamaikak. Antza denez, kondenatutakoez gain, Armadan ere badiu elementu batzuk sarturik erakunde horrek. Erakundearen helburuei dagokielarik, Israelekiko paktuen ukoa omen dute helburu nagusi, orobat panarabiar ideologia dukete eta egungo erregimenari nasser-gisako arabiar sozialismoa bazter batera utzi duela egotzen diote. Politika horrek, diote erakundekoek, «*bide emango zien israeldar eta estatubatuar agentei, Egypton aritu zitezten*».

Egyptoko agintariek berriz erakun-

dea Tripolik kontrolatua dagoela esaten dute, bere zenbait militante hala Libian nola Sirian eta Libanon entrenatuta daudela.

Afer guzti honetan Mubarak presidentea gehien kezkatu duena, behar bada, Jaleden inplikazioa da. Hil eta zenbait urtetara, Nasser-en figurak mitikoa izaten segitzen bait du. Nasser-en semearen kontrako epaiketa ebitatu nahian, aurreneko informazioak jakin bezain pronto, Egypto uzteko aholkua eman omen zioten agintariek Jaledi. Hala egin ere, Chawki-rekin eta batean.

Instantean inork ez daki nora iritsi den Jaled. Londresen izan eta gero lugoeslaviara jo omen zuen, baina ez dago beste argibiderik.

Mubarakentzat ez dateke horrelako zigorrak ezartzeko unerik egokiena haxe, kontutan hartzen badugu Israelek okupatu lurretan ematen ari diren gertakizunak direla eta Egypton ere Israelen aurrakako manifestaldi tipi batzuk suertatu direla azkeneko asteetan, eta Jaled eta besteek batipat Israelekiko bakoakordioa salatzen dutela.

P.S.

Munduko sei milioi armeniarretatik hiru SESBen bizi dira. Turkiarren genozidioa (1915) eta gero, «base» bakarra Kaukasoko errepublika autonomoan dute. 1920an, Georgia, Armenia eta Azerbaidjanen sobietarren boterea finkatu zen. Leninek bi distrito armeniar Turkiaren eskuetan laga zituen. Hiru eskualde haiek, berriz, Transkaukasiar federazioa osatuko zuten. 20.etan Stalinek federazio hori hautsi eta gehiengo armeniarra zuten Alkajalaki eta Goi-Karabaj eskualdeak Georgia eta Azerbaidjanen eskuetara pasatu ziren, respektiboki. Harezkero, armeniarrek behin eta berriro eskatuko zuten lurralde horien berreskuratzea, arrakastarik gabe. 1987an milioi bat firma bildu ziren horren alde.

Nazionalitateen arteko enfrontamenduak areagotu dira azken denboretan. Azerbaidjango KGBk «biolentziak» eragin omen ditu armeniar nekazarien kontra, azerbaidjaniarrentzako lurralde utzi nahi ez zituztelako. Otsailaren erdialdean azkenik, Nagorno-Karabaj-eko armeniar eskola bat erroerik suertatu zen. Suak hartu zuen Armenia. 70.000, 120.000 laguneko manifestapenak, xifra esajeratuak daitezkeela emanik ere, ez dira ahuntzaren gaurdiko ez tula. Goi-Karabajeko deputatuetatik, 110 armeniarrek (gehienak Partidu komunistakoak) eskualdea Armeniara itzul dadinen aldeko botoa eman zuten, 30 azerbaidjarrak ez ziren bilerara joan ere egin. Milaka nekazari abiatu omen da hiriburu den Erevan aldera, manifestaldietan parte hartzekotan. Zerbait badabil. Armenian ez ezik, Estonian ere egon da azken egunotan agerpen nazionalistarik, izan ere 15 bat mila lagun ibili omen da Talingo karriketan, Estonia independente izan zeneko 70. urteurrena ospatzuz. Glasnostaz batera —ez horren «glasnost» (=argitasuna), informazioak arras soildurik heltzen zaizkigu eta— lokartu antzean zegoen nazio arazoak leher eginen ote du Sobietar Batasunean?

Fanxin

Emakumeen eguneroko arazoak urtean behinean ezin konpondu

Martxoaren 8an urteroko zita dugu emakumeok, eta egun horretan, etxeko horma gorrek entzun nahi ez dutena, kalean entzun dadin altxatzen dugu abotsa. Iraingarria zaigu, sarri, egunez eguneko arazo larri eta mingarriak konpondu nahi izaten ez diren bitartean, gizarte berak egun bat eskain diezagula, eta beste 364 egunetan isiltasunera behar gaitzala. Ez da justua. Gaur emakume batzuren ahotsa ekarri dugu, emakume arruntak, zu eta ni bezalakoak.

Egileak:

Nerea Bello	Xabin Makazaga
Ainhoa Larretxea	Laura Mintegi
Ermiñe Madariaga	Ane Muñoz

Emakumeen testimonioak

Inor ez da inoren jabe

Marisol, 28 urte, ezkontuta, bi seme txiki ditu eta etxekoandrea da. Honen ustez gizonarekiko parekotasuneruntz pauso handia eman da, eta gero eta gehiago nabaritzen da.

Bere kasua aztertuz, zera azaldu digu: ezkondu zenetik argi utzi zuela bera ez zela bere senarraren morroi izango eta oraingo bere saiakera ez da alperrikakoa izan. «Asteaz zehar senarra lanean dagoenez ni arduratzen naiz etxeaz, janaria prestatu, garbiketa..., baina igande eta jai egunetan inongo eskamenik gabe laguntza eskeintzen du, adibidez janaria prestatzen».

Beraz Marisolen ustez aurrerapauso hau argia da, berak orain horrela bizi bait du, baina bestalde amaren etxean bizi izan zen bitartean aurkako esperientzia izan zuen. «Mutilek ez zuten inoiz etxean lanik egiten eta askoz ere askatasun gehiago ematen zitzaien».

Hala ere Marisol beti izan da emakumeen eskubideak aldarrikatzearen aldekoa eta horregaitik izan ohi zuen hainbat istilu bere amaren etxean: «behintzat nire etxean senarrarekin nahikoa lortu dut eta semeei dagokienez horrela ohitutzen saiatuko naiz; oheak beraiek egiten dituzte, adibidez».

Irtenbide bezala, «oso gogor jarri eta gizonetakoari argi utzi behar zaio inor ez dela inoren jabe. Emakumeok ez genuke etsi behar hau guztiz konpondu arte», dio azkenik Marisolek.

Emakume tradizionala

Dolores, 59 urte, ezkondua, senarra jubilatua eta semealaba guztiak ezkondata, etxekoandrea da.

«Nik ez nuen inoiz zalantzan jarri nere funtzioa familia zaindu eta etxeaz arduratzea zela».

Bere amaren etxean beti ikusi zuen hori eta exenplu berbera jarraitu du bere bizitza osoan zehar. Nahiz eta behin baino gehiagotan injusto dela pentsatuaz protestatu bai lagunekin eta bai etxean komentario txiki bat egiten, semeari ez dio inoiz ere etxeko lanik exijitu.

Gaur egun emakumearen nahiak lortzearen alde dagoela esan digu Doloresek, eta bere ilobak horrela hezitzea gustatuko litzaiokeela, baina... «ulertuko duzuen bezala niretzako jadanik berandu da exijentzi eta berdintasuna eskatzen has-teko».

Bere egoera momentu honetan senarrarena bezalakoa da, hau da biak bakarrik daude etxean, senarra esan bezala jubilatua, beraz teoriarik behintzat hau izango litzateke egoera aproposa lan banaketa eta berdintasun bat emateko Doloresekin eritiziz. «Bestalde senarra lagunekin txikitoak hartzera jeisten da eta ni naiz eta izango naiz Jainkoak indarra kentzen didan arte etxeko lan guztiak egiten dituen, janaria prestatu...». Emakume honek dioenez, bere senarrak ez du inoniz ere proposatu janaria berak egin zitekeenik, edota erosketak egitera joan, erratza pasa... «Egia esan, niri ere ez zait bururatzen eskatzea». Bere ustez, horrela izan da betidanik eta horrela jarraitzen du izaten; hala ere, aurrerakada bat nabari dela dio, gazte matrimonioetan batez ere, zeren etxe batetan betidanik jarraitu den ohitura edo postura aldatzea oso zaila bait da Doloresekin ustetan.

Azkenik, zera azpimarratu nahi du, «Noski espero dut nere atzetik datozen belaunaldietan desberdin gertatzea eta emakumea beste begi batzuekin ikusia izatea».

Ezadostasunaren aurrean, resignazioa

Bulego batetan lan egiten duen emakumea dugu hau, 25 urtekoa, ezkondata, ez du semerik, eta emakumeen eskubide berdintasuna aldarrikatzen du baina momentuz hau inon gertatzen ez dela esan digu.

Hori esateko zertan oinarritzen den galdetu diogunean bere bizipena nahikoa dela esan digu. Asko aurreratu dela onartzen du baina «ez nahi adina, zeren nik lanean, etxean eta kalean nabaritzen bait dut». Lanean adibidez, lanpostu onenak gizonezkoentzat direla argi dago bere eritiziz, badi-rudi gizona dela diru gehien irabazi behar duena bera bait da dirua etxera eramaten duena, beraz, lan extrak beti gizonen ematen zaizkie.

Etxean ere berdin gertatzen dela diosku emakume honek, nahiz eta lanean egon berak egin behar bait ditu etxeko lan guztiak. Ez du etxea garbituko dion beste inor kontratataturik. Ezkondu aurretik ere horrela bizi zela esan zigun.

Askotan protestatu du senarraren aurrean, eta gogor gainera, baina «nik banekien norekin ezkondu behar nuen». Gaztetatik horrela hezitakoa da senarra eta laguntzen badu fabore bat egiten ari dela pentsatzen du.

Bere inguruko jendea ere egoera berdintsuan ikusten du, beraz nahiz eta lan alorrean batez ere, aurrerakada handia eman (ez bere kasuan noski) etxetan egoerak berdintsu jarraitzen duela deritzo.

Heziketaren garrantzia azpimarratu egiten du esanaz txikitatik horrela ikusi duenak ezkondu ondoren ere berdin ikusi behar du. Etorkizunari begira, belaunaldi berriak arazo honetan baikor ikusten ditu nahiz eta oso epe luzera nabaritu dela pentsatu. Soluzioa txikitatik ohituztea izango litzateke eta emakume eta gizonen arteko berdintasuna argi uztea beraieranga.

Guztien mentalizatze bat behar da

El Corte Inglesen 22 urtetako gaztea elkarrizketatu dugu, senargaiarekin baina ezkongabe.

Ez du inongo gutxiagotasunik sumatzen emakume bezala, baina desberdintasun nabari bat dagoela onartzen du, eta ingurua eta zirkunstantzien eragin handia azpimarratzen du. Bikote bizitzan, etxean gelditzen denak egin behar ditu etxeko gauzak, bai emakume eta bai gizonezko. Biek lan egiten badute elkarren arteko konponketa bat beharko litzateke.

«Oraingoz ezkongabea naiz baina oso argi daukat ezkon-tzen naizen momentutik gauzak erdibana egingo ditugula». Hau lortzeko hasieratik gizona mentalizatzea oso garrantzitsua dela deritzo eta horrela akordioak lortzea errazagoa gertatzen da.

Lanean ez du inoiz arazorik izan eta horregaitik ez zaio hain grabea iruditzen arazo hau.

Etorkizunari begira guztion mentalizatzea emango dela zihur dago emakume hau, jadanik aurrerakuntza bat eman dela kontutan hartuaz. «Gaur egun ezin da lehengo ideiekin bizi, oraindik ere gazte asko dago mentalitate horrekin baina desagertu behar du».

Hala ere emakumeen erru handia aipatzen digu, «hasieratik etxeoandre bezala portatzen bagara ez gaituzte inoiz errespetatuko». Arazo hau ezingo da konpondu guztiak mentalizatzen ez bagara.

Nahiz emakume nahiz gizonezko nahi duenak nahi duena lortu dezake

Rosa Maria 45 urtetako emakume ezkondua da. Alabak unibertsitatean dauzka estudiantzen eta bera moda diseinatu eta saldu egiten du.

Feminismoaz pasatu egiten du, horrelako mugimenduak ez zaizkio interesatzen, «benetan aurrera joan nahi duena aurrera doa».

Rosa Mariak ez ditu bere etxeko lanak egiten, ez eta bere senarrak ere, emakume kontratatu bat du etxean. Honek la-saitasuna ematen diola aitortzen du.

Lanean ere ez du inoiz arazorik izan, gaur egun aukera berdina eskeintzen dela diosku Rosa Mariak. Handikap txiki bat egotea posiblea da, noski haurdun geratzeak beti suposatu du lan arazo bat baina askotan emakumea bera da atzera botatzen dena emakume honen ustez, nahiz eta bere esperientziatik at egon.

«Ezkontza bakoitzak aukeratzen du, eta hau egitean erabaki behar da etxea nola antolatu, andrea ez da gutxiago etxean dagoelako, askotan berak nahi duelako bait dago, are gehiago askotan emakumeak gehiago balio du senarrak baino nahiz eta bera izan dirua ekartzen duena».

Mundu honetan banaketa ezin da sexuaren arabera egin Rosa Mariaren ustez, pertsonaren arabera baizik.

Parekotasuneruntz ea pausorik eman den galdetzean emakumeak lana egiteko beldurra galdu duela deritzo, «emakumea jadanik ez da zoroa eta erabakiak hartzea gutxiago kostatzen zaio; hau da abantailarik handiena emakumeen aldetik».

Rosa Mariak dioenez, emakumeak behar bezala jokatuaz gauza handiak lortuko lituzke baina «Sabrina bezalako emakumeak dirauten bitartean oztupoak izango ditugu, hau da, emakume objeto delakoa emakumeak berak bilatzen bait du, erabiltzen dakien arma horrekin».

Amaitzeko, lortzen ari den gauza inportante bat emakumearen indar eta independentzia da, lortu dugun gauza txarra infarto baten ondorioz gero eta emakume gehiago hiltzen dela da estilista honen eritziz.

Emakumea beharrezkoa eta ezinbestekoa da

Ertzaina, 24 bat urte.

Emakumeentzat oso ohizkoa ez den lanbide honetan bere buruaren azterketa bat egin dezan eskatu diogu. Lanean hasi zenean ez zuen zailtasunik ikusi, jadanik emakume baten-tzat zen postua bete bait zuen. Baina emakumeen borrokan asko aurreratu dela adierazi du, zeren lehenago ez bait lirateke lanpostu horiek existituko.

Hala ere proportzioz askoz ere gizonezko gehiago daude emakumeak baino, are gehiago lehenengo promozioan ez zen emakumezkorik onartu eta orain berriz beti daude bertan.

Guzti hau, emakumeek azken urteotan burutzen ari diren borrokari esker eman dela dio emakume honek, alde gutietan ematen den bezalaxe.

«Gurekin lan egiten duten gizonezkoek normaltzat hartzen dute gure presentzia, batez ere gazteek, noski zaharrak ez daude ohituta hain lan 'maskulinoa' emakumeek egitea». Emakume bezala onartu behar gaituztela diosku gazte honek, kalean emakumeak ikusten badira, ertzantzan ere beharrezkoak gara.

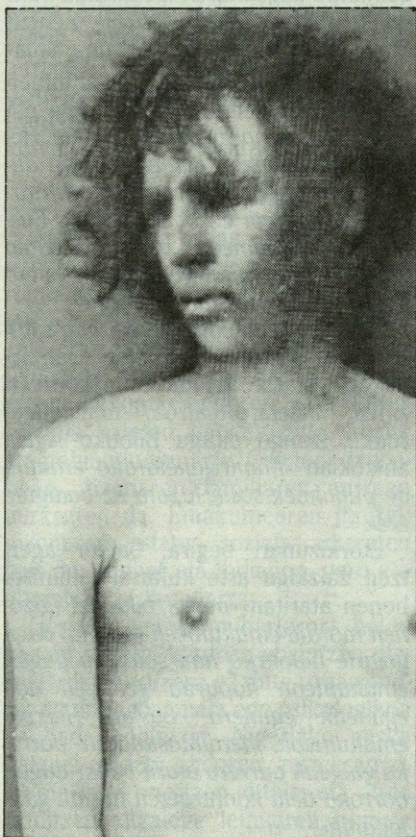
«Gutxinaka emakumeak alor guztietan sartzeko gaitasuna lortuko du eta berdintasuna lortuko da».

Feminitatea eta maskulinitatea: eredu aldaketaruntz?

Erreindibikapen feninistak gizonaren papel tradizionala kuestionatzen ari dira. Ez da soilik emakumeak gizonezkoei aldatzeko hitzez eskatzen ari zaizkienik, baizik eta ekintzez ere bai. Zer egin emakumeak diru gehiago irabazten duenean? zer egin nagusia emakumezkoa denean? zer egin emakume batek iniziatiba hartzen duenean?

Emakumeek dituzten funtzio berriek zalantzan jartzen dituzte gizonezkoek funtzio horietan orain arte eduki dituzten portaerak. Lanetik etortzean, ez da nahiko esatea lanak nekaturik datorrela, emakumea ere berdin berdin datorrelako. Jarrera al daketa inposatzen da. Baina ez bakarrik arlo laboralean. Aldaketak sako-nagoa behar luke izan, sentimendu mailan, besteekiko harremanean, ka-lean zein etxean.

Ereduen aldaketaren bila

Emakumeek aldaketa inoiz eraso-tzat hartu ote duen galdetu diogu gizo-nezko bati, «ez, eraso bezala ez, baina jarrera bat dago hor... emakumeekiko harremanetan erne egotearena». Mo-du honetan hezi gaituzte, eta beti pen-tsatu izan dugu gizonezkoak konpetiti-bo, agresibo, gogor eta zorrotza izan behar zuela, eta emakumea, aldiz, bi-guna, leuna eta konprentsiboa. Hain-Nik uste dut alde batetik nire bizitza pribilejiatua dela, emakumearekiko jarreran ezberdina dela».

Gorputza sentitu

Serge Guillaume-k zioen «nire gorputza inexistenziaz hasten da; zure sexuaren hutsunean kokatze unean hasten da nire izakera», eta Oliver Queroil-ek ere «gizonezkoak ez du gorputzik» esaten zuen, «eta hortik da-torkio besteen gozamenaz duen lilura: emakumeak, homosexualak, umeak...». Gizonezkoak ez dituzte heuren gorputza sentitzeko hezi. Heu-ren arteko ikutzeak eskasak dira, es-kua ematea bera edo lepo atzean jar-tzea ere murraila da, eta gozamina bakarrik gorputzaren parte batetan le-kutzen dute: zakilaren tamaina eta po-sizioan. Gizon hauek hertsirik senti-tzen dira heuren gorputzaren hesian, baina hesia apurtzearen arriskua ere baloratzen dute: marikoa deitua iza-tea, emakumea edo umea.

Emakumeak ohizko ereduak aldatu nahi baditu, gizonek ere neurri berean aldatu behar izango dituzte beraienak. bat arlotan batzuk eta besteak funtzio sozial berbera betetzen ari diren unean, ez da defendagarria kualitate

desberdinak eduki behar dutenik. Konpetibitatea ez bada gizonezkoen eksklusiba, ez da, beraz, samurtasuna eta sentsibiltatea emakumeena izan behar. «Teorian ikusten dugu berdinta-suna, baina oraindik irteten zaizkigu matxistadak, heziketagatik».

Sentsibiltatea eta sentsiblekeria

Baina gizonezkoak oraindik lotsa-tzen dira. Sentsibiltatea sentsibleke-riaz nahasten dute, eta samurtasuna, bigunkeriaz. Kualitate «femeninoak» ez dituzte maite, «umiliazioa» direla-koan, eta aldi berean, gizon konstzien-teenak heurei leporatu zaien paperaz kexu dira, beti gogortasuna erakuste-ra beharturik daude eta. «Nik manten-tzen ditudan harremanak emakume feministekin dira; orduan, ni ere inpli-katua sentitzen naiz burruka honetan.

*Diskriminazioaren kontrako borrokan
oinarrituko da aurtengo martxoaren 8ko kanpaina*

Diferente nahi badugu, guk egin beharko dugu diferente

Aurtengoan ere heltzear dugu Martxoak 8a, emakume guztion eguna eta ospakizuna. Hau dela eta, urtero bezala, emakume antolatuek ekintza eta mobilizazio ugari antolatu dute. Horien artean, Bizkaiko Emakumeen Asanbladak, «emakume, bada errebelatzeko garaia» lelopean, bai etxean, bai kalean eta bai lan munduan emakumeok jasaten ditugun erasoei (fisiko zein sikikoei) erantzun aktibo bat ematearen beharra kaleratu nahi dute.

Euskadi mailan emakume asanblada hauek 1976. urte inguruan hasi ziren lanean «eskema matxistekin funtzionatzeko duen gizarte patriarkal honetan, emakumeok ere zer esatekorik bagenuela ikusirik, antolatzearen beharri erantzuna emateko medio bezala asanbladetan biltzen hasi ginen».

Emakumeon

kontzientziazioa eta batasuna lortu behar da

Gauzak horrela, emakume asanblada hauek emakumeen eskubideen aldeko borroka bi mailatan gauzatzen dute. Emakumeen kontzientziazioa

lortzeko lana alde batetik, «gizarte patriarkalari aurre egiteko, geure arazoaren kontzientzia lortzeaz gain, elkarbatuak egon behar dugula argi daukagu». Bestetik, matxismoan oinarriturik dagoen sistemaren jarraipena bultzatzen duten instituzioen aurkako borroka bultzatzea «diskriminazioa gainditua duen gizarte egalitario batean bizitzeko gaitasuna nahi dugute» salatzeko dute emakumeek.

Aipaturiko emakumeen kontzientziazioa da, hain zuzen ere, aurtengo martxoak 8rako antolatu diren ekintza eta festaldien helburuetako bat «emakumeok gure borroka aurrera eramane behar dugunaren kontzientzia lortzeko garaia da. Gure eskubi-

deen alde guk borrokatzen ez badugu... nork egingo du? Hori da hain zuzen ere, «emakume bada errebelatzeko garaia» lelopean plazaratu nahi dugun ideia».

Mobizazioak, erakundeen politika salatzearen bidean

Emakume asanbladak antolatu dituen ospakizunetatik, aipamen berezia merezi du, urtero Arenatik irteten den manifestaldiak. Aurtengoan, manifestapenaren amaiera udaletxe aurrean izango da «organismo publikoek emakumeen arazoei erantzuna eman ezean, emakumeen diskriminazioa gainditua dagoenaren ideia saldu nahi dutela salatu nahi bait dugu». Zentzu honetan, haserre agertzen dira emakumeak, Bilboko alkateak egin dituen deklarazio polemiko batzuei eta «Gorordo jaunaren ustez, Euskal Herrian emakumeok agintzen omen dugu, matriarkadoa omen dago. Matriarkadoaz askorik ez badakigu ere Euskadin emakumeen manakuntzaren ideia eta gauerdiko ahuntzaren estula parean doazela esan dezakegu».

Aste kultural feminista bat ere antolatu dute Bizkaiko Emakume Asanbladakoek. Martxoak 9tik 13ra bitartean zinea, baleta, teatroa, mahaiinguruak... izango ditugu Bilboko Ayala antzokian «finantziaketarako erakunde publikoek sosik luzatu ez badigute ere».

Etorkizunari begira, baikor agertzen zaizkigu aste kultural feminista honen aritaran «moral bikoitza (gizoneen moral-emakumeen moral) duen gizarte hipokrita hau salatzen dugun emakumeon kopurua gehitzen doa egunetik egunera. Euskal Herriko emakumeok, berdintasunaren borroka gu geuk aurrera atara behar dugun borroka dela konturatzen hasiak gara jadanik».

Emakumea hirugarren munduan

Emakumeaz ari garenean, beti ari ohi gara mendealdeko emakumeaz, eta horiek gutxiengoa baino ez dira. Gurekiko, sufragisten arazoa historia den artean, munduan zehar botoaren problema baino askoz ere larriagoak dituzten emakumeak bizi dira, eta emakume horien problemak dira, hain zuzen, gehiengoaren problemak: eguneroko bizimodu gogorrean nola biziraun.

Hirugarren mundu osoan emakumeek bigarren mailako estatusa osatzen dute. Musulmaldarren artean ohorearen zentzu erdiarotarrak eskubide guztiak kentzen dizkie: fidelitatea eta sumisioa zor diete aitari lehenago, aitaren familiako gizonetako guztiei ondoren, eta senarrari azkenik. Senarra hilez gero, beraren anaiekin ezkondu behar da, familiaren propietatea den emakume hori, familian bertan gera dadin. Propietate hori familiako beste inork goza ez dezan, aurpegia estaltzen zaio, eta gaur egun, teoria fundamentalistak direla eta, aurpegia desetaliz gero, joera europarragatik zigor daiteke emakumea, Irango Azita Soltani neskak berriki kontatzen zigunaren arauera.

Klitorisa ebagi

Afrika beltz osoan emakumearen egoera ere ez da errazagoa. Senarra «oga» (ugazaba) deitzen dute emazte guztiek (nahi beste eduki dezakete eta), eta beraien atzetik joan behar dute, honen atzean jezarri, eta sarri lurrean. Ezkondu ondoren, emakumea txabola batetan hersten dute, ahalik eta gehien loditu arte. Oso lodi dagoeanean, gizonaren familiaren aurrean aurkezten da. Emakumearen itxurak gizonaren estatus soziala adieraten bait du: zenbat eta lodiagoa, gero eta aberatsagoa da senarra.

Neskato guztiei, pubertarora heldu bezain pronto, klitorisa ebagitzen diete. Orduetik aurrera ez dute orgasmorik edukiko, baginala edo psikologikoa ez bada behintzat. Nigeriako neska batzuei galdetu ondoren, zera esan ziguten, lasai onartzen zutela, eta ondo iruditzen zitzaiela, leinuaren ohitura

zaharrak mantentzea zelako, eta kontran jartzeko arrazoirik ikusten ez zutela.

Emakumea, opari

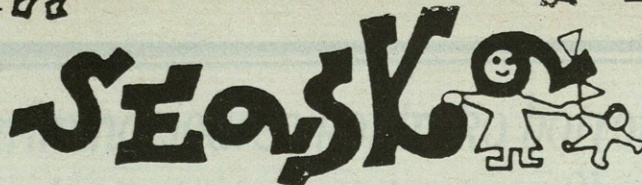
Afrika osoan, Asia, eta Hegoamerikako hainbat lekutan, emakumea oparia da, gizonak duen ondasun preziaua, eta nahi duenean opari dezakeena. Tratu ekonomikoak egiten dira heurrekin, ahuntzen truke aldatu, eta bisitarietara gaua pasatzeko eskaini, bai alabak, edo emaztea bera ere, bisitariaren arauera. Ez da emakumea objektu kontsideratzen denik, baizik eta posesio. Horregatik posedi daiteke bat

baino gehiago, ahalik eta gehien: gizonaren aberastasuna, emakume kopuruaren arauera neurtzen da eta.

Mundu gehienguan emakumeak dira, etxeko ekonomia mantentzean, herrien ekonomia mantentzen dutenak. Pobrezia dagoen lekuetan, emakumeek egiten dituzten esfortzuei esker heltzen da jakiren bat hainbat etxetara (eta gure gizarteko langabetuen etxera, nork darama janaria?). Heurek ekartzen dute hamar-hogei kilometrotara dagoen ura, eta lan handia eginez, heurek ateratzen diote lurarri jateko eskasa.

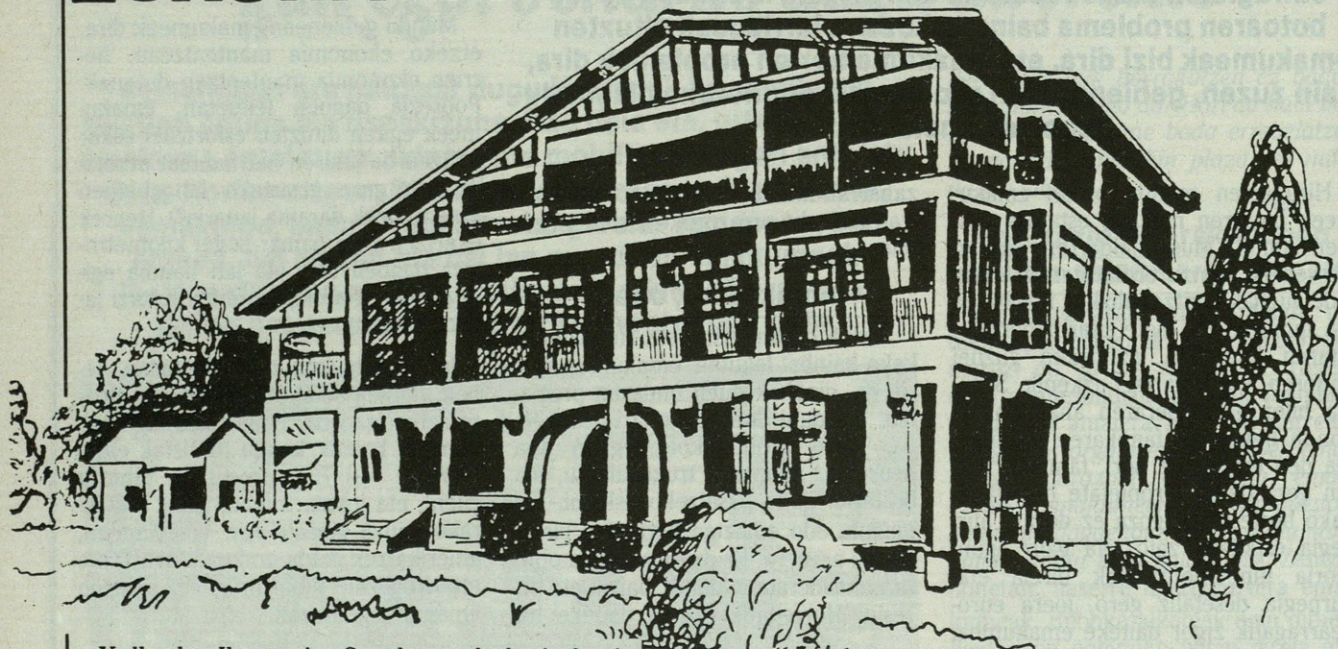
Iraultza hedatu den nazioetan, lehen iraultza emakumeen egoera alderatzea izan da. Fidel Castrok, emakumeak kaletik kendu (Batistak emakumeen % 75a prostituta bihurtu zuen), eta josten irakatsi zien. Antzerako gauza gertatu zen Viet-Nam-en, amerikarrek galdu ondoren, prostituta eta drogazale bihurturik utzi zituzten emakume gehienak.

Ipar Euskadiko Ikastolen Federakuntza

SEASKAREN EUSKAL LIZEOA ESKURATZEN LAGUN GAITZAZUE

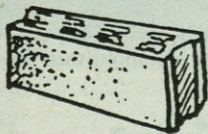
«Xalbador Ikastegia» Seaskaren kolegio hori
1987ko irailean idekiko da, Kanbo herrian.

Euskara aurreratzen laguntzen dut SEASKA

Deitura..... Izena.....
Zuzenbidea..... Herria.....

Nere sustengoa XALBADOR IKASTEGIAri nahi diot ekarri eta eskaintzen diot:

harri batzu

100 l./2.000 pzta.

liburu batzu

300 l./6.000 pzta.

mahain bat
kadera bat

500 l./10.000 pzta.

erakaskuntzako
tresnak

800 l./16.000 pzta.

kirolako
tresnak

1.000 l./20.000 pzta.

Helburua:

— 3 milion libera

edo

— 60 milion pezeta

(18 ziloko golfa zelai baten 1/6 baizik...)

Zati hau moztu eta itzuli zure xekearekin: XALBADOR IKASTEGIA, B.P. 332, 64107 BAYONNE Cédex

Edo zure emaitza igor:

— BANCO DE BILBAO (Bayonne), XALBADOR IKASTEGIA 20 00 70 166 08

— CAJA LABORAL POPULAR (Azpeitia), XALBADOR IKASTEGIA 20 00 24 74/1

ARGIA

"TTARTTALO" ren laguntzaz

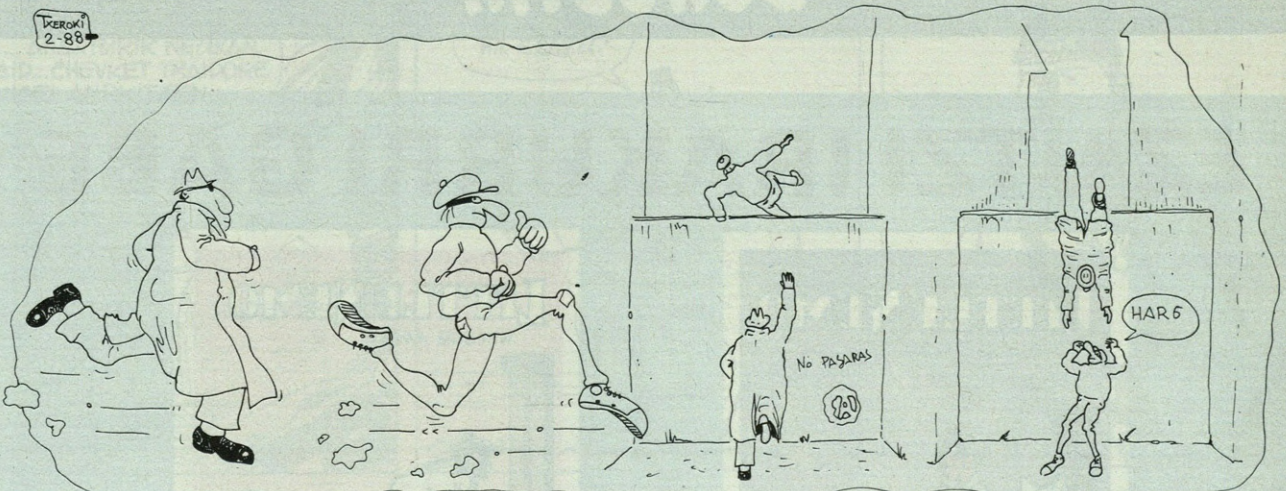
K O M I K I A

95. zenbakia

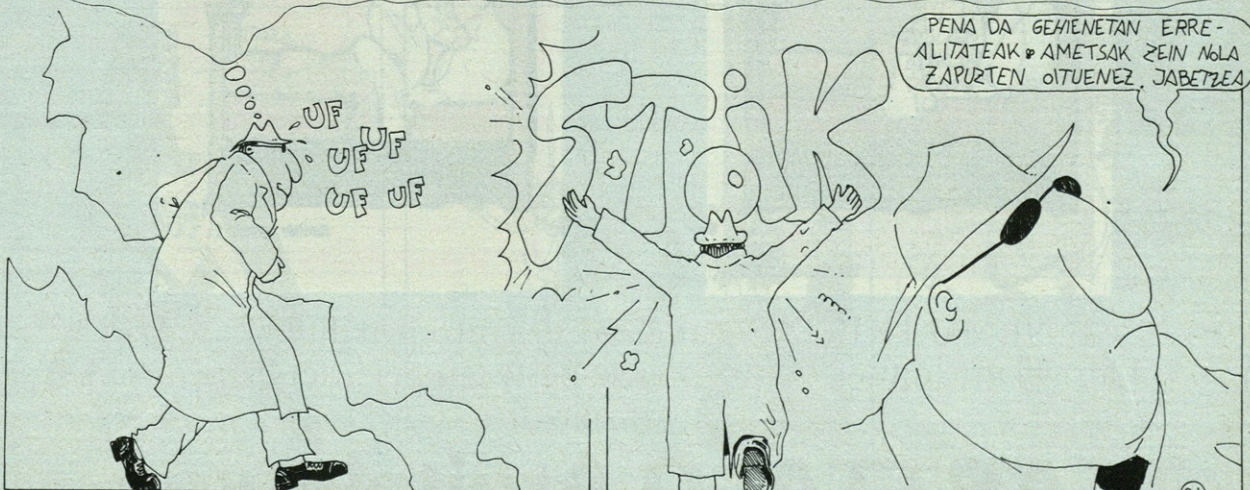
BOKARTA

Motao
Txeroki

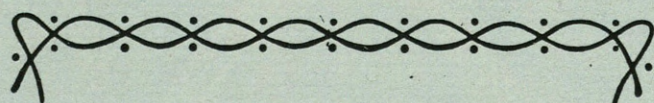
Txeroki
2-88

PENA DA GEHIENETAN ERRE-
ALITATEAK AMETSAK ZEIN NOLA
ZAPURTEN OITUENEZ JABETZEA

LA CASA DEL CAFE

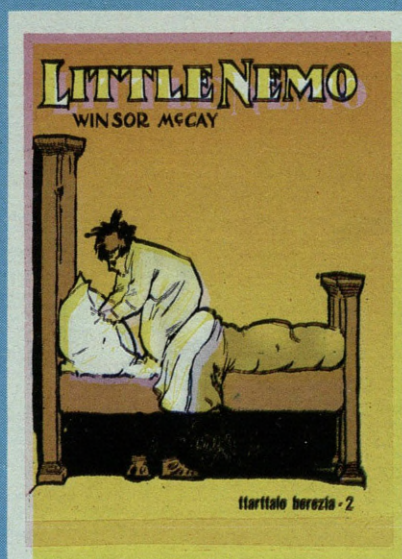
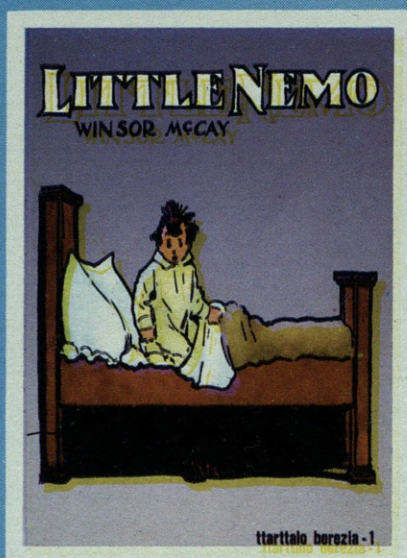

Zure Etxeko Kafea

San Martzial 19 Telf. 424512

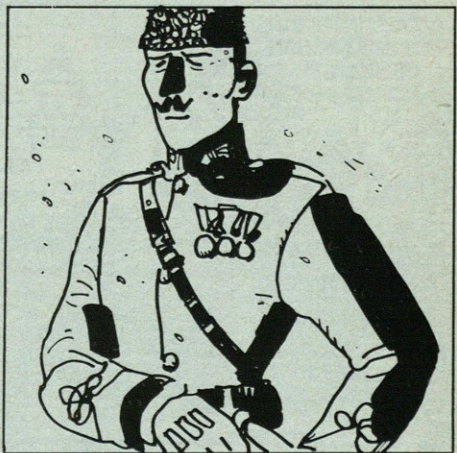
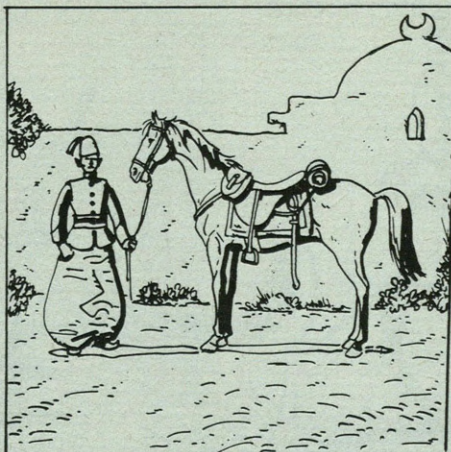
DONOSTIA

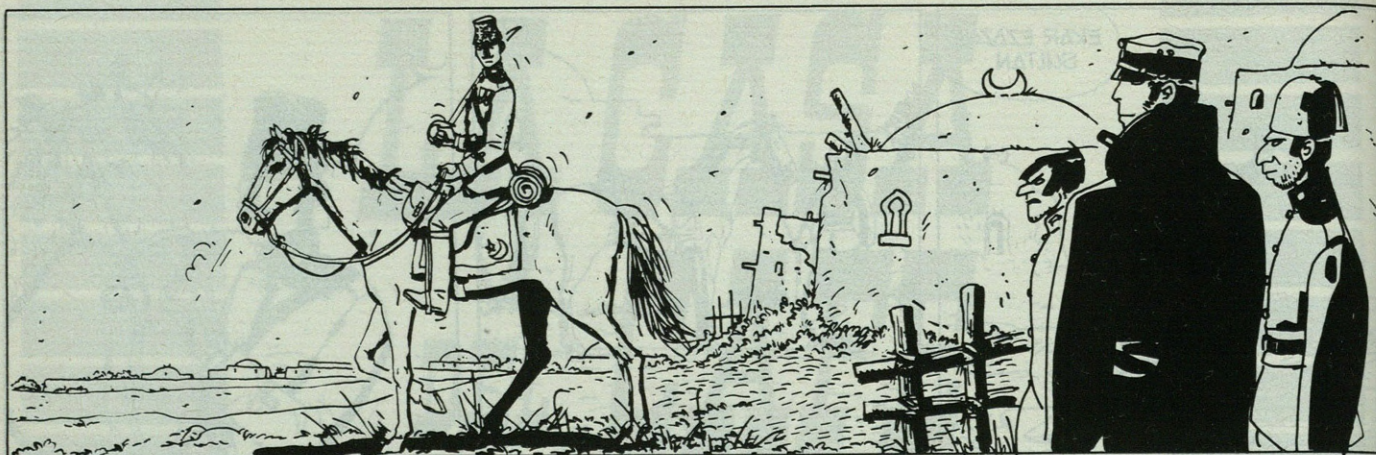
EZ UTZI IRAKURRI GABE

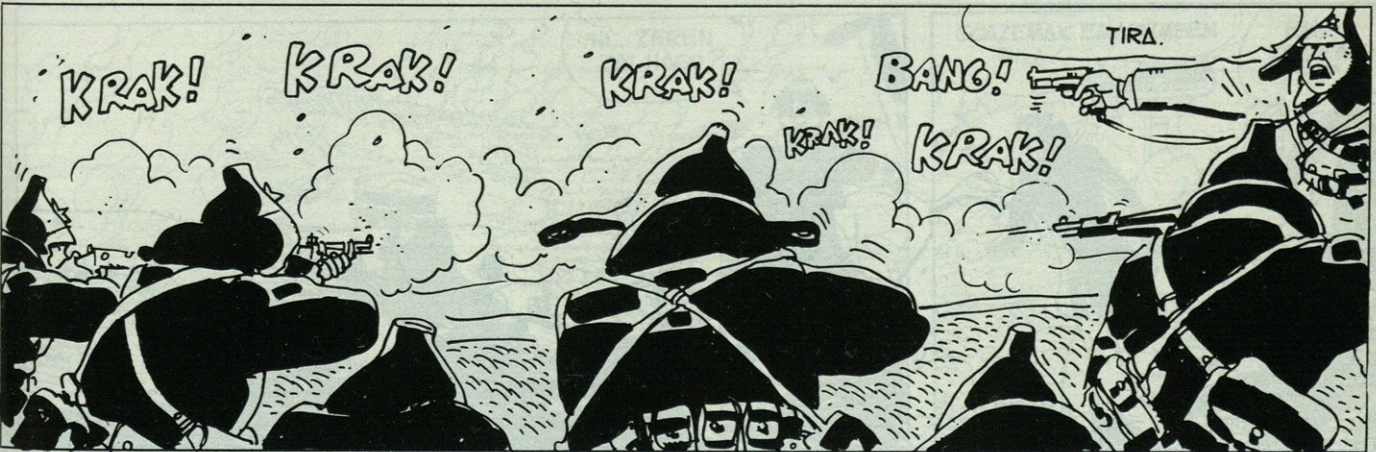
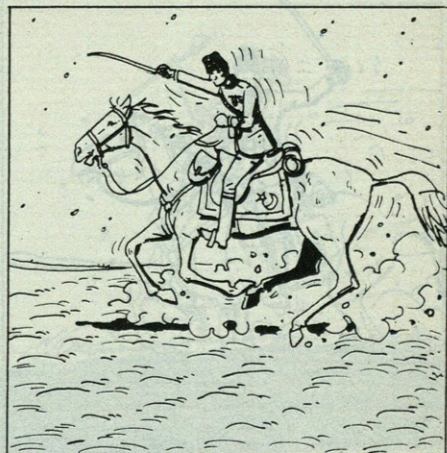
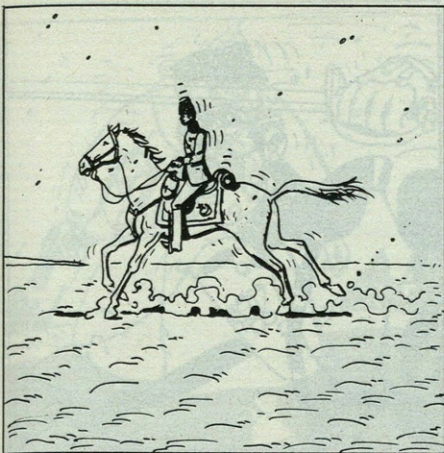

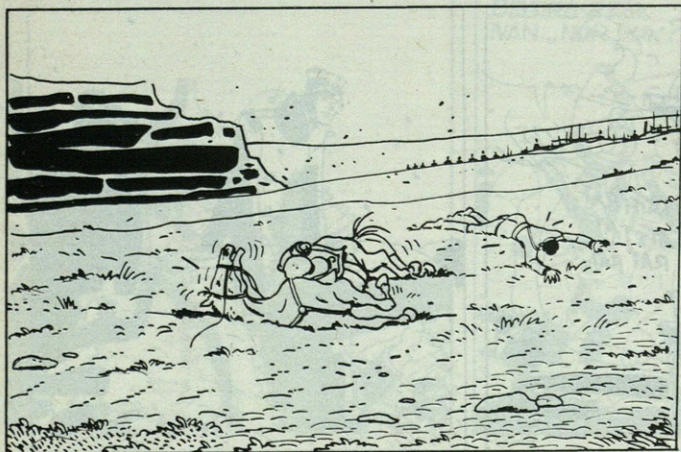
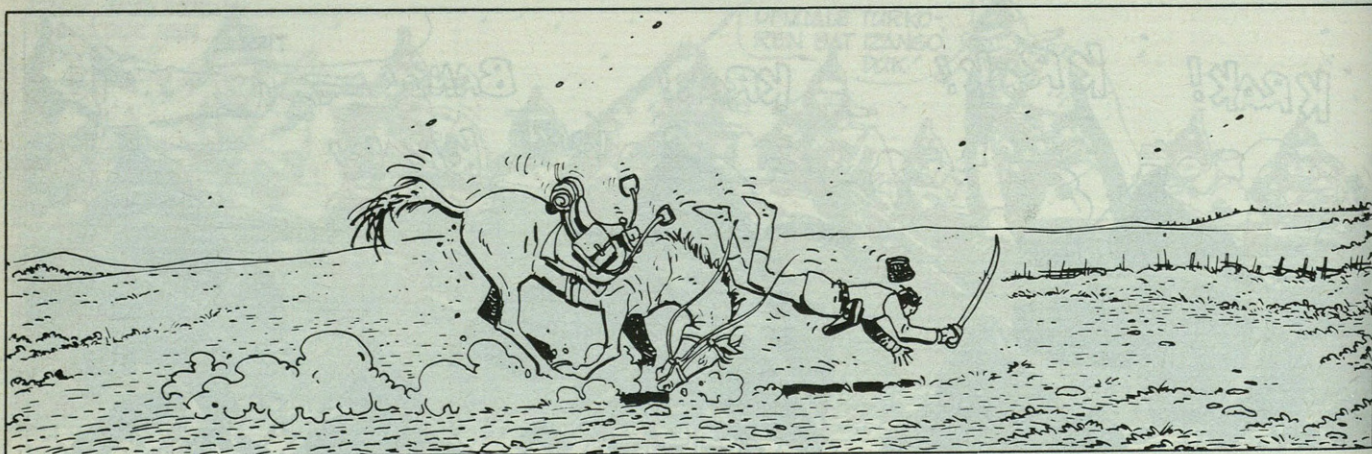
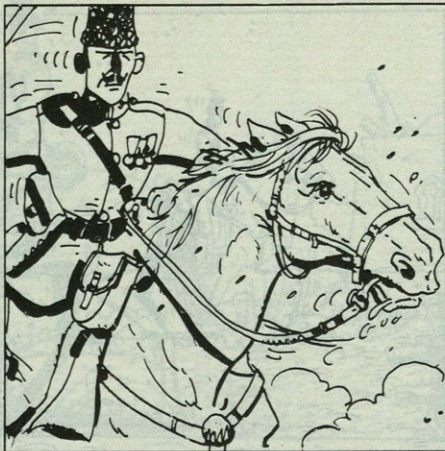
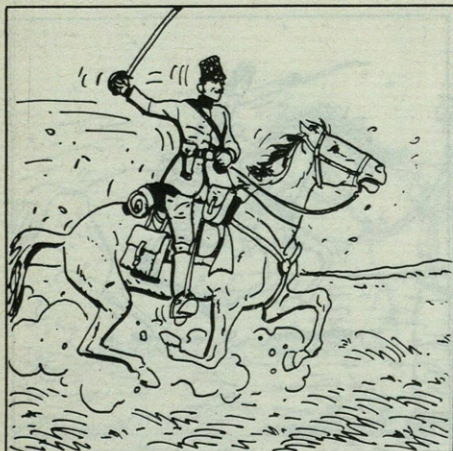
NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

1 Little Nemo 5 Slumberland

Ez da harritzekoa «aktibismo» hitza Willy Kuijpersen ahotan hainbeste aldiz entzutea. Bere alderkideek aipatzen dutenean, beti azpimarratzen dute Willy «aktibista», mundu guztiko herrien kausarekin elkartasunezko ekintzetan ari den gizona. Egon ere herriek burrukan ari diren toki guztietan egon da eta dago. Gaza eta Zisjordanian egon da; egunotan Ghanara joatekotan dago, Kurdistanera ere bai. Ertamerikan ere askotan egon da.

Bizibidez irakaslea bada ere Louvenen (Louvain-an), bere bizitza guztia politikari konsakratu dio. Volksunie alderdi nazionalista flamandarreko ordezkari bezala Estrasburgoko Europako Parlamentuan, euskaldunon autodeterminazioaren alde aritu zen ETAk Zaragozan goardia zibilen aurka egin erasoak gaitzesi ondoren.

Willy Kuijpers:

«Terrorismoa amaitzeko eman herri bakoitzari zor zaiona»

**«Euskarak eta
flandrierak
antzekotasun
asko dauzkate.
Castillarrek
euskara
zapaldu eta
zapaltzen
badute
flamandarrok
bi mendez jasan
dugu
castillarren
okupazioa».**

GALDERA: Euskal Herriak aspaldiko adiskidea du zuregan, ezta?

ERANTZUNA: Bai, horrela da. 1966. urtean hasi ziren nire kontaktoak Euskal Herriko erresistentziarekin. Valen Depaun izeneko intelektual flamandar bat etorri zitzaidan esanez Euskaditik etorri berria zela eta oso grabea zela inperialismo frankistak Euskal Herriari egiten zion eraso. Zerbait egin behar genuela, hori zen bere asmoa. Eta, zer egin genezakeen? Intelektualen artean hasi ginen lehenengo, Euskadiko errefuxiatu politikoei languntza eskainiz. Hala izan zen hemen errefuxiatuak onartzen hastea. Julen Madariaga, ETAko fundatzaileetarikoa, izan zen lehena, eta bere atzetik beste asko etorri ziren. Ikasketak hemen egin ahal izateko languntza eman genien, diru aldetik, paperak prestatze aldetik.

Gero, 1968, Leuvenen (Lovainan) unibertsitari errebolta nagusiekin koinzidituz, euskal mugimenduaren aldeko ekintza eta panfleto pila zabaldu genituen. Hortik aurrera, Flandrian panfleto asko egin izan dira gero klandestinoki Frantzia sartu eta Pirineotatik zehar Hego Euskadira pasatzeko.

Era honetan anaitasun maila handia lortu genuen Flandria eta Euskadiren artean, flamandar eta euskaldunen artean. Gainera, ez dugu ahaztu behar euskararen sortea eta flamanderarenak antzerakotasun asko dituztela: Kastillarrek euskara zapaldu badute eta zapaltzen badute, gu ere, flamandarrak, bi mendez egon gara Kastillaren okupazioa jasaten. Ordutik datorren Arrazola abizen bat badago gaur flamandarren artean. Oñatikoak ziren.

GALDERA: Euskaldunak Flandrian egotetik aparte, zu zeu ere hainbat aldi-tan egongo zinen Euskadin?

ERANTZUNA: Noski. Franco hil aurretiko urtean, kasu batez, Gernikan egon nintzen, Aberri Egunean, nire aberkide eta alderdikide Walter Lluitenekin, senataria bera Belgikan eta ni parlamentari. Ordutik ezagutzen dut baitere goardia zibilek Bilbon daukaten kuartela...

GALDERA: La Salven atxilotuta egon-dakoa zara?

ERANTZUNA: Atxilotuta edo, baina bai. Gernikan meza nagusia entzun ondoren panfletoak zabaldu genituen eta eleiz inguruko estatua baten oinetan Euskadiko, Flandriako eta Europako bandera haizeratu. Mundu guztiak ihes egin zuen, eleiz baxter guztiak goardia

zibilez beterik bait zeuden, eta gu biok bakar bakarrik gelditu ginen. Goardia zibilek atxilotu egin gintuzten eta furgoi batzutan Bilbora eraman, han sotano batzutan sartuta egon ginen luzaroan.

GALDERA: Ez zenuten torturarik jasan?

ERANTZUNA: Ez bereziki. Interrogatorioen bitartez jakin zuten ni parlamentaria nintzela eta Walter senataria. Muga espainarra nondik gaintitu genuen galdetzen zidaten, eta nik ez nuela Espainiako mugarik gaintitu. Harriturik galdetzen zigutenean, nik ihardetsi, geunden toki hura ez zela Espainia, Euskadi baizik.

Direla hilabete batzuk egon nintzen Bilbon eta ikusi nuen berriro hainbeste gogoramen zekarzkidan koartela.

GALDERA: Inoiz entzun dut Iparraldean ere izan zinela atxilotuta?

ERANTZUNA: Bai, bi aldetako «txakurrak» probatu ditut zuonean. Baionan izan zen. Euskal militante preso eta errefuxiatu politikoen alde Baionako katedralean egiten ari zen gose greba batetan. Halako batetan mitin bat egin zen frontoian eta ni hitzarekin nengoela poli-ziak ageri ziren. «Lagunak, horra hor non dugun bisita, horra hor txakurrak» esan nuen eta atxilotu egin ninduten gure himnoa kantatzen hasi nintzenean.

Baionatik Pabera eraman gintuzten furgoietan eta handik Parisera, Frantziatik bota aurretik. Aktibismo maila ona, kooperazio on bat egon da euskaldunak eta flamandarren artean.

GALDERA: Baina zer gertatu zen Euro-pako Parlamentuko bilera nagusi hartan, Estrasburgon, zure aurkako iskanbila hura sortzeko?

ERANTZUNA: Ni terrorismoaren aurka nago. Pakezalea naiz. Euskadin eta Espainian ETAk egiten dituen sarraskiak gaitzetsi egiten ditut, berdin Irlandan eta beste toki askotan ere. Baina era berean, gaitzesten ditut Estatuak egindako ekintza terroristak ere, Espainiako Estatuarenak alegia.

Orduan. Minutu batzuk nituen hitzgi-teko eta konparaketa bat egin nuen Etiopiako Estatuaren terrorismoa eta Espainiakoaren artean, ETAk Zaragozan egin ekintzaren aurka agertu nintzen be-zala.

Sukursalista espainiarrek heuren prentsa medio guztiak ekarriak zituzten Estrasburgora egun hartan, Zaragozako ekintzaren gaitzespena jasotzeko, eta ezustean, parlamentari estranjero bat

Euskal Herriaren alde agertzeak amorruz bete zituen. Ez zuten espero parlamentari atzeritar batek Espainiako Estatuaren terrorismoa horrela salatu zezakeenik.

GALDERA: Baina ez ziren Espainiarrak bakarrik haserretu orduko hartan?

ERANTZUNA: Ez. Gauza bitxi baina polita, kontserbadore britainiarren buruak, Michael Welsh-ek ia astindu ninduen hemiziklotik ateratzerakoan. Estatu sakratua jo omen nuen, eta hori barkaezina zen. Horra hor bitxitasuna, sozialista espainiar eta kontserbadore britainiarrak bat egin zuten nire aurka eta eskatu nire hitzak ekitaldi hartako aktetatik kentzea. Ez zuten lortu.

Bide batez aprobetxatu nuen Welsh jaunari esateko ea zergaitik ez ziren erretiratzen Irlandatik, baitare askatasu-

na ematen Eskozia eta Gales-i. Aprobetxatu nuen nirekin Euskadira etorri eta han preso eta atxilotuen testimoniak entzutera gonbidatzeko.

GALDERA: Agian ETaren ekintza gaitzestearekin konformatu behar omen zenuen?

ERANTZUNA: Hori nahi zuten, dudarik gabe, baina zerbait gehiago esatera behartuta nengoen, nire printzipioen arabera. Eta ez nuen beste munduko gauzarik esan. Eman herri bakoitzari bere legeeko eskubiea eta ekintza terrorista pila bat erresolbituko dira. Zeren, zein da terrorismoaren arrazoia? Zein da bonba jartzen duen jendearen arrazoia? Ez dute bonbarik jartzen anarkistak direlako, negatibistak direlako. Aztertu egin behar dira biolentziaren arrazoiak.

**«Aktibismo
maila ona,
kooperazio on
bat egon da
euskaldunen
eta
flamandarron
artean».**

**«Ni
terrorismoaren
aurka nago.
Pakezalea naiz.
Baina, era
berean
gaitzesten ditut
Estatuak
egindako
ekintza
terroristak ere.
Espainiako
estatuarenak
alegia».**

GALDERA: Zure alderdiak, Volksunie-k, hamasei deputatu ditu Belgikako Parlamentu zentrolean, hamalau ordezkari Senatuan, hirurogeita bost deputatu Erregio Kontseiluan eta mila alkate inguru, gure informazioek gaizki ez badiote. Hitzegin dezagun zure alderdiaz, noiz sortu zen, inspirazio ideologikoa, helburuak...?

ERANTZUNA: Bai, ondo diote informazio horiek. Bestalde, gure inspirazioa nazionalismo flamandarraren historian kokatzen da.

Nazionalismo flamandarra Belgikako Estatuaren sorrerarekin berarekin ailegatu zen. 1830. urtean sortu zen Belgikako Estatuak, kapitalismo britainiarra eta imperialismo frankofonoaren eskutik. Britainia Nagusiak eman zigun lehen erregea, Leopold Von Saksen-Cobourg. Errege honek berrogei urte zituela hamazortzi urtetako printzesa batekin ezkondu behar izan zuen. Baina, noski, printzesa hori, Marie Louise, Frantziako printzesa hereditarioa zen. Ezkontza artifiziala Estatu artifizialarentzat.

Eta Estatu inposatuan, hizkuntza inposatua. Zein?, eta frantsesa, hizkuntza bateratzaile bezala. Erlijioa ere bateratzailea: Erromako Eliza Katolikoarena, ipar Europako protestantismoaren aurka, frantsesak nederlandarren aurka.

Apurka apurka, mugimendu flamandarra altxatzen joan zen, idazle flamandarren esku batez ere. Nederlandaraz —hori da flamandarrek darabilten hizkuntza literarioa— idatzi nahi zutelako.

Lehenago kultur kutsu batez hasi zen, beraz, mugimendua, baina laister hartua zuen gite politikoa. Halere, lehen errendikazioa Flandrian elebitasuna ezartzea zen. Konturatu «Flandrian» diodala eta ez Belgika osoan. Horrela 1884. urtean atera zen Belgikako lehen lege linguistikoa. Baina hori lortzeko, hau da administrazioa, irakaskuntza, justizia nederlandaraz, kartzela eta jipoi handiak jasan behar izan zituzten apaiz, maiu etabarrek.

Historia guzti horren ondoren sortu zen Volksunie, 1954. ean...

GALDERA: Ideologikoki, non situatzen duzue zuen funtsa?

ERANTZUNA: Gu nazionalista federalistak gara. Flandriako autonomia nahi dugu. Merkatu libreko ekonomiaren alde gaude, baina Estatuaren kontrolpean. Europari dagokionez, herri eta erregioen aldeko Europa nahi dugu. Zentralismoaren aurka gaude, ez gaude waloniarren aurka...

Eta guzti horretan ari gara Europako

Parlamentuan ere, Maurits Coppieters doktorea lehenengo, 1979. ean, eta Jaak Vandemeulebroecke eta neu orain.

GALDERA: Zergaitik leporatzen zaizue ultraeskuindar kutsua?

ERANTZUNA: Eta euskaldunetaz zer esaten du propagandak kanpoan. Denak terroristak zaretala. Ni Espainiako enbaxadara joan naizenean, Bruselasean, esan didate kontuz ibiltzeko denak ezkertiarak direla eta. Ordez, zer esaten du propagandak mugimendu nazionalista flamandarrari buruz? Eskuindarrak garena.

Nazien okupazio garaian eta kolaboratzaileak egon direla flamandarren artean? Bai, noski. Baina nork kolaboratu du gurean, Philips enpresak, esate baterako, gerra aurretik, gerra garaian eta gerra ondoren berdin jarraitu du. Gurean, Bretañan, edo Euskadin bertan edo beste toki askotan kolaboratu den bezala egin da, ez besterik.

Gero, propagandak nahi izan duena esan du, propaganda belgikarrak esan nahi dut. Flandriera eta alemaniera hizkuntza anaiak direla, beraz biak direla errefusagarriak, konkomitantziak etabar...

GALDERA: Zer pentsatzen du Volksunie-k OTAN-i buruz?

ERANTZUNA: Gu OTANen alde gaude, baina esaten dugu OTANeko arazo politikoak parlamentuan diskutitu behar direla, zeren OTANek fakultate politikoak ditu. Otanismoaren alde, bai bereiztasun horrekin gaude.

GALDERA: Eta Euskadin alderdi anaia Karlos Garaikoetxearen Eusko Alkartasuna duzue, nahiz eta «Volksunie» hitzaren itzulpen literarioa, euskaraz, «Herri Batasuna» izan?

ERANTZUNA: Bai, horrela da. Europako Parlamentua martxan hasi zenean, 1979. ean, zuenean autonomia iritsi zen. PNV ofizialki onartua Franco hil ondoren, heurekin elkarrikiteta kordialak hasi genituen.

Gero, 1984. ean, Vandemeulebroecke eta ni hemen, Estrasburgon, eta PNVko ordezkariak ere ailegatu ziren. Gure asmoa elkarlanean aritzea zen. Jon Gangoiti eta Andoni Monforte europarlamentariak hona iritsi aurretik ere, akordio bat egin genuen PNVrekin eta alderdi honek pertsona bat bidali zuen Bruselasean, prestatzen joan zedin eta gure ordainpean.

Mutil hori probisionalki egon zen hemen, esperientzia hartuz, guk «Europe-

se Urije Alliantie» (Alianza Libre Europa) izeneko koalizio bat bait genuen, Europa guztiko hamazazpi alderdi desberdinez osatua.

PNVkoak iristean, halere, gure esperantzak erori egin ziren, kristaudemokratekin joatea nahiago izan bait zuten. Nire ustez, PNVkoak erratu egin ziren. Berrogei milioi pertsona inguru daude Europako komunitateko bederatzi hizkuntza ofizialetan hitzegiten ez dutenak. Denok batera jarri beharra dago. Hau da gure esperantza nagusia. Hau da erregionalismoa Europan.

Guztiau horrela, berriro hauteskundeak zuenean eta Carlos Garaikoetxea atera zen parlamentari. Orduan, Eusko Alkartasunarekin bat egin genuen eta geroztik gure harremanak oso onak dira.

Bestalde, nik Eusko Alkartasunari dit jarrita begiak. Nik uste dut bere bide praktikoa, ez estemista, oso karta ona dela.

Nire ustez Herri Batasuna oso politika fortzatuan ari da, inola ere ez errealista. Beste aldetik, PNV duzu, politika sukurtalista jokatzeko ari delarik.

GALDERA: Baina, aipatu duzun aliantza hori Europako Parlamentu mailan bakarrik aritzeko da, ala helburu anbiziosoak daude horren atzetik?

ERANTZUNA: Ez, Europako Parlamenturako soilik. Hortik aparte alderdi bakoitza librea da bere politika egiteko. Ez da aliantza parlamentario hutsa baino.

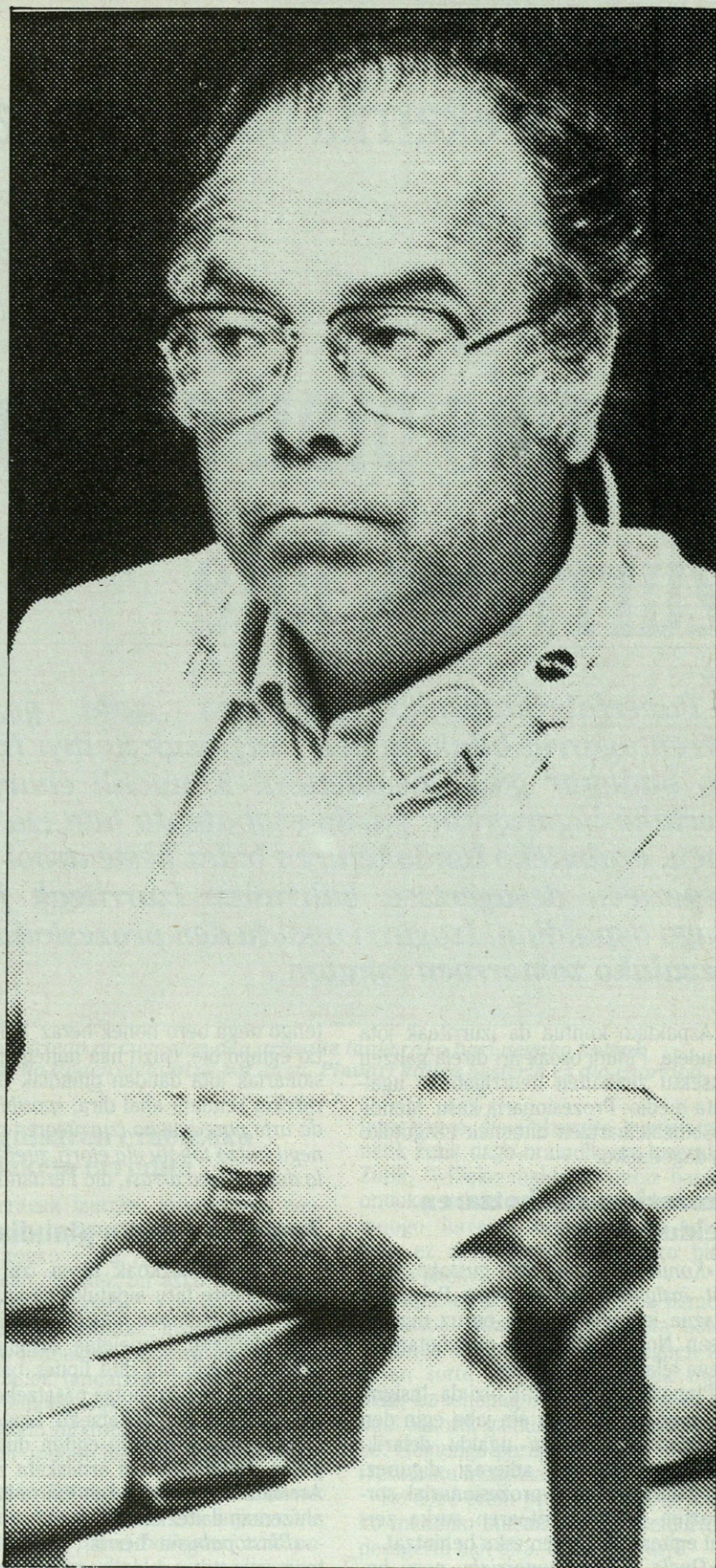
GALDERA: Eta, Herrien Europa egiteko tresna egokia al dira egungo instituzio eurokomunitarioak?

ERANTZUNA: Bai, baina egungo Europako Parlamentu hau ez da besterik Europako instituzio zaindaria baino. Bere eritzia baino ezin du besterik eman. Ez da oraindik parlamentua. Podium bat besterik ez da.

GALDERA: Euskadira berriro, zer uste duzu ETA eta Espainiako Estatuko botereen arteko negoziaketa politikoari buruz?

ERANTZUNA: Uste dut oso gauza ona dela. Elkarriketek beti ematen dute fruitu ona. Euskadiko intermediarioek, erakunde kulturalak etabar, esijentziarako aukera ezinobea daukate orain. Autodeterminazioa zein mailatan diskutitu behar den, Nafarroako arazoa, atzerriatuen egoera, preso politikoen egoera, tortura, etabar. Zerrenda luzea egin behar da.

X. ARONDO

Kanpotik ekarrita bazter guztiak bete dituen sasoi honetan...

Insignis pinu oparoa izurriteek jota

Paperfabrikatarako lehengaia izaki guztiz errentagarria bilakatu den insignisak kaltea frango badakar gure mendietara! Kanpotik ekarria, bertako ingurugiroa guztiz ezabatu du han eta hemen, erabateko landaketaren bidez beste arbol eta espezieen desagertzea bultzatuz. Izurriteak jota dago aspaldian. Izugarri ugaltu den prozesionaria bezalako zomorroen eskutan.

Aspaldiko kontua da izurriteak jota daudela. Pinudi osoak ari direla galtzen intsektu zenbaiten neurrigabeko ugalketa medio. Prozesionaria kasu. Mendiko bideak hartzen dituenak ezagutuko du dagoeneko.

Prozesionaria, hotzaren beldur

«Koniferak izaten ditu gustoko, bati-pat insignisa», aitatu digu Fernando Otazua injenieriak honi buruz mintzatzean. Nork ez ditu ikusi pinudietan barrera hiladan, prozesioan?

Pinuaren sustraia bizi da. Insignisa mendialdean jaun eta jabe egin den neurrian etengabe ugaltu delarik. Fernando Otazuak adierazi digunez, oso zaila dago egun prozesionariak sortarazten duen izurritearen aurka zer-bait egitea. Gizonaren esku behintzat.

«Duela bi urte izugarritzko negu hotza egin zuen —gogoratu du injenieriak—, eta denak desagertu ziren derrepentean». Hotzak akabatzen ditu. Aur-

tengo negu bero honek beraz, kalte gutxi egingo die. Guzti hau honela, prozesionariak jota dauden pinudiak denborarekin sendatu ahal dira, «posible bait da urte pare bateko izurritearen ostean negu hotza tokatu eta etorri ziren bezala desagertzea arras», dio Fernandok.

Zomorroen esku pinudia

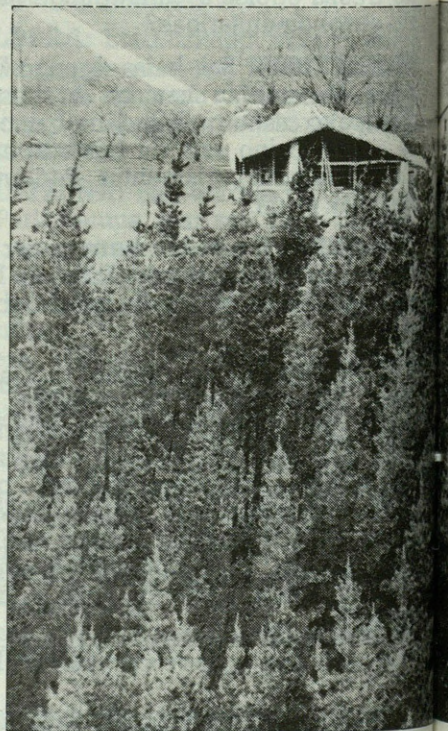
Pinuetan ohizkoak diren izurriteen artean beste hiru aipatuko ditugu segidan. «*Traumatopea pitocampa*» zientifikoki deritzon tximeletak insignisaren besoak erabili ohi ditu lipuez beteriko kapuluak (neguko hotza pasatzeko egin ohi direnak), zintzilikatzeko. Lipuen erlauntza hauek ahuldu egiten dutelarik pinua, ostiak jan eta arnasketa zaildu. Arraultz haundi batzuren itxura hartuta antzeman daitezke.

«*Blastopabusa*»a berriz, 85eko lehor-teaz geroztik ari da gogor. Fernando Otazuak esan digunez, «insignisaren azala jan eta enborrean zulo batzuk eginez cambium-era joaten da zu-

zen-zuzen». Lehendik pinua prozesionariak jota badago, gero lipuen erlauntzek ostiak janda eta gainera pipiaren antzeko intsektu batek zulatuta...

«*Elilobius*»a dugu guztietan kaltegarriena. Pinu berria landatzen den sasoiari aritzen da (normalean urtarilla edo otsaila partetik uztaila bitartean). Hegaz egiten dakien neurrian erraz hedatzen dena dugu, «*azala jenez sapa-raino iritsi eta bere horretan akabatzen du landarea*», dio Otazuak. Aurrekoen aldean egundoko kalteak egiten ditu ze «*Beste bat landatzea baino ez zaizu geratzen. Eta hori kosta egiten da*». Pinudi osoak galtzen omen dira insignisak beti gainean daukan zomorro honekin.

Urte sasoi guztietan eta goitik behera izurriteek jota hazi da insignisa beraz bazter askotxotan. Ez da gutxigorako. Injenieriak lehen ere esan digunez, «insignisaren erabateko landaketak espezie asko eta asko baztertzuten ditu, natura mailako oreka hausti eta honekin batera izurriteak kausitu». Administralgoari galdetu behar zertan ari diren bal.

Izurrite askoren menpe daude aspaldiko

Izurriteari aurre hartuz

Intsektu hauei buruzko ikerketa frango egina bada, baina hala ere *izurritea* gainean daukazunean zer egin? Abioi- ez produktu kimikoak bota? Egia esan besterik ez da egiten egun. Eta argi dago prebentzio maila jorratu behar dugula, adarretatik heldu behar zaiola zezenari alegia», mintzo zaigu Fernando Otazua.

«*Traumatopea pitocampa*»ren kapuluak banaka hartu eta erre egiten dira. «*Elilobius*»aren kasuan, landare berriak gora egin artean gainean egon behar, zomorroa noiz harrapatuko zai, produktu kimiko batez suntsitzeko.

Arabako Foru Aldundiak bestelako urratsak ere eman ditu. «*arteak presta- tu ditu, kaiola modukoak, geronoma sintetikoa* jaki bezala jarrita prozesio- naria erakartzen delarik». Ondorio onez ari direla esan digu Fernandok. Guzti hau prebentzio mailari dagokio- nez.

«*Limilin*» izeneko produktu kimiko batez borrokatzen ari da prozesionaria- ren izurritea bestalde. «*Kezka asko sor- tarazi du produktuak —jarraitu da—, ze airetik botatzen den konposagai kimiko bat izaki ekologistek botza altxatu bait dute*». Berak toxizitate gutxikoa dela dio «*Limilin*»a, kaltegabekoa.

Ezer gutxi egin daiteke pinua izurri- teak jota barrutik janda dagoenean. «*Blastopabus*»ak insignisa harrapatzen duenean kasu, moztu behar izaten da, ez bada zabaltzea nahi. Fernandok aita- tu digunez ez da erretzen gero, «*paper- fabrikari saltzen zaio, hori bai, merkea- go*».

Goiko partean antzematen den arraultz tankerako hori neguko hotzak pasatzeko lipuen erlauntza bat dugu. Pinuari kaltea besterik ez dio ekarriko.

Insignisaren erabateko landaketa errudun

Izurriteak izurrite, insignisaren neu- rrigabeko hazkundearekin moztekotan, Gipuzkoako Foru Aldundiak, Fernan- dok esan digunez, lur asko erosi du az- ken parte honetan, «*zenbait zonalde oihaneztatu asmoz*». Insignisaren era- bateko landaketa baztertu eta bestela- ko arbolak landatzen ari delarik, hala nola eukaliptoak, izeiak, haritzak... Landaketa mixtoetan oinarritu eta eko- sistema orekatu baten atzetik nonbait.

Lekuan lekuko espezie autoktonoak bultzatu behar direla dio injenariak, «*horretarako pinua baliogarri zaio pa- goari adibidez. Itzala eman diezaion. Gero pogo hazten den heinean kendu daiteke eta pagadia soilik utzi*». Insigni- sa kendu? Kiwia baino askoz ere erren-

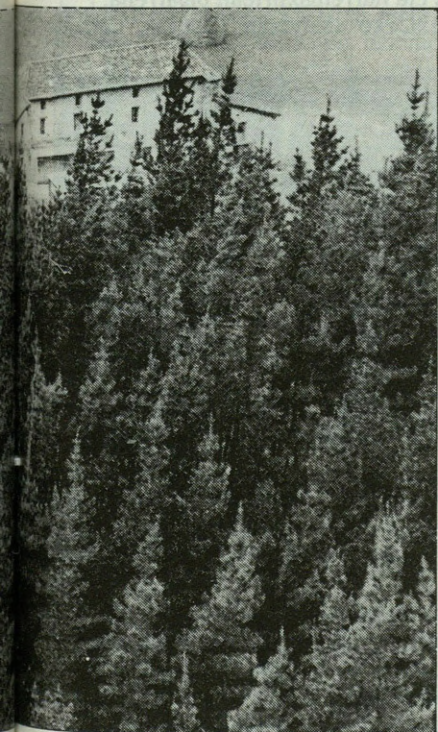
tagarriagoa dena? Izurrite guztien gai- netik zutik dago oraindik ere luzerako. Zutik, %45eko maldetan nahiz baserri ondoko zelaietan. Bere landaketarako inongo lurralde ordenaketarik esisti- tzen ez den honetan. Mendiko bista guztia jaten.

Insignisak erabat desegin du hemengo basoa, aitzaki merkantilista batek eraginda. Pinua besterik ez dagoen honetan sortu direlarik izurriteak men- dian. Ez lehenago. Egia esan, ez da pi- nudi askorik galduko etekinik atera ga- be. Hemengo parajeok berriz, nola be- rreskuratu insignisak lehortu ostean?

Ez duzu orain prozesionariarik ikusi- ko mendiko bidean. Hotzak beldurtuta desagertu bait dira. Hurrengorarte.

ANTXON PELAIO

LOREN ARISTI

Insignis pinudiak.

1.904an noruegiar familia batek eskia
Euskal Herrira ekarri zuen

Ipar eskia egiteko aukera ezin hobea Nafarroan

Duela larogeiren bat urte eskia ekarri ziguten Euskal Herrira, hala ere, gure arbasoek oinetako berezi batzu bazerabiltzaten elurretan ibiltzeko. Elurra orain azaldu arren, ipar eskiarekiko zale-tasuna oso zabalduta dagoen gure herrian eski modalitate hau merke eta erraz praktika daiteke.

Euskal Herrian ipar edo fondoko eskia egiteko aukerarik hoberena Nafarroan bertan dugu. Agian, batzuk Belagua baino ez dute ezagutuko, baina han ezezik Urbasan, Aralarren, Iratin, Abo-din eta Lazarren ere praktika daiteke. Seguraski Nafarroa inguruko leku gehiagotan eski mota erakargarri hau egin daitekeela, zeren eta ipar eskia praktikatzeko ia ia behar den gauza bakarra, elurra da. Noski ekipatxoahaztu gabe; baina alpino modalitatea egiteko behar den ekipo garestiarekin alderatuz gero, oso merkea atera daiteke fondokoa.

Eskiaren historia Euskal Herrian

Euskal Herriko eskiaren historian zehar bira bat ematen badugu ipar eskia aurkituko dugu aintzindari gure lurretan. Baina nola hasi zen Euskal Herrian eskia praktikatzen? Dirudienez, XX. menderarte eta mende honen hasieran elur oinetakoak erabili zituzten gure arbasoek, elur oinetako hauek xare antzekoak zirelarik.

1.904 urtean, Tolosan O. Mustad lan-tegia eraikitzeko asmoz etorri ziren familia noruegiar batzuk ekarri zuten es-

kia Euskal Herrira. Lau urte ondoren, martxoaren 2an, konkretuki, Jose Eizagirre, Armando Eneboc eta Isaac López Mendizabal izan ziren lehendabiziko al-

diz eskiak jantzitako euskaldunak. Urte berean, eta martxoan ere, Ramon Irastusta, Jenaro Ruiz de Arkaute eta Polikarpo Elozegi kutsatu ziren eta hurrengo neguan eskiak jantzitako 30 inguru lagun baziren.

1.909an, Tolosako Eski Kluba juridikoki martxoaren 9an sortu zen. 1.910ean berriro Frantziara joan ziren euskaldun eskilariak, bertan Europa guztiko eskilarien artean 3. postua lortuz eta hurrengo urtean bigarrena.

1.927ko abenduan Tudurak, Labaie-

1.909 urtean Frantziako Eaux Bonnes herrira joandako tolosar batek 2. postua lortu zuen jauzi proban.

1.904 urtean, Tolosan O. Mustad lantegia eraikitzeako asmoz etorri ziren familia noruegiar batzuk ekarri zuten eskia Euskal Herrira.

nek eta abarrek, ehunen bat lagunak, Aralarko Adiskideak Elkarteak sortu zuten eta Tolosako Eski Kluba berrindartzen da. Urte bat beranduago, irailean, Igaratzako aterpea ireki zen Aralarko paraje eder batetan.

1.952.ean Candanchún lehen telesila

1.931ko otsailean eski laisterketa bat antolatu zen zirkuitoa Lizarrusti-Baraibar izanez. Hurrengo bi urteetan Austria eta Suizara irtenaldiak egin ziren garai hartako Snaider eskilari famatuaren eskolara. 1.934eko abenduaren 8an 100 ohe eta 350.000 pezetako kostuaz Hotel Candanchú eraiki zen. Hurrengo urtean, 1.935ean, Aralarko zeharbidea hiru eskilariz osatutako talde batek egin zuen, beranduago, jadanik Zaldibia-Madoz, Aralar batetik bestera zeharkatuz.

1.952. urtean Candanchún lehen telesila martxan ipini zen, orduz geroztik, nabarmena da euskaldun eskilarientzat bertara joateko zaletasuna. 1.969an Uzturre Elkarteak Espainiako Eski Txapelketak antolatu zituen Aralarren, baina,

elur ezagatik bertan behera egin zuten, Candanchún eginez.

1.983 urtean eskiaren 75. urteurrena Euskal Herrian izan zen. Egun hau gogoratu nahian 26 lagunak Lizarrusti-Baraibar egin zuten. Hurrengo urterako 600 kilometro Laponiatik zeharkatu zuten Tolosako lau lagunak.

1.985ean Kontxan bertan eski froga bat egin zen eta 1986an Garbiñe Alkorta 5 kilometrotan eta Angel Ortiz 2,5 kilometrotan Espainiako txapeldun suertatu ziren. Eta joan den urteko elurtean Iruñean bertan, harresi inguruan fondoko eski proba bat ospatu zen.

Ekipo egokiaren garrantzia

Ipar eskia egiteko behar den ekipoa ez da batere sofistikaturik izan behar, alpine egiteko behar den ekipoarekin konparatuz. Ekipo bat bietan bana daiteke oinarrizko materiala dena, alde batetik, eskiak, botak eta makilak, eta bestetik, materiale laguntzailea den gainerako guztia: jantziak, argizariak, etabar.

Fondoko eskiak era ezberdinekoak

izan daitezke; ibilaldiak egitekoak eta konpetitzekoak, estuak eta arinagoak. Pistaz kanpo ibiltzekoak zabalagoak izan behar dute elurretan gutxi sar daitezten eta kantoak burdinezkoak izan beharko dituzte. Lehen, eski guztiak egurrezkoak ziren barruan kanal batzu zituztelarik pisua galtzeko. Aurrerantzean, hasi ziren beste materiale batzu erabiltzen, aluminioa, plastikoa... arinago eta flexibleagoak izateko, baina arimak egurrezkoa izaten jarraitzen zuen. Egun, plastikozko sistema erabiltzen da eta molde baten bidez, botilak egiteko tresna bera erabiliz, eskiak flexibilitate aldetik asko irabazi dute eta hau oso garrantzitsua da abiadura gehiago lortu ahal izateko.

Fokaren larrutik materiale sintetikorara

Bi zatik osatzen du eskien egitura, bata irristadurarena, luzearen bazeurrean dagoena, bestea euskarriarena, erdian dagoen zubia. Eskiak zerbait heltzeko behar dute, inpulsoa emateko eta atzekaldera ez joateko. Horretarako eskamak, argizariak, fokaren larruak, etab. daude.

Eskama mota ezberdinak daude, euskarri aldean ipintzen direlarik ez irristatzeko. Lehen asko erabiltzen zen materiale fokaren larrua zen, baina gaur egun larru sintetikoa erabiltzen da. Bestalde, argizariak ere asko erabiltzen dira. Mota asko dago: batzu elur berriarekin ematen dira, beste batzu zaharrenekin, baina askotan bat baino gehiago nahasten da. Argizaria ematerakoan elurraren temperatura kontutan hartu behar da, batez ere konpetizio mailan.

Ekipoaren beste atal garrantzitsu bat oinetakoei dagokie. Lehenengoak zapa-tila antzekoak ziren, gaur egun, ordea, botak erabiltzen dira orkatila ez okertzeko. Gisa berean, fijazio guztiak ia ia berdinak dira, baina konpetiziozkoek gogorragoak izan ohi dituzte. Fijazioen aztalgoak oso garrantzitsuak dira oinak dagokien lekura eramateko, gainera horrela kontrolatzen da eski guztia.

Makilei dagokienez, lehen kainaberraz, gero aluminioz, beira zuntzez, etabarrez egin ohi ziren, baina egungo joera materiale gogorra baina flexiblea egitea da. Makilen puntak oso gogorra izan behar du eta eskutokiak larruzkoa edo sintetikoa, bi hauek ondo ajustatu behar dira eskilariari askatasun piska bat lagatzen zaion artean.

Guzti honekin gutxi faltatzen zaigu ekipoa muntatuta izateko: txano leun bat gorputzaren kaloriak burutik ez galtzeko eta eskunarru mehe batzu eskuak zaintzeko mugikortasunik gal ez deza-ten.

MARTA DIEZ

Joxe Mari Otermin jaunari

ARGIA astekarian, otsailaren 7ko alean, «Kulturaren aste borrate»ko irratsaio baten transkribapena irakurri nuen. Bertan, Xipri zizun galderak eta zure erantzunak agertzen zaizkigu. Euskal Irratiari buruz diozu: «emisora heldu baten aurrean gaudela esango nuke»...

Nik, gaurko abesti hau eta beste batzuk entzun ondoren, irrati kolonialista baten alde lan egiten duzuela esango nuke, entzuleen burmuina garbitu eta kontzientzia akatuz.

!Ay María Inés! !Ay María Inés!

!Todos los negros tomamos café!

María Inés hori ez dakit nongoa den, baina ni bizi izan nintzen Afrikako lurraldeetan, kafea ez zen beltzen edaria, bertakoek ez zuten kaferik edaten, landu bai gogotik, behartuta gainera esportatzeko; dena Europa eta Iparramerikara bidaltzeko hogerleko batzuen truke.

Kafea eta hau bezala, Hirugarren Munduko bizilagunei izerdi, kezka eta miseria franko sortuaz kentzen dizkiegun janariei buruz hitz egiten ardura zaitezte eta M. Inés-en abesti hori bezalakoak baztertu. Ondoren «emisora heldu baten aurrean gaudela...» aipatzea izango duzu.

ENTZULE BAT

ETB: dirua erdalduna da

Poz haundia hartu genuen Euskal Telebistako agintariek ETB-1eko programazio guztia euskaraz izango zela iragarri zutenean. Orain dela bost urte euskaldun askoren ilusioa piztu zuen medio honek, euskaldunok euskarazko komunikabide bat, telebista euskalduna, euskal telebista, azken finean, izango genuelakonan Ez dira gutxi izan, ez, harez geroztik euskara hutsez emititzeko eskatuz burutu diren ekintzak, eta erdara euskal telebistan (nola liteke?) sartzearen aurkakako ekitaldiak. Batzuk, ETB-2ren (Erdal Telebista-2, alegia) jaiotzan, euskararen kontrako eraso berria ikusi zuten, nonbait. Batek jaten duen tokian, bik ere jaterik dutela dioen esatera gezur borobila bait da.

Ahoa bete zitzaizen telebistako arduradunei, euskal telebista euskara hutsez izango zela iragarri zuten egunean. Abenduan hasi omen zen telebista (1.goa) euskara soilez igortzen, bostgarren urteurrena nolabait ospatzeko. Ospakizun ederra eta ospatzeko bide galanta, pentsa zezakeen norbaitek. Horixe baietz... beteko balute!

«Eta hauxe izan da guztia gure aldetik. Gogoratu albistegi hau amaitu ondoren, Euskal Telebistak Athletic-ek jokatu duen partidua eskeiniko dizuela zuzenean. Ondo izan eta bihar arte». Musika. «Hay otras formas de imprimir documentos, pero no todas alcanzan la perfección de las nuevas copadoras laser de Rank-Xerox». Noski ba direna dokumentuak inprimitzeko beste modu batzu, eta hauetariko bat euskaraz egitea, esate baterako.

Hauxe bai euskara bitxia! Programazio guztia euska-

raz, bai, publizitatea ez bait du Durangoko txoriak abesten, publizitatea «extralurtarrek» jaurtikitzen digute lekutatik. Baina irabazkinak ETBko arduradunek harapatzen dituztenez, beraiena da errua, eta beraiek dira errudun nagusiak, beraiek dute erdara sartzea erabakitzeko ahalmena, boterea.

Edo beste zerbait hartu beharko dugu kontutan? Agian uste dute euskal publizitate dela Euskal Piel, Bilboko-aberatsak-dira-diruzale, parkatu, Bilbo Zaharreko Merkatarien elkartearen esan nahi genuen, eta honelakoek egiten duten publizitatea. Eta guri bururatu ere ez!

Diruak ez dauka kolorerik, eta batzutan txoria mika bihurtzen da, eta esandako guztiak ahazten ditu. Adi eta erne antzemango dugu txoriaren hegaldia. Euskara hutsez kantatzen hasten denean, gure zorionik beroenak emango dizkiogu. Oduarte azpitartel!

TXORIMALOA

Inkiszioa berriro

«Rockero zaharrak ez omen dira egundo hiltzen» dino kanta ezagun zaharkituak, hala gertatzen da Copernico, Servet, Darwin, Zugarramurdiko sorginak eta beste hainbeste epaitu zituzten inkisidoreekin, nahiz zaharrak hil ziren, maleruski menderik mende gaurdaino dira taigabe bikoiztu, gaurko inkiszioa kumeño berriak nonnahi zaizkigu agertzen; beraun itxurarik arruntena funtzionarioarena izaki.

Botereak aspaldi ikasi zuen, halaber, dagoen dagoenean irauteko boteretxo eta botereñoak banatzea onena izango zela; beti izango dira, eta badira, morrointzarako prest daudenak, hortaz burmuin iharturik aski izanen du bere zutabeei eus-

teko, nahiz berauek inguruko guzia zanpatu eta makturago dena lohitu egin behar duten.

Adurretan, lerdea dariela, autokonplazentzia, haiek munduaren zilborra direla ustez, katedrari atxekiko zaizkio inkisidore berri ttipiñozkaño hauek, beti prest salatzen, arrapaladan nagusiarengana joateko, haien burmuin lurruntsuek ulertu uste dutena gaztigatzeko, eta horrela nagusiaren ferekak eta balakuak jadetsiko dituzte.

Ez da ezbairik, katedrak badu erakargarritasun erotiko handia; hala esaten dute zientifiko zenbaitek, ohantzean ezin lor daitezkeen plazerak aulkiak asetzen omen ditu; bestenaz, nola ulertu horren poltronarekiko atxekimendu izariz kanpoko. Aitzitik, okerrera geneukake, botereri ez egoki, aintzindarien itzalpetan egoten ohi diren aulkizale koipeztoben jokabidea.

Berauek gorengo hatsarri ideologiko filosofikoen ize-nean sormenari mugak jarri nahi izaten dizkiote; oiloak bere hegalkatzeko ezintasunean arranoaren hegoak moztu nahi ditu; halakoak dira gure funtzionario antzeko berri hauek; dena beraien nagusiek sortu eta mantentzen dituen sistema ziztrinarren barruan; «Vade retro satanas» zerbait ezin uler badezakete eta haiek baino altuago hegalka badabil; erlijio berria dugu, ezin baino dogmatikoagoa.

Gainera jeloskor eta bekaizti badaude ere ezin deusik ere onartuko dute, hor iraungo dute zakur zintzoaren antzera jabeen hurbil etzanda haien oinak milikatuturik.

Libra gaitzala fortunak edo uxa ditzala behinik behin; beraien doilorkerian; nola zerriak basatzen zilipurdikatzen bait dira, egon daitezela, gu zipriztindu gabe, noski.

INAKI GAMINDE

Euskadi-Katalunia topaketak Bartzelonan

Pasatu den astelehen eman zitzaion hasiera Bartzelonan Gasteizko gobernuko Turismo Sailak apailatutako Euskadi-Katalunia topaketei, martxoaren 7a bitartean iraungo dutenak. Turismoko kontseilariordea den Antton Perurenak aditzera eman bezala, «Euskadiren benetako irudiaren erakustoki izango dira topaketak», egitarauaren barnean direla Euskaltzaindiak prestatutako euskal liburuen azoka, Iberduerok moldatu Euskal Herriko fosilen erakusketa, euskal eta kataluniar gastronomia saioa, Euskadiko Orkesta Sinfonikoa eta Bartzelonako Orkesta, pelota eta arraun probak, literatur hitzaldiak eta euskal zinema proiektzioak.

Zazpi milioi pezeta, zazpi, xahutuko ditu Turismo Sailak astebete honetan bi herrialdeotako harremanak estutu eta gure irudi itxuraberritua lau haizeetara zabaltu asmoz.

HILABETE HONETAN ESTREINATUKO PLANELLA-REN ZUZENDARITZAPEAN

Ttanttaka eta Topo taldeak «Agur Eire, agur» entseiatzen

Brian Friel antzerkigile irlandarraren «Traslations» obraren moldapen batetan dihardute lanean Ttanttaka eta Teatro Topo-k, Teatro Lliure talde kataluniarraren sortzailea den Pere Planella-ren zuzendaritzapean. Datozen egunotan estreinatuko da Hernanin «Agur Eire, agur».

Iñaki Alberdi eta Julia Marinek euskaratu dute «Agur Eire, agur» izenburuz Ttanttaka eta Teatro Topo taldeen artean burutuko duten koprodukzioa, Brian Friel irlandarraren obra batetan oinarriturik. Denborari dagokionez iragan den mendean kokatua, ingelesa eta gaelikoaren arteko hizkuntz gatazka du abiapuntutzat antzerkiaren gaiak, giza taldeen arteko istiluak azalertuko dituen ondorioz.

Orain bi bat urte Bartzelonako Institutoko irakaslea den Pere Planellak aktore trebaketa ikastaro batz

eman zituen Euskal Herrian, eta ordutik dator Ttanttaka eta Teatro Topo taldeen arteko zuzendari katalandarrarekiko harremana. Gisa honetan, hamar aktorez baliatuko da euskaldunontzat hain gertukoa suertatuko den ixtorioaren taularatze-ko: jatorrizko ingelesezko hitzak gazteleraz eta gaelikoak euskaraz.

Hiru aktotako 'drame-comedy' honen azken entseiatan ari dira egunotan, hilabete honetan bertan estreinatzeaz dagoela Hernaniko paratuko den taulan.

Hamargarren zenbakia kaleratu «Korrok» literatur aldizkariak

«Existentzia» izenburupean plazaratu berri da Iruñeko *Korrok* literatur aldizkariaren hamargarren zenbakia. Ohi bezala, orotariko artikulua, ipuin, saio eta poema dakartzaz bere orrialdeotan, Eduardo Gil Berari eginiko elkar hizketak laguntzen duela mami osoa.

Lan guztien artean, nabarmenak gerta litezke Patxi Perurenaren 'baskismoa' eta 'antibaskismoa' gaiari buruzko eztabaidarako eritziak, baita zenbait komiki ere, eta halaber «Heriok nahi» Zaldiko Maldikok antolatu lehiaketako ipuina. Hala eta guztiz ere, hitzaurrea («Korrotada») da berriro salaketarako plaza, nafartarrek euskalgintzan jasaten duten marginazioa eta emigratioari buruz.

Aste honetan

Lasarterekin elkar hizketa
(46. orrialdea)

ARGIaren aldeko bertso saioa
(50. orrialdea)

Etxarri Aranazen nafar bertsolariak
(51. orrialdea)

Nafar euskaltegiak kezkatuta
(52. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea
(53. orrialdea)

Munduaren zabaletik kultura
(54. orrialdea)

42 URTEZ PZAZARIK PLAZA, 61 BETETZEKOTAN,
DUELA BI ESKAS ERRETIRATURIK BIZI DA ORION

Manuel Lasarte: «Ondo uztartzen diren bertsolarientzat herrian dago gaia aukeran»

Ezagun zaio ez dela nornahi izan. Bertsolari aparta izana, luzaroan bertsotan ibilia, Orioko kaialdeko Estropalari kaleko etxean aurkitu dugu. Kanpoan elurra mara mara, barruan sukalde giro ederra.

Izan ere operatu eta guzti egin zuten gorputzeko ur eta gatz guztiak galdu zituelarik. Estomagu erdia ere kendu zioten orduan. Brometan dioenez, «Lehenago utzia behar nuen bertsolaritza batere lotsarik izan banu, baino lotsagabea izan nonbait!».

Basarri, Uztapide eta belaunaldi horren eskutik hasi zen bertsotan, eta orain utzi egin behar bertsolaritza! Hala ere bere tankeran idazten du zutabe bat hor nonbait, grabaketa pareta eta liburu bat ere badu («Gordean neuzkanak», Auspoa) eta bizi den arterainoko asmoak ere. Bienbitartean kalera, tabernetara ezin atera. Eskeini baizik ez diote egiten lagunak, eta berak ezin hartu. Eskerrak baduenik lagun txintxo bat, biloba. Hor ibiltzen omen dira jolasean etxeko bi umeak baitliran.

ARGIA.— Txapelketak eta goraka doaz. Zer oroitzen zara garai hartakoez?

MANUEL LASARTE.— Txapelketak urri ziren oso. 60ean hasi ziren eta 67ra birtarte horretan. Aurretik txapelketak, gerra ondoren zen-

bat egingo ziren badaba? Oso gutxi. Ni txapelketa horietara ez nintzen joaten. Hor zebiltzen, txapelketa onak gainera nire ustez. Ez dakit zenbat, lau bat txapelketa. Basarri, Uztapide, Xalbador, Lazkao Txiki...

A.— Entzutea joango zinen zu.

M.L.— Bai, eta beti tiraka izaten nituen ni txapelketara eramanez, nik ez nion batere inportantziarik ematen, ez nion bilatzen... Txapelketetan batetik irabazirik ez zegoen... nik erremintari lanari begiratu beharra nukan. Ez zitzaizkidan gustatzen! Lagunak han elkar neurtzen borroka hartan?! Sekula ez zaizkit gustatu garbi esanda. Orain, nik ez diet besteei esan sekula ez joatekorik, e! Bakoitzak berak ikusi behar du hori eta. Beti dei-

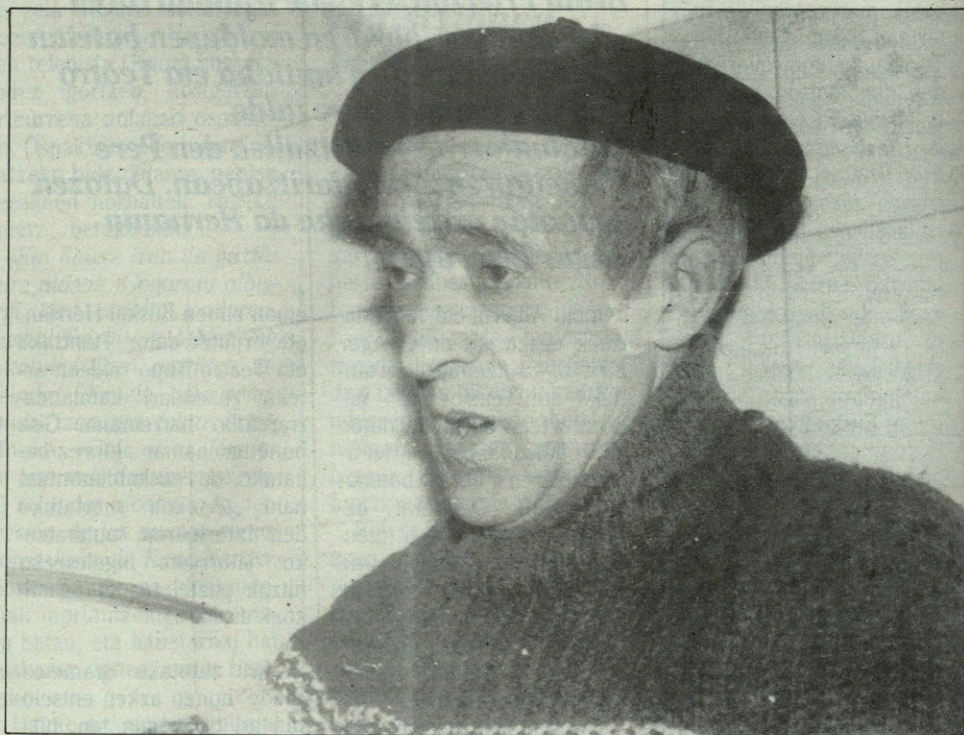
ka izaten nituen. Nik esaten nien, «pentsatzen dudanean joango naiz, oraingoz ez».

A.— Nola ikusten dituzu gaur egungo txapelketak?

M.L.— Gur egungoak ez ditut jarraitzen gertutik. Ondo doazela uste dut. Orain hurrengoan ez nintzen joan. Etxealdetik gabiltza txintxo txintxo. Telebistari begira egon nintzan, baina telebista beti ere urrutiko gauza da. Aurrez aurre ikusi behar da.

A.— Makina bat joaten da aurrez aurre ikustea. Lehengoko konparazioan?

M.L.— Berriz ere joango

Lasarte: «Lehen bertsotan ibiltzen eta orain ezin; komeriak, sufritu egiten dut».

da. Garbi dago, elkar borroka hori ikusi nahi du jendeak. Konparazio baterako, pelota partiduekin gertatzen den antzera.

A.— Ez al ziren garai batean elkar borroka, pikardi eta gaixtakeria gehiago?

M.L.— Ez, ez. Hori esatera xelebrea da. Nik ez dut bertso gehiegirik irakurri baina lehengo bertsolari zaharren jokabideari begiratuz gero ez diozu aurkituko gaitzik. Xelebrekeri batzuk elkarri esan eta; gaur ere badaude, ez orduan baino gutxiago. Sarritan gertatzen da, lehen gai librean zen bertsoa, eta gaia-ekin lotu eta nahi den tokiraino ez da luzatzerik gaia-ren ibili behar bada eta, hortxe, piska bat lotuta. Baina, bestela gai librean hasiz gero pikardia beti.

A.— Zer diozu txapelketetako eratze eta puntuazioaz?

M.L.— Nik uste ondo dabiltzala. Puntuaziotan ustekabe-ko gora beherak entzun eta ikusten dira. Bertsolariak berak ere deskuiduak edukitzen ditu: gauza bat esan duela uste eta burutik pasa eta beste bat esan behar eta une estuak, txarrak, izaten dira bertsoak osatzeko. Ez da neurtzen erraza. Nik ez diot ez bertsolariari ez eta epaimahaiari errurik aurkitzen. Momentuan eman beharreko erabaki bat ez da samurra. Entzulea ere urduri egoten da pentsatu ez arren. Sobrare bakoitzak bere begi onekoak izaten bait ditu eta aurreko puntan ikusi nahi haiek.

A.— Gaien ingurukoetaz mintza gaitzen.

M.L.— Azkeneko txapelketako gora beherak «Egin» eta irratitik jarraitu nituen. Gai onak erabili zituztela uste dut. Denak zaila da onak izaten, baina gai on asko erabili zituzten. Baina bertsolari bati gertatzen zaio: gaur gai on bat emanda ez du parean jo, ezin izandu dio gaiari zukurik atera; eta igoal bihar txarrago bati aterako dio. Bertsolari bakoitzaren egunak, gorputzaldiak, burua ikusi behar dira hor, gora behera asko da.

A.— Gaijartzaileak badu zerikusirik hor.

“ Beti tiraka izaten nituen ni txapelketara eramane nahiaz. Elkarneurketak sekula ez zaizkit gustatu garbi esan da ”

Eman duenarekin beharko omen du, Manuelek dioenez; herriak du azken hitza.

M.L.— Gaijartzaileak bere lana egiten du. Harek ere bere akatsak izan lezazke, akatsik gabe ez da inor. Baina, banaz beste, azkenekoan uste dut gaijartzaileek gaiak garbi ematen zituztela eta bertsolariak ere nahiko ondo ibili zirela. Gaijartzaile bikainak ditugu. Lehenago gai kontu hori gutxi erabiltzen zen. Herriz herriko bertso saiotan gai librean egiten genuen. 60tik hasi ziren eta 62.an dena zen gaia. Neguko barrego eta antzokietakoe-tan dena gaia zen, ordutik hasi zen. Baina ez litzake hainbeste gai behar. Gaia erabiltzea ondo dago bere neurri batean. Librea uztea ere bai. Gai libreko saio gehiago behar delakoan nago ni.

A.— Gai librea bertsoaren onerako izan liteke nahiz eta akaso errazagoa izan?

M.L.— Bai, baina ez da errazagoa. Batzutan bertsoa gogoratu ezin denean (gorputzaldi txarra eta neuri gertatua, askotan hasi naiz ezertarako gogorik gabe, umorerik gabe, eta orduan bertsotan egitea zenbat kostatzen den norberak jakiten du) gaiak ematen dizu bide bat. Baina bertsolaria normal dagoe-nean eta bi bertsolari baldin badira elkar ondo hartzen dutenak, nahiko gai bilatuko dute. Herria da gaia, herrian daude gaiak. Aurreko jende-engan dauzkate gaiak, entzuleak dira gaia. Horretarako elkarren artean ondo uztartzen diren bi bertsolari behar dira. Ez bi puskatan ibiltzen direnak. Bertsotan galderak eta erantzunak dira. Batek galderak egingo ditu eta besteak erantzunak eman. Hor etortzen dira bi arrazoi batera. Nik gaiak ez diet ematen errurik, behar di-

ra, baina noiz eta nola, zein tokitan. Herriz herri festa giroan egiten direnetan, nere borondatez gairik ez nuke erabiliko. Orain, gai librean bertsotan egiten ez da erraza lagunak ondo elkar hartzen ez badute.

A.— Bertsolari maila ona dago, Bertsolari Elkar-tea sortu berri da, eskolak badira, ikastoletan sartzen da bertsoa, komunikabi-deak... nola ikusten duzu bertsolaritzaren gaurra?

M.L.— Horiek denak masedegarki eta beharrezkoak dira. Bertsolaritzak behar du saioaren ondoren aipamena, bere tokia, laguntzak behar ditu. Bertsolarien aldetik aukera oso ona dago. Asko daude eta oso onak, bertso kontua landua dago asko. Bertsolaritzak bere maila hartua dauka eta ona nire ustez. Orain lehengora noa, ez dut gehiegi jarraitzen. Irratitik ez dut entzuten askotan, sarritan sufritzen dudalako. Lehen hortxe ibiltzen, eta orain ezin, komeriak, sufritu egiten dut. Horregatik, utzita nago entzuteari ere. Oraingo bertsolariak nola dabilzan gehiegi ezin nezake esan, baina oraindik bi urte ez dira isildu nintzela ni ere eta gehienak ezagutzen ditut. Azkeneko gazteen berri ez daukat baina gainantzekoak eza-gunak ditut eta badakit zer bertsolari diren.

A.— Zuk zure bertsolari sena erakutsi duzu, frogaturik duzu honenbeste urteren buruan. Eman duzu nahi zenuen guztia, zer deritzozu zure bertsolaritza bizitzaz bere osotasunean?

M.L.— Ez dakit zer maila emango nuen. Egin duena baino gehiago nahi izaten du batek beti. Horrela beharko du nereak, eman duenarekin. Neronek zer esan behar dizut? Herriak esan beharko du hori.

A.— Seguraski gauza piloa utziko genituen zintzilik.

M.L.— Beste baterako lana jarzteagatik?!

JON ARANO
JOSU LANDA

BERE 10. URTEURRENA DELA ETA APARTEKO EGITARAUUA

Makoki: frenopatikotik Gernikara

Zaharrago ematen badu ere 77an jaioa, Bartzelonan. Eroetxe batetatik errebolta batez ihez egitea lortu zuenetik ezaguna. Harrezkero lumpen eta kale-seme marginala. Elektraindarrez elikatua, txokolatezale eta bronkazale amorratua. Ordenzaleen etsai. Arriskutsua.

Pertsonaia ezagun hau, otsailaren 20tik Martxoaren 6ra arte Gernikan dabil, Euskal Herriko baskarekin bere 10.urteurrena ospatzen.

Kultur txou

Izen honekin ezaguna da komikizaleontzat ez ezik, musikazale direnen gogoak betetzeko ere lan egiten duen Gernikar talde kement-sua. Honek iaz antolatu zuen, lehendabiziko «Perpetuum Mobile» izeneko komiki erakusketa, eta izan zuen arrakasta ikusirik, bai ikusle aldetik nolabaita parte hartu zuten egile zein lan orijinalen kopuruagatik, gazte jentek hainbeste apreziatzen duen kultur atal honi urtero, iraunkorki, bultzada ematea erabaki zuten. Komikia bere marjinaltasunetik ateratzeko ahalegin honetarako ez dute laguntza urria izan, eta iazkoan «El Vibora»ko jentearen lanez gain egileak ere erakrri bazituzten, Euskal Herriko zenbaiten kolaborazioarekin batera, aurtengoak maila gailenduko duela esan daiteke, zalantzarik gabe.

Aurtengo egitarauak hiru arlo ditu: Alde batetik Euskal Herriko komiki lehiaketa,

Gernikako bigarrena, zeinetan sarietaz gain irabazle eta obrarik erakusgarrienen argitalpena zihurtatzen bait da. Lan orijinal hauen erakusketak martxoaren 6ra arte iraungo du Kultur Etxeko aretoetan.

Bigarren atala EXPO-MAKOKI bera da. Berau iazko abenduan Bartzelonan egin zen, eta zenbait profesionalen pertsonaia honetaz eman duten irudi ezberdinez osaturik dago, panel handitan, honen hasierako istorioen orijinalekin batera, formato eta teknika ezberdinak erabiliz. Parte hartzaileak ezagunen artean Bea, Pons, Azagra, Nazario, Mariscal, Max... Aipatuko ditugu ideia bat ematearren. Denetara 76 bat marrazkik osatuko du berau, eta katalogo batez lagundurik doaz, Ignacio Vidal, Pons, Jordi Costa, Joan Navarro, Gaspar Fraga, Ramoncin eta pertsonaiaren aita den Felipe Borralloren lantxo literario esanguratsuak jasotzen dituelarik. Tio Emo, El Niñato, Buitre Buitraker eta Makokiren inguruan dabilzan beste pertsonaiak era hantxe egongo dira, «marra txungoa» derritzonaren erakusgarri.

Hamar urte dira Makokiren istorioak sortu zirela eta komikiaren gailurrera iritsi dira.

Guztia ez da Makoki

Baina erakusketa huts baten hostasuna gainditu nahian, eta irudiaren estatikotasunaren mugak apurtzeko, Expo-Makokiren inguruan antolatu den ekitaldi eta bestelako bitarteko osagarriak dira, agian, gehien girotu eta piztuko dituztenak 2. Komiki Ihardunaldi hauek. Izan ere martxoaren 5ean, 11etan hasita, Kultur Etxean komiki tailerra dago antolaturik, Azagaren eskutik. Arratsalde eta Artekalako arkupe-

tan komikiak bizi bizian ikusteko aukera eskaintzen dute zenbait egileren bidez. Zortziretan, Gaztetxean, hitzaldi interesgarria izango dute Mediavilla, Azagra eta Gaspar Fragaren kontura, eta 11etan hasita musika jaialdi bat Pasi-Lekuan.

Guzti honekin batera komiki bideoak, kamiseta eta bestelako parafernaliaren salmenta, komiki antzezpenak eta abar interesgarri bat. Ez dute txarto montatzen Kultur Txoukoek, ezta Txoni?

ARTURO IZARZELAIA

NAFARROAKO TXAPELKETA AURRERA BIGARREN SAIOA JOKATUTA

Etxarri Aranazen

Joxe Fermin Argiñarena nagusi

*Elurrak
sortutako
zalantza
guztien
gainetik,
Etxarri
Arana-
zeko saioa
pentsatu
bezala
jokatu zen.*

Bota zuen elurra zela eta zalantzak izan baziren ere, ea ospatuko zen ala ez, Nafarrek aurrera jo zuten eta asmatu egin zuten. Jendeak ondo erantzun zuen, eta antzoki kanpoan hotz egin arren, barruan sekulako giro beroa sortu zen bertsolarien inguruan.

Herriak festa itxura hartu zuen bertsolariak zirela eta. Goizetik hasi zen jendea biltzen eta nola ez, trikitilariak ere ezin zitezkeen falta. Bazkari herrikoien baten ondoren laurak t'erdiak aldera festa giroan azaldu zen bertsolari eta entzuleen taldea. Antzokia ia zeharo bete zen eta ez zen falta bertsolariak berotzeko ujurik ere.

Bertsolarien artean aldaketa bat izan zen: Manu Gomezek ezin zuela martxoaren 13an eta Etxarri abestu zuen Salbador Madariagaren

ordez, eta honek Goizuetan eginen du egun horretan.

Etxarri, beraz, hauek abestu zuten: Joxe Migel Argiñarena, azken aldi honetan plazetatik erretiratu samarra izan dena eta berriro hasteko asmotan duguna. Bere anai Joxe Fermin, duela bi urte Nafarroako txapeladun izan zena. Nikolas Izeta usurbildarra, eta Iruñean ikasten ari dena, zeinak sekulako maila agertu bait zuen. Hau izan zen saioko errebelazioa. Manu Gomez Iruñean ikasten ari den Donostiar gaztea.

Txomin Amorena bertsolari erregular eta ahots sendoa duena, eta Mikel Taberna, jarrera berriko bertsolari eredugarria.

Eguraldi hotza baina giro beroa

Hasieran ohiturari jarraiki zortziko nagusian hiruna bertso paratu zituzten ofizioa. Argiñarena anaiak aita semeak ziren: Joxe Migel aita eta Joxe Fermin semea. Arazo latz bat zeukaten: aitari semearen neska ez zitzaion gehiegi gustatzen...

Nikolas Izeta eta Manu Gomezek beste arazo bat izan zuten elkarrekin konpontzeko. Biak zeharo pobreak ziren, eta patrikan hogeituro besterik ez zuten. Nikolasek ogia erosi nahi zuen bitartean, Manuk lotora jokatu nahi zuen. Azkenik erdibana egin eta kito.

Hurrengo saioan Txomin Amorena esneketaria zen eta

kooperatibak elkartzea nahi zuena. Mikel Taberna, aldiz, ofizinetan lan egiten zuena eta kooperatibak elkartzean lanik gabe geldituko ote zen beldur zena.

Bigarrenengo lana zortziko txikian hiruna bertso paratzea zen. Joxe Migel Argiñarena lapurretara bankura joan zena zen, baina ez zen bakarra Nikolas Izetako aurrea hartu zion. Zer egin?

Joxe Fermin Argiñarenak eguna arrantza egiten pasa zuen, baina ez zuen ezer harapatu, eta etxera doala Txomin Amorena aurkitu zuen amorrainez saskia beteta daramala. Nola ote da posible?

Manu Gomez eta Mikel Taberna proposamen baten aurrean aurkitzen ziren. Aldizkari batek bi miloi eskeini omen zituen larru gorritan argazkiak ateratzeagatik.

«Nahiago nuke askatasuna/ gure eskutan balego»

Ondoren puntua jarri eta bertsoa osatu zuten eta oinak emanik bigarren bertsoa osatu. Hemen denetik izan zen. Batzuk azierto ederra izan zuten eta asko txalotuak izan ziren, baina baita ere bestelakorik ere.

Azkenik kartzelako lana egin zuten. Lehenik bertso baten azken puntua emanik bertsoa osatzea eta honela zen: Nahiago nuke askatasuna / gure eskutan balego. Eta gai bat hiruna bertso nahi zuten doinu eta neurrian abesteko. Gaiak honela zioen: Goizeko ordulariari, bere doinua entzutean...

Bazen zeinak etsai bezala hartu zuena, baina baita ere eskergarri bezala.

Datorren igandean Eihalarren Ernest Alkat, Mixel Aire Xalbador 11.a, Eusebio Fagoaga, Antonio Olano, Lorentxo Aburuza, eta Patxi Zerberio izanen dira, arratsaldeko lauretan.

ZALDUBI

JAURLARITZAREN JARRERA SALATU ZEN BESTE GAIEN ARTEAN

ARGIArekin bat egin zuten bertsolariek Lekeitioko saioan

Arrakasta handiz ospatu zen Lekeition joan den igandean ARGIAren aldeko bertso saioa. Bostehun pertsona inguru bildu zen Lekeitioko Antzoki Zineman Araba eta Bizkaiko Txapelketaren finalaren errepikapena entzuteko.

Osoa ez bazen ere —Areetiok aurretik bazeukan beste konpromezu bat eta Amuriza ezin izan zen heldu— aipatu finalaren errepikapen moduko bertso saioak ordu bi t'erdiz bereganatu zituen han bildutakoen belarriak. Jon Azpillaga, Irineo Ajuria, Elgetzu, Haritz Lopategi, Jon Lopategi eta Jon Enbeita aritu ziren bertsotan, puntuajartzaile «Natxi» izan zutelarik.

Antzoki Zinema ia beterik, heltzen ez zen Xabier Amurizaren zain, ordu laurdeneko atzerapenez hasi zen bertso saioa, bertan gazteak eta nagusiak elkartzuz, giro atseginan, kanpoan egiten zuen hotzaren gain.

ARGIArekin bat

Hasierako agurrarekin hasita, zein zen bertso saioaren arrazoia gogoratu ziguten bertsolariek, ARGIArekin bat egitea, subentzio egoki baten aldeko kanpainean. Astekari euskalduna bera eta honekiko Eusko Jaurlaritzaren jokabidearen salaketaz aparte, ARGIAren Iruñeko lankide eta martxan jartzeko dagoen «Euskalerria» irrati euskaldunaren partaide den Imanol Haranbururen atxiloketa,

Txomin Iturbe, Araba eta Bizkaiko Txapelketaren oroitzapena eta umorezko gai batzu batzu izan ziren sei bertsolarien ahotan.

Umorearekin eta botatako bertsoen injenioak lortutako txaloekin egin zitzaion burla eguraldiaren hotzari eta umorea —batzutan gordina eta matxista— eta gai serioak tartekatuz josi zen bertso saio atsegin bat.

«Euskaldun denek jakin behar dute / ARGIAren historia / buru belarri hor saiatu da /

zabaltzen gure egia / bere indarrez ikusi leike / etorkizunaren bidea / Francoren denboran eta orain / berdin ematen aurpegia / mila zorion gauza hauengatik / maite zaitugu ARGIA», kantatu zuen Irineo Ajuriak puntuajartzaileak gaitzat euskal astekaria jarri zionean. Modu berean, bertsotarako trebetasunez, Jon Enbeitak Eusko Jaurlaritzaren subentzio politika salatu zuen.

Txominen oroitzapena

Ezin izan zen falta, Txomin Iturbe Abasolo ETArene buruzagiaren oroitzapena, igandean bere heriotzaren lehen urteurrena betetzen zenean:

*Izena bera ere
denontzat atsegin
hainbeste egin zuna
guk gaur ahaztu ezin
ametsa ez da lortzen*

*guk nahi bezain arin
baina mila goraintzi
bihotzetik Txomin
zure izarra ez da
itzaldu Euskadin. (bis)*

*Euskadi libertatez
nahi zendun zerua
hortarako eskainiz
zeure odol berua
ia-ia egingo du
hortako modua
haserrearek marmarka
Maldrildik ingurua
baina laister makurtu
jota beren burua. (bis)*

*Zeure garaian beti
jokaturik gogor
ezbaiaren aurrean
argi eta bizkor
ereien zenduen lurra
ez zegoen lehor
eta herri osoak
erantzunik jator
autodeterminazio
hori badator. (bis)*

Haukek izan ziren Jon Lopategik Txomin Iturberen omenez kantatu zituen bertso esankor eta hunkigarriak.

Baina saioak umorerako ere eskaini zuen aukera ona eta jendeak farre eta irri egin zuen, esaterako, Calgaritytik etorri berriak ziren Jon Azpillaga, Jon Enbeita eta Jon Lopategiren okurrentzia eta elkarrekiko ironia zorrotzekin edota Zornotzako lau neskeren SOSari erantzun nahi zuten Haritz, Elgetzu, Azpillaga eta Irineoren koplekin. Poesiak ere izan zuen bere leku-txoa Elgetzuek edurrezko pampin bati buruz egindako hamarrekoko handian. ARGIA aipatuz hasi zen bertso saioa astekari honen aldeko elkartasunean amaitu zen: «denon artean nahi dugu ARGIA aurrera atera», kantatu zuen saioaren azken puntuan Jon Enbeitak.

«Denon artean nahi dugu ARGIA aurrera atera».

PERU UNTZUETA

BIZTANLEGOAREN 0,7-AK IKASTEN DU EUSKARA NAFARROAN

Euskaltzaleak kezkatuta euskaltegien iharduna arautuko duen Foru Dekretaurekin

Nafarroako gobernuak laster argitaratzeko asmoa du euskaltegi publiko eta pribatuak erregulatuko dituzten bi dekretu foral. Dekretu hauetan, besteak beste, subentzionatuak izango diren euskaltegien neurriak, ikasle kopuruak, taldearen neurriak, barne eraketa, eta abar arautuko dira.

Euskalgintzan diharduten erakundeen eritzia jakitea beharrezkoa izan daitekeela uste arren, ez du ematen PSOE horren beharrea aurkitzen denik; eta txarrena dena, susmoa zabaltzen ari da guzti hori ez ote den prestatzen gaur egun dagoen egitura apurra suntsitzeko, laguntzeko ordez...

Nafarroan, azken belaunaldietako historian euskararen azarnak eten gabe ezabatuz joan dira, edo guttienez indarra galduz. Faktore historikoak, geografikoak, sozioekonomikoak eta abar direla tarteko euskarak atzerakada handia nozitu du erreinu zaharrean. Egoera hau aldatzeko, ikastola eta helduen berreuskalduntzeko mugimendua aritu izan da urteotan sentsibilizazio kanpaina politak garatzen, eta besteak beste hor dira Nafarroa oinez eta Korrika lekuko.

Ikaslego aldetik, emaitzak labur geratu dira orain arte, 6.000 haur eta 4.000 heldu ari bait dira euskalduntzen herrialde honetan. Azken bolan egin diren inkestek, ostera, euskararen aldeko jarraitzaileak badirela ematen dute, nahiz eta honek ez duen

oraindik euskaltzaletasun kontzientea suposatu. Helduen artean, 2.700 lagun alfabetatze Euskalduntze Koordinakundean ikasteari dakio, beste mila inguru biltzen dutelarik Hizkuntza eskola eta CIEren (*Cursos intensivos de euskara*) artean. Azken bi hauek Nafarroako Gobernuaren peko ikasgu ofizialak dira, irakaslegoa, aretoa eta gainontzeko gastuak instituzio horrek betetzen dituelarik.

Nafarroan, Hegoaldeko beste herrialdeetan baino txikiagoa da euskara ikasten ari diren helduen kopurua.

Euskaldungoaren

%15aren muga

gainditu behar

AEK, bere aldetik, orain dela hogeitaz urte sortu zen herri mugimendu gisa, gaur egun 2.689 ikasle eta 65 ikasgu inguru dituelarik, horietatik 18 berri (iazko 11 desagertu dira, bestalde).

Ikaslegoa mantendu besterik egin ez den lekuan, esfortzu berezia eskatzen du egoerak, bai didaktika alorrean bitartekoak hobetzeko zein medio fisikoak egokitzeke (euskaltegiak konpondu, ikusentzuteko tresneria sartu...). Guzti honek euskaldungoaren %ko 15aren muga gainditzeko lagun dezake, batez ere gaur egungo errealtate gogorra ezagutuz, %0,7ak besterik ez bait dihardu euskara ikasten.

Tamaina honetako lana nekez egin daiteke diru bariarik, eta horren hornitzean eta egitura instituzionalean

dago Gobernuaren atala; baina pentsaezina dirudi Nafarroako berreuskalduntzea orain arte lanean izan diren erakundeetatik at burutu daitekeenik. Nafarroako berreuskalduntzeak AEKren partaidetza eskatzen du, ez klaseak emateko soil soilik, legedia egiterakoan partaidetza izateko ere.

AEK eta Gobernuaren

arteko akordioarako

kanpaina

Gauzak honela, AEKk Gobernuarekin akordioa sinatzeko kanpaina prestatu du, aldi berean euskararen beharra berriz ere aldarrikatuz. Horretarako, dossier bat argitaratu du, Nafarroako euskalduntze alfabetatzea zertan den azalduz, herrietan hitzaldiak eta bideoak erakusten dituen bitartean.

Gaztelu enparantzaren jarri da bi egunetan (otsailaren 20an eta 27an) erakusketa bat Korrikako materialez osaturik: ehun bat argazki, petoak, kartelak, pegatinak... bertso saio bati ere ekin zitzaizkion tartean. Erakusketan hau martxoaren 12an ikusgai izango da atzera be iruñean.

Martxoaren 11an Iruñean, Hizkuntza Eskola, Euskal Ikastaro Trinkoak, eta AEKk mahai inguru batetan hartuko dute parte, Nafarroako euskalduntzeak dituen bideak aztertzeko.

Martxoaren 12an, Iruñeko auzoak zeharkatuko dituen bizikletaldia burutuko da jai giroan, herrietan egingo diren kultur ekitaldiei hasera emateko.

INAKI GOITIOLTZA

ARESTI.
Lehen poesiak.
(850 pzta.)

ARESTI.
Harri eta Herri.
(850 pzta.)

ARESTI.
Euskal Harria.
(850 pzta.)

ARESTI.
Harrizko Herri
Hau. (850 pzta.)

ARESTI.
Poesia argitara-
tugabea. (850
pzta.)

ARESTI.
Narratiba. (850
pzta.)

ARESTI.
Antzerkia.
(850 pzta.)

ARESTI.
Itzulpenak (I).
(850 pzta.)

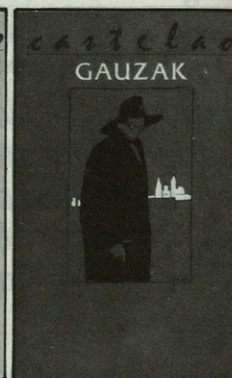
ARESTI.
Itzulpena (II).
(850 pzta.)

ARESTI. Artiku-
luak. Hitzaldiak.
Gutunak. (850
pzta.)

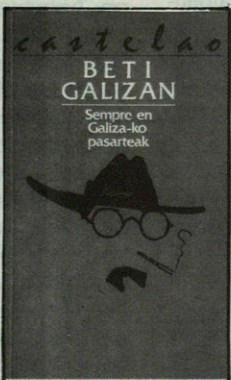
CASTELAO. Zir-
tzilak. Kristalez-
ko begia. (450
pzta.)

CASTELAO.
Gauzak.
(550 pzta.)

CASTELAO.
Betiko biak.
(550. pzta.)

CASTELAO.
Beti Galizan.
(550 pzta.)

GABRIEL KORTA.
Okaranak.
(500 pzta.)

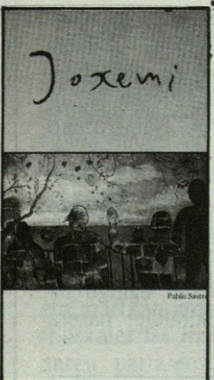
KARTXI.
Ihesi.
(500 pzta.)

**BENEDETTI/IN-
TXIXU.** Pedro eta
Kapitaina. (450
pzta.)

MENDIGUREN E.
Kanpotarrak mai-
su. (550 pzta.)

PABLO SASTRE.
Joxemi.
(550 pzta.)

LAURA MINGEgi.
Bai... baina ez.
(600 pzta.)

Susa

«Susa»k kaleratzen dituen liburuak
etxean jaso nahi ditut

Izen-abizenak.....
Helbidea..... Telefonoa.....
Herria..... Herrialdea.....

Sinadura

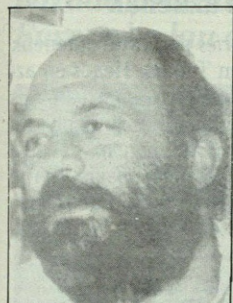
Susa
Ametzagana, 19 behea
20012 Donostia

Paperetan idatziak

EUSKAL KULTURA

Euskal kultura plurala da, konplexua, kultur irlandarra legez. Euskara hizkuntza gutxiengotua bilakatu da Euskal Herrian, eta nazionalista argienek ere onartzen dute bere inguruan ezin eraiki daitekeela artifizialki kultura nazional bat. Hori genozidio kultural modu bat izango litzateke, pluraltasun historiko baten ukapena...

Jon Juaristi, («Liberation», 88-II-28).

EUSKAL-DUNTZEA

Idaztea hitz egitea baino errazagoa da. Hiztegia, aditz liburua, sinonimoak... alboan dituzula idaztea laborategi lana bilakatzen da. Baina benetan balio duena kaleko euskara konpontzeko adina jakitea da.

Rafael Castellano, («Aizu!», 65. zbk.).

AHOZKO LITERATURA

Ahoz esan, belarriz gozatu eta buruz gordezten den literatura da ahozkoa. Idatziaren aurreko estadio kulturaleri dagokie, baina gaur ere badu garrantziarik literatura moeta horrek. Horren ikerketa sistematikoari Manueli zor diogula esango nuke, eta bera izan zela gutxienez metodologia on batekin ikertzen hasi zena. Gehaigo oraindik, azterketa horretan ez dugula aurrerapen haundirik egin.

Juan Mari Lekuona, («Hemen», 88-II-26).

IRULEGI IRRATIA

(Irulegiko Herri) Irratia emeki emeki hobeki ezagutu nuen eta erran behar dut komunikazionea biziki maitate dutan mundu bat dela. (...) Serioztasun gehiagorekin ari da jendea lanean. Teknika mailan ere urrats handiak egin ditugu, formazionearen bidez. (...) Gero bertze xede haundia da lekuz aldatzea. Irulegi Mentako gela horiek ttipiegi bilakatzen ari dira eta gure asmoa da Garazira joaitea.

Peio Cedarri, («Herriz Herri», 88-II-18).

MONOLOGOA

Esperientzia berezia da jendearen aurrean bakarrik egotea. Desafio bat da, eskalada egiten duzunean bezala, zure buruarekiko kriston desafioa. (...) Ni naiz aurpegia ematen dudana, eta zuzendaria agertzen ez den pertsonaia, baina oso garrantzitsua.

Mikel Martinez, («Egin», 88-II-29).

Karmelo Landak puntua jarrita

Zorion Zamakolari
(«Aizu!»ko koordinatzailea)

— Euskaltegi giroan batik bat aspalditik ezaguna den «Aizu!» aldizkariak zenbait berrikuntza iragarri du, martxoko zenbakitik aurrera. Aldizkariaren koordinatzaile zaren horri, galderok: ze neurritan betetzen du «Aizuk!» euskalduntzerako aldizkari bezala duen helburua, eta helburu horretara egokituko ote dira berrikuntzok?

Lehenengo eta behin aldaketa hauek zertan dautzan azaldu beharko da: batetik, zortzi orrialde gehiago izango du «Aizu!»k, denak komikietara dedikatuak «Komikaixo» deritzon kuadernotxoan. Zortzi orrialdeotatik lau kolorez eta beste lau zuribeltzez izango dira; bestetik, sail berri bati ere hasiera emango diogu, ikasleei gai bati buruzko galdetegi pasatu eta beraien eritziak jasotzeko.

Jakina da «Aizu!» alfabetatze-euskalduntze arloan kokatutako aldizkaria dugula, eta beraz, gure gaiak irakurterrezak eta atseginak izan behar dutela; hortaz nahiko zehaztua dugu gure eremua. Bi aldaketa hauekin gure helburua hobeto landu nahi dugu: komikiak, irudiekin, atsegin eta erraz irakur daitezkeelakoan gaude, eta bestetik, sail berriarekin gure irakurlegoa aldizkaria hurbildu nahi dugu beren eritziak plasmatzeko tokia emanez.

Puntako argitalpenak

Baionako «Zabal» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Lehen urbian», Jean Baptiste Etxarren. Elkar.
- 2.— «Garazi», Xipri Arbelbide. Elkar.
- 3.— «Gerlako tresna bizidunak», Xipri Arbelbide. Elkar.
- 4.— «Maiatz», aldizkaria. 14 zkia.
- 5.— «Biziaren altzotik», Manex Pagola.

Orotarikoak:

- 1.— «Euskararako Hiztegia. Adorez 2.», zenbaiten artean.
- 2.— «Euskararen egoera Iparraldean», «Hots» taldea.
- 3.— «Lapurdi Historian», Manex Goiñenetxe. Elkar.
- 4.— «Euskal Herriko inguru gordeak», Migel Angulo. Elkar.
- 5.— «Euskal Herriko atlasa», zenbaiten artean.

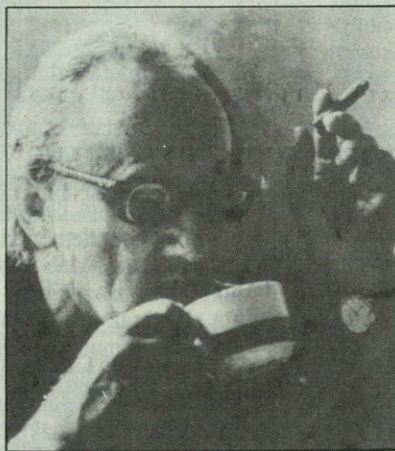
Heiner Müller-en antzerkia Eki-Berlineko haize freskoa

Heiner Müller-en "Tankebidea" k, bere azken antzezlanak, gerraz, sozialismoaz eta erreallitateari itzultzeaz dihardu. Estreinatu berria da Parisen Mendebal-Berlinen berriz ekainean eskainiko diote omenaldia "Eki-Alemanian bizi den poetarik handiena" ri. Hogeitamar obra idatzi ditu Müller-ek: "Historiaren objektu izan izandu naiz beti, subjektu bilakatzen ahalegintzen naiz beraz".

Azken bi urteotan konposatutako «anitzizketa» bat da bost testutan. Bostezutan legez, zenbait testu oinarritzat hartuta idatzi du Heiner Müller-ek «Tankebidea». Alexandre Bek, Anna Seghers, Kleist aipatzen ditu berak bost testu hauen bakoitzeko iturrietako batzuk bezala. Antzezlanaren bi atalak, *Opertura errusiarra* eta *Mosku ondoko basoa* Berlinetik bi mila kilometroatare kokatu ditu. Desertore baten ejekuzioa da hasierako gaia. «Beldurra da gudariaren ama»... Handik zortzi egunetara, alemandarrak ziren tokian dira errusiarak. Sendagile batek egingo du ihes bere anbulantziatik. Hirugarrena «Dueloa», laugarrena «Zentauroak» eta azkena «Haur topatua»; sobiet tankeak pasa ondoren aita-semearen elkarriketa. Semea Mendebaldera pasea da.

Bere berrogeita hemeretzi urteetan hogeitamar obra idatzi ditu Eki-Berlinen bizi den Heiner Müller-ek. «Atsegin dut zango bakoitza Harresiaren alde bakoitzean izan ahal izateaz. Posizio eskizioidea izanen da agian baina beste ezein ez litzaidake aski erreal irudituko». Nazismoaren ondorioz (kalte guztien iturri) Historiatik ihes egin (eta egiten) duten Mendebal Alemaniako (eta Europa osoko) bere kolegek (idazleek) ez bezala Historiari dedikatzen dizkio Müller-ek bere hitzik gehienak. «Historiaren objektu izan izandu naiz beti, subjektu bilakatzen ahalegintzen naiz beraz».

Sari literario ugari jaso ditu Müller-ek Eki-Alemanian, nahiz eta oraindik ere Mauser debekaturik izan. Egunotan, Parisen estreinatu den «Tankebidea» z gain, duela hogeitamar urte idatzi zuen «Eskirola» ari dira antzeztzen Eki-Berlinen arrakasta handiz. Antzerki horretan erreibindikatzen duen «hitz kolektiboak» (herri-gogoak) eraman zuen hain zuzen antzerkiaren hautua

egitera nobelaren aitzinean.

«Tortura errazago da ikasten torturaren deskribapena baino» idatzi zuen 1959.ean (*Hamlet-Makina*). Eta Müller-ek idatzi egiten du guziaren gainetik. Idatzi. Poemak, testu laburrak, denboran galduak (Frantziako Iraultza, Prusiako Federiko, Prometeo, Medea...). «Gai bati buruz idazten duenean bizkarrezurra baino ez zait axola, gainontzekoa funtzionala baino ez da».

Post-modernismoari buruz kazetari batek egindako galderari honela erantzun zion behin Heiner Müller-ek: «August Stramm zen ezagutu dudana post-moderno bakarra; posta-bulego batean lan egiten zuen modernista».

Antzerkiari buruz galdegindakoan berriz: «Bere bi moduetan, zinikoan nahiz nostalgikoan, publiko kretinizatu baten laudorioei eta kritika gogotik ahul bati emana dago. Antzerkiak kosk egiteko aukera galtzen duenean dentistak dira antzokira joaten direnak. Ez zaigu hau gehiegi interesatzen».

J.M. HERITZ

Sobietar eta txinarrak nagusi Berlingo zinemaldian

Jende guziak Alexandre Askoldov-en *Komisar* filman jarri bazituen ere begiak, epaimahaiak Txina popularreko *Sorgho gorriari* eman zion Urrezko Artza, Zhang Zimoure-ren filmari. Halaz eta guztiz ere ateraldi laudagarria izan zuen epahaimahaiak eta Zilarrezko Artz berezia eskaini zion ikuslegoa liluratu zuen film sobietarrari.

«Naked» izena du Talking Heads-en azkenak

1986. urtean *True Stories* plazaratu zutenetik diskorik atera gabe ziren Talking Heads-en azken diskoak *Naked* hau kaleratu bitartean. Les Pogues eta Johnny Marr izan dituzte gonbitatu diskoan. Badirudi denboraldi batean ez dela Talking-en emankizunik izango. David Byrne *Stop Making Sense* gauditu, edo hori bezain sofistikatu izan, nahi duen emankizun bat prestatzen ari omen da.

Omar Sharif, Parisen omendutako aktore arabiarra

Arabiarrak Munduko Institutuak eta Frantziako Zinematekak antolatutako Omar Sharif aktore egipziarra izan da egunotan omendua Parisen. «Nasser-en aurretik feudalismoan bizi zen herria. Analfabetoa zen gehiengo. Zinegile belaunaldi berri bat agertu zen eta independentziaren, nazionalismoaren eta mentalitatea aldatu zuten beste zenbait ideiaz jabetu ziren. Horren aurretik, film amerikarrak koptatu eta kitto!».

«Bernadette» filma, Lourdesek patois mintzo zuen

Laurogei urtetik gora dituen Jean Delannoy berriro ere bueltatu egin da, eta beste film bat errodatu du: «Bernadette». Nunzioak ikusi du «txundituta» atera omen da. Vaticanoan ingelesezko bertsioa pasatzen ari omen dira. «Ez dut erlijio film bat egin nahi izan, egia dastatu nahi nuen hurbiletik». Bitxikeria bat, Lourdesko amabirjina ez zen frantsesez mintzo; «patois» mintzo zen: «Yo soy l'immaculada conception».

Disziplina defentsiboa Bidasoaren eraso

Artalekuko kantxan ipini zuen jokoan Bidasoak Europako eskubaloitxapelketa goreneko finalerdietarako txartela, azken bi urtetan subkanpeoi izandako Gdansk—eko Wybrzeze taldearen kontra. Polonian erdietsitako berdinketari esker etxeko matxean erabaki ahal izateko parada profitatu zuten gipuzkoarrek, 19—14ko garaipenaz Europako lau onenen artean sartuz.

BIDASOAK iaz bereganatutako Estatu txapelketako garaipena medio Europako eskubaloitxapelketa gorenean parte hartzeko aukera lortu zuen, kluba sortu zeneko 25. urteurrena ospatzearekin batera. Kazetari sportibo espezializatuak irundar ekipari txapelketa honetan aukerarik uzten ez baldin bazioten ere, batere partidurik galdu gabe iritsi zen final laurdenetara.

Zozketak, txapelketa honetan azken bi urtetan finalera iritsi zen Wybrzeze talde poloniarrekin ipini zuen aurrez-aurre, haatik beste edozein talde hau bezain gogorra gerta zitekeen arren.

Final laurdenetako estraineko partidua Poloniako Gdansk hirian jokatu behar izan zuen, han lortutako emaitzaren menpe zegoela neurririk handienez aurrera egiteko aukera.

Wybrzeze eskubaloitaldeak munduko jokalaririk onentsuentzat hartzen den Bogdan Wenta zentrala dauka ekipako gizonik nagusi gisan. Eta Gdansk-eko Lenin Untzitegiko aretoan haxe izan zen Bidasoak

neutralizatu behar izan zuena, bere 3-2-1 defentsa ordenatuari etekinik ateratzeko, segidako kontraerasoaren bizkortasuna medio. 19-19ko berdinketaz itzuli ziren Iruñera, kirolzale gehienek harridurarako.

Europako subkanpeoiak iritsi ziren pasatu den asteburuan igande arratsaldeko matxean final laurdenak erabakitzeke. Jendez gainezka Artaleku. Eta Bidaso serio. Poloniako defentsa moeta berbera jarri zuen martxan Juantxo Villarealen zazpikoteak: 3-2-1, Wenta-ren itzal bihurtu zela Beldarrain markaje bereziz.

Zuñigak kasik dena geratu zuen («munduko atezainik onenetarikoa da» aitortu zuen Reichel entrenatzaile poloniarrek); eta Juanin-ek apenas egin zuen kale, Sopalovicek egundoko zuloak zabaltzen zituen bitartean. Auleziarik gabeko defentsa disziplinatuaren kontra egiten zuen tupust Wybrzeze ekipak behin eta berriro, erabili ahal izan zituen estrategia oro deuseztatzen zuelarik Bidasoak —aurretik partidua osoan zehar, azkenengo 19-14 arte.

G.A.

Mister, anfeta apur bat, mesedez!

ESAN ohi da, Santiago Bernabeu zenak Real Madrideko jokalariek botikatzera behar zituela 1962. urteko Europako Kopako Benficaren kontrako finalean. Kontatu ohi da baita ere, Di Stefano lejedarioa uko egin ziola proposamenari, eta Real Madridek finala galdu zuenez argentinarra Bartzelonako Español taldeari saldu ziotela. Ezagunak dira, halaber, Alemania Federaleko selezioa atezaina zen Schumacher-en liburuan kontatu eta salatutako doping-ari buruzko kontuak, bere garaian tamainako istiluak eragin zituztenak. Halaxe, bere liburuaren arrakastarekin batera utzi zuten Schumacher bere ekipatik nola seleziotik kanpo!

ANFETAMINAK ez dira errejimenak egiteko edota estudiatzeko bakarrik irensten, ez eta parranda luzeetako alkohol kopuruak baretzearren. Kirolariek ongi ezagutzen dituzte botikak: atleta, ziklista nahiz arraunlariek! Tira bada, komezia honetan datza, iragan den igandetik aurrera doping kontrako kontrolak burutuko direla futboleko Liga amaiera bitartean. Oraingo esperimentala izango da soilik, datorren denboraldian 'seriotan' segitzeko. Lehen eta Bigarren mailatako bi partidutan gauzatuko da. Lau partidua beraz, eta ekipa bakoitzeko hiru jokalarirengan: 24 orotara. Zozketaz erabakiko da kontrola, sekretua izango dena, notario aurrean. Eta matxaren amaieran... txiza parrastadak.

ORAINGOZ ez da zigorrik izanen positiboa ematen duenarentzat. Ez eta gero ere, ziurrenik. Ziklistei eta arraunlarietara egindako doping kontrako kontroletatik nekez atera da ondorioz, kazeta sportiboren baten edo bestek filtrazioaren bati esker eskandalurik sortu izan baldin bada ere noizpait. Beraz, doping-ik egiten ez dela ezin ukatu: futbolisten artean egindako inkestak kontrolak burutzearen aldeko agertu dira, doping egiten den seinale ezkuta ezin! «Mister, anfeta apur bat gehiago mesedez!».

GORKA ARRESE

ETORKIZUNARI BEGIRA

Zarauzko Zaharren Etxean ba omen zegoen 60 urteko amona, 20 urteko mutil gazte batekin ezkontzeko asmotan zebilena. Beste hizketa-gairik ez zegoen Etxean. Egun batetan bere lagun batek zera esaten dio:

— Anttoni... zu burutik jota zabilta. Zuk 60 urte dituzu, mutilak 20. Konturatu al zara hemendik 20 urtetara zuk 80 urte izango dituzula eta berak 40?

— Lasai... Hortan ere pentsatu dut. Une hori iristen denean, dibortziatu eta 20 urteko beste mutil batekin ezkonduko naiz.

FAMILI POBREA

Bilboko Neguri auzoko aberats-eskola batetan irakasleak famili pobre bat deskribatzeko agindu omen zien ikasleei literaturazko klasean. Ikasleetako batek erredakzio hau egin omen zuen:

«Behin batetan ba omen zegoen famili pobre bat... Aita pobrea zen, ama

pobrea zen, seme-alabak pobraek ziren, neskamea pobrea zen, sukaldaria pobrea zen, txoferra pobrea zen... Denak pobraek ziren».

MAO ETA EUSKALDUNAK

Noizpait, euskaldunetaz hitzegin omen zioten Maori:

- Euskaldunak? Eta zenbat dira?
- Pare bat milioi.
- Eta ze hoteletan daude.

NAUFRA- GOARENA

Itsasontzia hondoratu eta badoa gure naufragoa itsasoan zehar, nolabait egindako baltsa baten gainean. Baltsan, osorik aurkitu duen gauza bakarra: bibolin bat.

Bapatean irla bakarti bat ikusten du ortzemugan eta harantz abiatzen da.

Iritsi eta hondartza ukitu bezain laister lehoi bat irutzen zaio basotik. Zer egin? Hartzen du bibolina eta musika jotzen hasten da. Lehoia, musika entzuterakoan liluratuta gelditzen da

eta naufragoren ondoan eseritzen da, belarriak erne.

Handik piska batetara beste lehoi bat azaltzen da eta bigarren hau ere naufragoren ondoan eseritzen da musika entzutera.

Handik hamar bat minututara hirugarren lehoi bat azaltzen da, jauzi haundi bat egin eta erreakzionatzeko denborarik eman gabe naufragoa jan egiten du.

Orduan, lehen lehoiak zera esaten dio bigarrenari:

— Jode! Gaur ere gorra erdi-erditik izurratu ziguk kontziertoa!

ASTE SANTUA: IRTEERAK EUSKALERRITIK

THINDOKI, S.A.

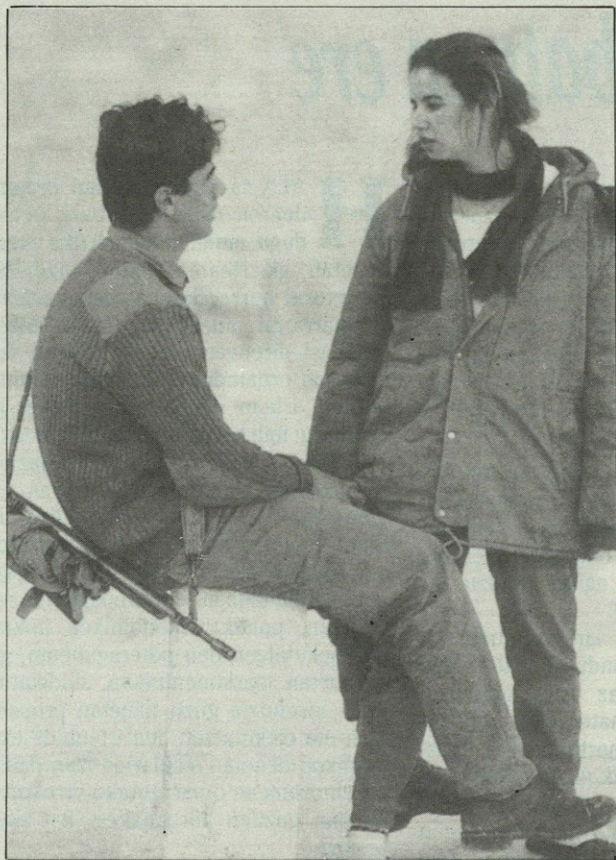
GALIZA-PORTUGAL 49.900 pzt. Irteerak: 3/26 eta 6/2	ITALIA errotik 61.900 pzt. Irteera: 3/26	GALIZA 20.800 pzt. Irteera: 3/31 eta 6/1	PARIS (Hotela *** hirierdian) 22.750 pzt. Irteerak: 3/31 eta 6/1
ITALIA (Abioia + busa) 69.500 pzt. Irteera: 3/26	GRECIA-ATENAS 49.100 pzt. Irteera Bartzelonatik: 3/21 eta 4/4	LISBOA 19.900 pzt. Irteerak: 3/31 eta 6/1	PORTUGAL 37.800 pzt. Irteerak: 3/27 eta 5/29
HOLANDA eta RHIN 73.800 pzt. Irteera: 3/26	COSTA DEL SOL 19.900 pzt. Irteerak: 3/31 eta 6/1	SUITZA 25.300 pzt. Irteerak: 3/31 eta 6/1	LONDON 44.300 pzt. Irteera Gasteiztik: 3/31
SUITZA-TIROL-VIENA 75.900 pzt. Irteera: 3/26	CUBA (Zirkuitoa) 146.100 pzt. Irteera: 3/27	BRUSELA 24.900 pzt. Irteerak: 3/31 eta 6/1	MADEIRA 61.300 pzt. Irteera Bilbotik: 3/31

Urdaneta 11 behe. Telf. 887200
20240 ORDIZIA

General Etxague 14. Telf. 423884-5-6
20003 DONOSTIA

Biteri 45-1.ezk. Telf. 524512-81
20100 ERRENTERIA

a ze flasha!

Born to kill!.— Soldadu israelar bikote honen poseak, maitasuna, lasaitasuna Jerusalem hirian, oinarrian dagoen errealitate gordina ezkutatzen digu; justu egunotan telebistak erakutsi irudietan ikusi dena, eta duela urte askotatik hona palestindarrekin gertatzen ari dena: palestindarren masakrea.

«Hiltzeko jaioak» otso-zakurrak bezala. Palestindar defentsa-bakoak harritatzeko tradizio biblikorik ederrenean. Palestindarrak tirokatzeko jaioak. Maitasuna metralletaren itzalean landatzen ohituak. Munduko zerbitzu sekreturik onentsuenetakoa beren esku, Sem-en semeak palestindarren borrarero.

MARTIN ARANA

osasunaren arduraz

Kirola infartuari aurre hartzeko

E SAERA zaharrak dioenez, «hobe aurre hartzea, gero sendatzen ari-tzea baino». Eta Bonn inguruko emakumezko nahiz gizonezko asko, beren medikuen aginduz esaerari kasu eginez, hor aritzen dira, astean behin taldean kirola egiten. Miokardioko infartu bat jasateko arriskuan dauden pazienteak dira, eta beren medikuak ariketa egitea gomendatu badie, beren aseguru medikoak gastuen zati bat bere kontura hartzen du.

Taldean sartzen dira miokardioko infartua jasan dutenak arteria koronarietako eritasunen bat izandakoak, edo baita bihotzetik edo zirkulaziotik gaixotzeko arriskuan daudenak. Eta zein dira arrisku-faktoreak? Hipertentsioa, odolean gantz-kopuru altua edo gehiegizko pisua.

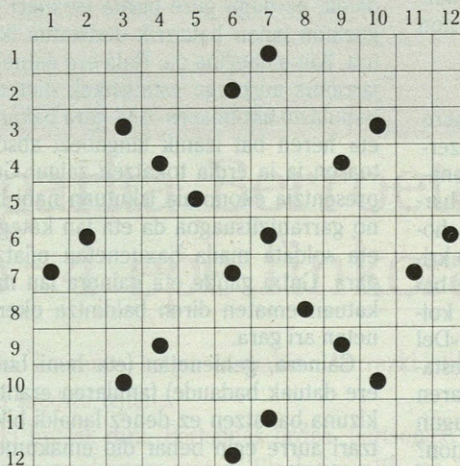
Bonn-eko prebentzio-talde honen iharduera eta ariketetan, pazienteak etengabeko kontrol medikoa izatea dute. Baina aldi berean, medikuek taldeko elkar-hizketen bidez gaixoez eritasunen aurrean dituzten beldurak uxatzen saiatzen dira, elkar-laguntzazko portaerak bultzatuz. Biler horietan arriskudun pertsonen ezkontideak ere, begi onez ikusiak eta onartuak dira, debeku bakar bat egonik agertzen diren pertsona guztientzat: erretzea galera-zia dago.

XABIER AGIRRE

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.— Galdetu. Itsasuntzien baraleku. 2.— Izaki bizigabea. Lasaia. 3.— Iparraldeko erakunde armatua. Auzpez. Letra grekoa. 4.— Zuzentzen ari naiz. Hankaren atala. Ate, hitz konposatuetan. 5.— Itxura. Haizezko musika tresnak. 6.— Aldameneko. Goibel, argigabe. 7.— Nekazarien lanabesa. Egun. 8.— Ekitaldia. Zirkunferentzia zati. 9.— Suari dariona. Trebe. Lehengo urtean. 10.— Kanpo, landa. Anarkista. 51 erromatar. 11.— Iparraldean, neurria. Aldiz. 12.— Alferra. Frutuak.

GOITIK BEHERA: 1.— Burutuak. Urteko hil. 2.— Hondo. Ernaltzeko erabiltzen den zerri arra. 3.— Errepikatuz, txori bat. Sarrera. Zilarren sinbolo kimikoa. 4.— Barazki moeta. Zeukan. Ihardun. 5.— Artopil. Zatitutako objektu baten puska. 6.— Akabo. Zaude. 7.— Baneuka. Ekaia. 8.— Bizkaieraz, basapiztia. Arren. 9.— Nahastura trinko. Otsoek eta zenbait zakurrek egiten duten aiuma tristea. Ardi, hitz konposatuetan. 10.— Musika nota. Lapurdiko ibaia. Dauka. 11.— Atletismo pistak egiteko erabili ohi den gai. Karrika. 12.— Ukapenak. Denak.

(soluzioak 11. orrialdean)

Emakumearen erantzukizuna mundu pribatuan ere

URTERO bezala, martxoak 8aren inguruan emakumeok leku pixka bat gehiago irabazten dugu egunkari, aldizkari eta telebistetan. Eta ahaztu gabe komunikabideetan presentzia irabazi beharra eguneroko kontua dela, martxoak 8ak eskaintzen digun aukera, aurtengoan ere, aprobe txatu beharra dago.

Emakume langilearen eguna ospatzen dugu eta nik uste dut gaur egunean ere langile izate ez izate horretan, langile izan arren ordaindua edo ez ordaindua izate horretan datzala emakumeon menpekotasunaren giltzarria.

Emakume guztiok berezkoa dugu eguneroko bizitzari, familiari, mundu pribatuari dagozkion lanen erantzukizuna. Debaldeko lan honen berezitasunei buruz artikulua sorta bat idatz daiteke, baina orain-gauza pare bat azpimarratu nahiko nuke, apuntatu besterik ez. Dohainiko lana, ekonomiak bere azterketetan kontutan hartzen ez duena, baldin eta familia barruan eta harreman familiarren bidez egiten bada, lan bera beste norbaitek edo Potere Publikoek egiten dutenean, orduan bai lana da, esistitzen da kuantifikatzen da eta PIB delakoaren barruan aurkitzen dugu. Gaixak zaintzea, zaharrez arduratzea, umeak haztea lana da segun eta zeinek eta non egiten den.

EMAKUMEON lanagatik eta nere ustez menpekotasunagatik, zerbitzu unitate bezala funtzionatzen duen familia ez da kontutan hartzen azterketa ekonomikoetan. Eta honek zer pentsa ematen digu: Noizko krisis garai honetan familiak eta bere barruan emakumeak betetzen duen koltxoi paperari buruzko azterketak? «Del bienestar» bezala bataitua izan den estatuaren mugak noiz saltatuko familiaren barruan emakumeak eskaintzen ditugun zerbitzuak traspasatuko bagenizkion? Noizko familiak ekonomi desberdinak,

erregularra, sumergitua eta domestikoa ardazterakoan jokatzen duen paperari buruzko eritziak? eta, noiz kontutan hartuko guzti honek emakumeon menpekotasunarekin duen zer ikusia? azken finean Noiz arte agoante dezake gure gaurko antolaketa sozioekonomiko honek baldin eta emakumeok, egotzi zaigun mundu pribatuaren erantzukizun horri uko egiten badiogu?

Nahiz eta emakume gutxi batzuk, bere edo senarraren egoera sozioekonomikoa dela medio (eta honi buruz beste artikulua sorta bat idatz daiteke ere) erabat libratu, etxeko lanek egiten gaituzte nahi ta ez langile.

Baina goaz orain lan ordainduaren mundura, lan ordainduak, autonomia ekonomikoa emateaz gain gizartean «aritzeko» aukera ematen digu, giza aktibitate publikoetan parte hartzea da lana. Pertsona gehienok gizon nahiz emakume, mundu publikoan aritzeko, jarduteko, aberasteko, esku hartzeko dugun bidea. Eta emakumeok konturatu gara, datuak hor daude lekuko, Komunitate Autonomoan krisis larrian egon arren, 1976tik 1984ra lanean diharduten edo/ta lan bila ari diren emakumeon portzentaia %12 igo da, emakumeok, jadanik, ez dugu gure burua «sexuari dagozkion lanei» bakarrik dedikatua ikusten, hau aldaezina da. Hala ere datuekin jarraituz aurtengo estatistikek diotenez populazio aktiboaren %34 gara bakarrik eta heren bat izanik langabezi absolutoren ia ia erdia tokatzen zaigu. Gure presentzia ekonomia izkutuan nahi baino garrantzitsuagoa da eta lan kategori eta soldata maila baxuenetan pilatzen gara. Gutxi gaude eta gainera lan merkatuan ematen diren baldintza okerretan ari gara.

Gainera, gehienetan (eta honi buruz ere datuak badaude) familiarren erantzukizuna banatzen ez denez lanaldi bikoitzari aurre egin behar dio emakumeak eta baldintza hauetan non gelditzen da profesionaltasuna, erreziklajea, promozioa? Nola ordaintzen du emakumeak lan kualifikatu batek eskatzen duen dedikazioa? askotan lanaldi bikoitzaz gain, hausturak, kezkak, iritsi ezinak, frustrazioak...

HALA ta guztiz ere lan ordainduaren bataila irabazi behar dugu emakumeok. Krisis garai honetan, gizartearen sektore atzerakoi eta itxuraz aurrerakoi batzuetan soldata familiarren aldeko argudioak entzuten hasi direnean, elkartasunaren ize-nean lan ordainduaren banaketa familiarren artean egitea proposatzen den argi ibili behar dugu emakumeok.

Lanaren bataila irabaztea, formazioaren bataila, lanbide hezkuntzaren eta teknologia berrien batailari ekitea da. Biana honekin batera ez dezagun ahazguk present egon behar dugula guzti hau eztabaidatzen, eta erabakitzen den tokietan, politika ekonomikoa finkatu eta ejekutatzen den potereguneetan, gobernuetan, parlamentuetan, sindikatuetan... instantzia guzti hauetan proposatzen eta ejekutatzen den irtenbide ekonomikoa benetan solidarioa izan dadin, berdintasunean oinarritutako errekurso eta lan guztien berbanaketa bat planteiatuz.

Eta berbanaketa hau benetan berdintasunean oinarrituta izateko, batetik lan munduan gizon eta emakumeon presentzia globala orekatzea eta bestetik maila jerarkiko eta produkzioaren alor guztietan kokatze parekidea lortzea helburu dituen krisis eta langabeziaren aurreko politika bat bultzatu behar dugu emakumeok.

BAINA kontutan izan dezagun, mundu publikoa, lan publikoa eskuratzeaz gain emakumeok mundu pribatuan, lan pribatuan ere gizonaren partaidetza ez badugu lortzen garaipen oso partziala lortu dugula. Karreran gizonaekin batera irteeran egoteko eskubidea izango dugu baina guretzako hamar mila metro horiek «valla»dunak diren bitartean gizonaekin ezako lisoak izango dira.

KORO GARMENDIA

Margarita Berroeta.

Ala 32/521.946-4 epe finkorako ezarpena?

Inor ez da kontu korrente baten zenbakia. Aurrezki - libretarena ere ez. Ezta, eperako ezarpen edo kreditu batena.

Zenbakiak, zenbaki hutsak dira. Pertsonak ordea, pertsonak. Horregatik, zerbitzatzeko unean, zenbaki batek ez du ezer esaten. Eta horregatik ere, gure eguneroko lan nean, lan hori ondo egiteko asmoa baino gehiago jartzen dugu: pertsonalki zerbitzatzeko gogoia. Bezero bakoitzaren neurrian.

Bezero bat inoiz zenbaki bat bihur ez dadin.

Margarita Berroeta, Margarita Berroeta izan dadin beti.

Eta ez 32/521946-4 epe finkorako ezarpena.

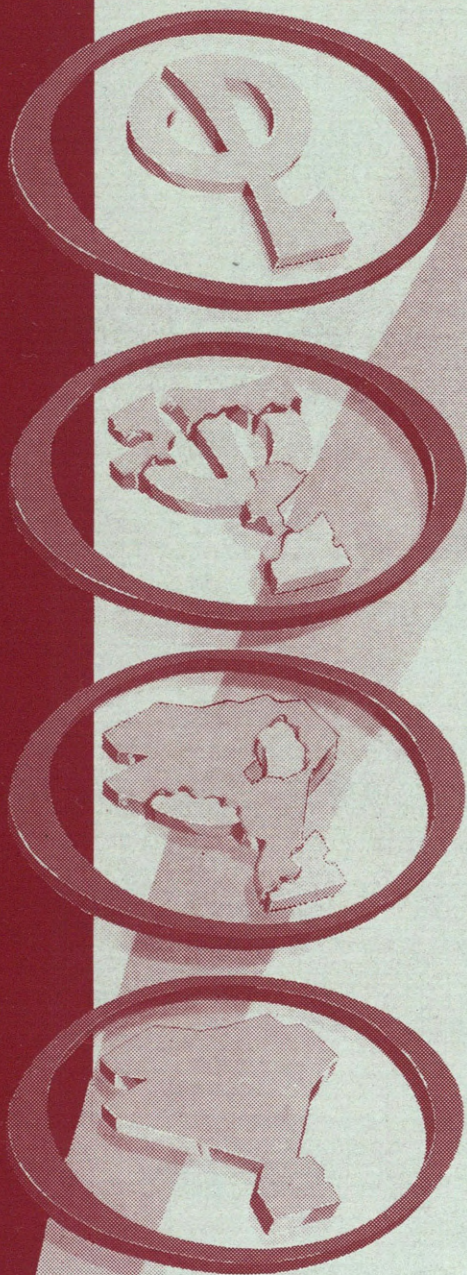
// Izenak zenbakiak
baino garrantzi
handiagoa du. //

AURREZKI-KUTXA
MUNICIPALA

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

HERRI GINTZAN

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

- Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia "Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

ZURE NOMINA LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren bulegoan daukadan ko
kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA

N.A.N.

ENPRESA

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA. Marketing-eko Dptu.a
J. M. Arizmendiarririet. Pasealekua z/g
Arrasate. Gipuzkoa.

SINADURA:

Itxaron gabe, bete
eta bidali iezaguzu
ondoan doakizun txartela.

CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa